

VERSLAG NAAR HET ONDERZOEK BETREFFENDE DE OPVOLGING VAN HET RADICALE ISLAMISME DOOR DE INLICHTINGDIENSTEN

1. INLEIDING

In zijn activiteitenverslag 2001 bracht het Vast Comité I verslag uit over de manier waarop de inlichtingendiensten aandacht hebben voor extremistische en terroristische islamistische activiteiten.

De belangrijkste conclusies van dit verslag waren de volgende:

- De Veiligheid van de Staat houdt geen toezicht op de moslims als zodanig en evenmin op de beoefening van de islamitische godsdienst in België.
- Voornoemde dienst verleent absolute voorrang aan het terrorisme, vooral sinds de aanslagen van 11 september 2001. In de jaren negentig heeft de Veiligheid van de Staat meegewerkt aan de ontmanteling van verschillende in België gevestigde terroristische cellen.
- Deze dienst treedt vooral reactief op en lijkt doeltreffend samen te werken in het kader van gerechtelijke onderzoeken.
- De Veiligheid van de Staat onderzoekt ook hoe bepaalde islamistische stromingen hun politiek-religieuze kijk op de samenleving proberen op te dringen, meer bepaald door op een manier die ogenschijnlijk de wet niet overtreedt actief te zijn binnen sommige migrantengemeenschappen in ons land en in de organen van de institutionele islam in België. Deze activiteiten getuigen van het verlangen en van de strategie van deze bewegingen om zich op te werpen als woordvoerder van de moslims ten overstaan van de Belgische overheden.
- Dergelijke manoeuvres vormen een reële, ernstige en precieze bedreiging voor het voortbestaan van de democratische en grondwettelijke orde in ons land.
- De Veiligheid van de Staat voert ook onderzoek naar extremistische activiteiten in de moskeeën en verstrekt hierover informatie aan de politieke overheden die bevoegd zijn voor de publieke financiering van deze plaatsen van de mohammedaanse eredienst.
- De extra personeelsmiddelen die sinds 11 september 2001 worden ingezet in het kader van het radicaal islamisme, werden weggehaald bij andere diensten die even belangrijke opdrachten vervullen.

Het Vast Comité I betreurde dat de Veiligheid van de Staat nog geen diepgaande analyse had verricht van de ontwikkeling van de langetermijnstrategie van de islamisten. Het Comité onderstreepte hoe belangrijk het was om de communicatie tussen de politieke overheden en de inlichtingendiensten in verband hiermee te verbeteren.

Het jaarverslag 2001 was voornamelijk gewijd aan de opvolging van het extremistische radicale islamisme door de Veiligheid van de Staat. Het Vast Comité I had echter aangekondigd dat het in een tweede onderzoek oog zou hebben voor wat de ADIV op dit vlak onderneemt.

Het Vast Comité I heeft ook andere gerichte onderzoeken gevoerd in verband met de opvolging door de inlichtingendiensten van extremistische en terroristische islamistische activiteiten. We vermelden de volgende onderzoeken:

- 7 januari 2003: onderzoek naar het volgen van een persoon die ervan wordt verdacht terroristische activiteiten in België te ondersteunen via een islamitische liefdadigheidsorganisatie (activiteitenverslag 2004, p. 80).
- 11 december 2003: gemeenschappelijk onderzoek van de Comités P en I betreffende de coördinatie tussen de verschillende inlichtingen- en politiediensten in de strijd tegen het terrorisme (activiteitenverslag 2005, p. 46).
- 5 februari 2004: toezichtonderzoek naar de opvolging van een islamitische Belgische stichting die mogelijke banden heeft met een organisatie die voorkomt op de lijst van terroristische organisaties van de Europese Unie en de Verenigde Staten (activiteitenverslag 2004, p. 36).
- 9 februari 2004: toezichtonderzoek naar de rol van de inlichtingendiensten in het proces dat heeft geleid tot de erkenning van de leden van de Moslimexecutieve van België, bekrachtigd bij Koninklijk besluit van 18 juli 2003.
- 31 augustus 2005: toezichtonderzoek naar de opvolging door de inlichtingendiensten van verplaatsingen van personen die via België reizen en/of ons land verlaten op weg naar bepaalde gevoelige gebieden (Irak, Iran, Pakistan, Afghanistan...).

Belangrijkste conclusies uit al deze rapporten:

- Alle opdrachten die in het kader van deze onderzoeken werden uitgevoerd, ressorteerden wel degelijk onder de wettelijke bevoegdheid van beide inlichtingendiensten; de argwaan met betrekking tot de activiteiten van de gevolgde personen was redelijk en gerechtvaardigd.
- Het Comité I had kritiek op de zienswijze van de Veiligheid van de Staat volgens dewelke deze dienst alleen prioritaire aandacht voor een organisatie had indien deze laatste onwettige activiteiten beoefende in België. De onwettigheid van een actie is een beoordeling eigen aan een juridische benadering en niet aan een benadering van het inlichtingenwezen. Het Vast Comité I meent dat er niet de minste verwarring mag bestaan tussen de respectieve opdrachten van de politie- en de inlichtingendiensten.
- In 2002 en 2003 werden heel wat tekortkomingen vastgesteld in de samenwerking tussen de inlichtingendiensten. Uit deze vaststellingen is gebleken dat de Veiligheid van de Staat de bevoegdheid van de ADIV betwistte om het radicale islamisme in België op te volgen.
- Het Vast Comité I meende dat de opvolging van het radicale islamisme wel degelijk tot de bevoegdheden van de ADIV behoorde, maar alleen voor zover de militaire veiligheid in brede zin werd bedreigd, niet alleen in België maar ook in het buitenland.
- Bijgevolg was er reden om het verstrekken van informatie tussen de inlichtingendiensten, de politiediensten, de betrokken ministers en de gerechtelijke en bestuurlijke overheden te verbeteren.

- Het Vast Comité I heeft er ook herhaaldelijk voor gepleit dat er een reële coördinatie van de inlichtingen op het hoogste niveau zou worden georganiseerd. Het protocolakkoord dat de ADIV en de Veiligheid van de Staat op 12 november 2004 hebben gesloten en de oprichting van het Coördinatieorgaan voor de Dreigingsanalyse (OCAD) komen tegemoet aan deze bezorgdheid van het Vast Comité I.
- Het Vast Comité I heeft er ook voor gepleit dat:
  - extra personele, technische en wettelijke middelen ter beschikking van de inlichtingendiensten zouden worden gesteld om hen in staat te stellen hun opdrachten naar behoren uit te voeren;
  - het gebruik van bijzondere opsporingstechnieken die de persoonlijke levenssfeer aantasten zou worden geregeld door wettelijke normen die voorzien in een controle op en het naleven van de principes van subsidiariteit en proportionaliteit;
  - de wijze waarop de inlichtingendiensten met de gerechtelijke overheden kunnen samenwerken eveneens wettelijk zou worden geregeld.

2. ENKELE PROEVEN VAN VOORAFGAANDE DEFINITIES

Het onderwerp 'radicaal islamisme' brengt al meteen een eerste belangrijk probleem aan de orde dat betrekking heeft op de definitie van een aantal vaak gebruikte termen zoals 'islam', 'islamisme', 'radicalisme' en 'islamitisch terrorisme'. Het probleem van de definities is bijzonder complex en leidt tot talrijke discussies. Bij de internationale overheden bestaat er geen gemeenschappelijke definitie van begrippen zoals 'terrorisme' of 'radicalisme'. De onderstaande pogingen om een aantal begrippen te definiëren zijn ontleend aan woordenboeken, encyclopedie, officiële rapporten en diverse studies die door het Vast Comité I werden geraadpleegd. Zij komen niet noodzakelijk overeen met de definities die de Veiligheid van de Staat hanteert in de uitvoering van haar opdrachten. Deze dienst geeft er de voorkeur aan om zijn analyses te baseren op documenten, feiten en activiteiten, veeleer dan op definities die steeds met de nodige omzichtigheid moeten worden behandeld en die kunnen evolueren. Het Vast Comité I vindt het echter nuttig om de onderstaande definities voor te stellen teneinde de lezing van dit rapport te vergemakkelijken.

islam	De 'onderwerping aan God', d.w.z. de religie van Allah zoals gepredikt door de profeet Mohammed;
moslim	Iemand die gelooft in de openbaring van de profeet Mohammed;
mohammedaans	Wat betrekking heeft op de religie en de cultuur van de islam;
islamitisch	Wat betrekking heeft op de religie en de cultuur van de islam (synoniem van mohammedaans);

islamisme islamistisch	- 'Islamistisch' was een synoniem van islamitisch tot het ontstaan van de Moslimbroeders. Vandaag wordt 'islamisme' gedefinieerd als een ideologie die van de islam en van de integrale naleving van de sharia een politiek, economisch en maatschappelijk alternatief maakt voor de democratie en het liberalisme. Het betekent dus veel meer dan alleen maar religieus fundamentalisme. Sinds het ontstaan van de Islamitische Republiek Iran vertoont de islamistische stroming de neiging in de plaats te treden van het Arabisch nationalisme dat lange tijd gestalte werd gegeven door de Egyptische president Gamal Abdel Nasser en door de andere seculiere regimes in de Maghreb, het Nabije en het Midden-Oosten (Syrië, Irak, Tunesië, Algerije...);
radicaal islamisme	Protestbeweging die voortvloeit uit de politieke lezing van de openbaring van de profeet, meer bepaald het deel daarvan dat het gebruik van geweld om zijn doel te verwezenlijken, rechtvaardigt;
sharia	De weg naar God voor de moslims. Islamitische canonieke wet die het religieuze, politieke, sociale en individuele leven regelt waarnaar elke goede moslim zich moet schikken;
jihad	Deze term heeft twee betekenissen: - de spirituele voorbereiding, de strijd tegen het kwaad in zichzelf; - de heilige oorlog tegen de vijanden van de islam;
moedjahedien of mudjahedin	Mannelijk meervoud, afgeleid van het Arabische <i>mujahidīn</i> , meervoud van <i>mujahid</i> : 'strijder van de heilige oorlog' of 'strijder van een islamitisch bevrijdingsleger';
communautarisme	Neologisme dat in de jaren tachtig van de 20 ^{ste} eeuw is opgedoken met de aanspraken van sommige minderheden in Noord-Amerika. Het communautarisme is een beweging van opsluiting in de eigen identiteit door een etnische, religieuze, sociale, culturele, politieke, mystieke... gemeenschap die haar eigen – traditionele – waarden boven de waarden van het individu en soms zelfs boven die van de Staat plaatst.
fundamentalisme	Westerse term, oorspronkelijk bedacht om een stroming van protestante christenen aan te duiden. Het gaat om een extreme beleving van religieus engagement, dat totaal moet zijn en zonder toegevingen aan andere levenswijzen die als decadent worden beoordeeld. 'Fundamentalistische' bewegingen bestaan in de meeste religies; ze zijn niet van nature uit gewelddadig. Hun gemeenschappelijk element is een diepe ontgoocheling in de seculiere moderniteit en de angst daarvoor, omdat ze die beschouwen als invasief, amoreel en zonder diepere betekenis, zelfs vijandig tegenover het geloof (rapport van de Groep op Hoog Niveau aan de Secretaris-generaal van de Verenigde Naties, 13 november 2006 ⁽¹⁾). Het fundamentalisme kan verwijzen naar een tekst (bv. Bijbel of Koran) die als een universele, eeuwige en onaantastbare waarheid wordt beschouwd, of naar een traditie;

¹ Rapport van de Groep op Hoog Niveau aan de Secretaris-generaal van de Verenigde Naties op 13 november 2006, beschikbaar op www.unAoC.org/.

salafisme - salafist	(van het Arabische <i>salaf</i> = voorouder) Stroming die een terugkeer predikt naar de zuiverheid en de eenvoud van de islam ten tijde van de Profeet. Het salafisme predikt een internationalistische, fundamentalistische, conservatieve en spiritualistische visie van de islam. Salafisten aanvaarden geen enkele kritiek op of interpretatie van de Koran. In deze context wijzen ze elk compromis met de moderniteit af, aangezien dit volgens hen strijdig is met de islamitische waarden. Het salafisme is gekant tegen elke vorm van integratie van de islamitische gemeenschap in de westerse samenleving. Sommigen zien in het salafisme een vorm van neo-fundamentalisme;
extremisme	Conform de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdienst verstaat men onder 'extremisme' alle racistische, xenofobe, anarchistische, nationalistische, autoritaire of totalitaire opvattingen of bedoelingen, ongeacht of ze <i>'van politieke, ideologische, confessionele of filosofische aard zijn, theoretisch of in de praktijk strijdig met de beginselen van de democratie of de mensenrechten, met de goede werking van de democratische instellingen of andere grondslagen van de Rechtsstaat'</i> . Het extremisme beveelt radicale maatregelen aan bij het nastreven van politieke doelstellingen. Het is niet louter religieus van aard en we vinden het ook in seculiere bewegingen ⁽²⁾ ;
radicalisme	Van dit begrip vinden we geen definitie die algemeen wordt aanvaard. Het Actieplan Radicalisme van de Belgische regering omschrijft het als volgt: <i>'het uiten en het verspreiden van opruiende taal, fundamentalistische ideeën, racistische, anarchistische en extremistische meningen en dergelijke: kortom het aanhangen van «radicalisme» in België'</i> ;
gewelddadige radicalisering	Fenomeen waarbij sommige personen die bepaalde zienswijzen, opinies en ideeën aanhangen ertoe kunnen worden gebracht terroristische daden te plegen zoals die worden omschreven in artikel 1 van de kaderbeslissing betreffende de strijd tegen het terrorisme. (<i>'De rekrutering van terroristische groepen: de factoren bestrijden die bijdragen tot gewelddadige radicalisering'</i> , mededeling van de Europese Commissie van 21 september 2005);
terrorisme	Op het niveau van de Verenigde Naties bestaat er geen consensus om terrorisme te definiëren. De wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdienst definieert terrorisme als <i>'het gebruik van geweld tegen personen of materiële belangen om ideologische of politieke redenen met het doel zijn doelstellingen door middel van terreur, intimidatie of bedreigingen te bereiken.'</i>

² Idem: beschikbaar op www.unAoC.org/.

3. PROCEDURE

Op vrijdag 4 november 2005 besliste het Vast Comité I zijn onderzoek naar de opvolging van het radicale islamisme, zowel door de Veiligheid van de Staat als door de ADIV, voort te zetten.

De betrokken overheden kregen daarvan kennis op 2 december 2005.

Op 31 augustus 2006 hebben de commissies van de Senaat en van de Kamer van volksvertegenwoordigers die belast zijn met de begeleiding van het Vast Comité I herhaald dat ze belang stellen in deze materie. Ze hebben het Comité gevraagd zijn onderzoek voort te zetten.

Op 22 september 2006 bezorgde het Vast Comité I een tussentijds rapport met de classificatie 'beperkte verspreiding' aan mevrouw Anne-Marie Lizin, voorzitter van de Senaat en aan de heer Herman De Croo, voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers. Hetzelfde rapport werd op 29 september 2006 verzonden naar mevrouw de minister van Justitie.

Het begeleidend schrijven bij dit rapport vermeldde:

'Tijdens hun gezamenlijke vergadering op 31 augustus 2006 hebben de commissies van de Senaat en van de Kamer van volksvertegenwoordigers die belast zijn met de begeleiding van het Vast Comité I herhaald dat ze belang stellen in de opvolging van het radicale islamisme door de inlichtingendiensten. Ze hebben het Comité gevraagd zijn onderzoek in verband hiermee voort te zetten. Op 4 november 2005 al had het Comité beslist zijn onderzoek naar de opvolging van het radicale islamisme, zowel door de Veiligheid van de Staat als door de ADIV, voort te zetten. De bevoegde ministers en uzelf werden daarvan op de hoogte gebracht op 2 december 2005. Bij de uitvoering van dit onderzoek stootte het Comité op de problemen die hierna worden beschreven. Bovendien moest het Vast Comité I aandacht hebben voor andere onderzoeken die voorrang kregen. Dit betekent niet dat er geen aandacht werd besteed aan de opvolging van het radicale islamisme. Dit is de reden waarom het Vast Comité I heeft beslist u dit tussentijds rapport toe te sturen. Dit is geen definitief rapport. Er moeten nog heel wat vragen worden beantwoord. Het Comité achtte het niettemin nuttig u kennis te geven van de staat van vordering van zijn onderzoek.'

Dit tussentijds rapport werd op 27 september 2006 besproken in de Senaatscommissie die belast is met de begeleiding van het Vast Comité I. Het Comité heeft nogmaals benadrukt dat het een voorlopig rapport betrof. Tijdens deze vergadering verklaarden de leden van de commissie dat ze kennis wilden krijgen van het Actieplan Radicalisme van de regering. Ze meenden dat het Vast Comité I daarover moest kunnen beschikken teneinde zijn toezichtsovername te kunnen uitvoeren.

Op 29 september 2006 stuurde het Vast Comité I zijn tussentijds rapport naar mevrouw de minister van Justitie, met de volgende opmerking: *'Dit is geen definitief rapport. Er moeten nog vele vragen worden beantwoord en als gevolg daarvan kunnen de voorlopige conclusies nog wijzigingen ondergaan. Het is nuttig erop te wijzen dat het Comité I vandaag nog wacht op de antwoorden van de Veiligheid van de Staat en van de ADIV.'*

Het Comité I achtte het nochtans nuttig u al kennis te geven van de staat van vordering van zijn onderzoek.' In de dagen die daarop volgden werd de inhoud van dit rapport gedeeltelijk onthuld in de pers en de media⁽³⁾.

In een schrijven van 3 oktober 2006 aan mevrouw de voorzitter van de Senaat betreunde mevrouw Laurette Onkelinx, Vice-Eerste minister en minister van Justitie, dat sommige parlementsleden een onvoltooid rapport openbaar hadden gemaakt en definitieve conclusies trokken waarbij ze kritiek leverden op het gebrek aan een proactieve benadering door de Veiligheid van de Staat ten opzichte van de radicale islam. Anderzijds verklaarde de minister dat zij het niet eens was met de voorlopige conclusies van het Vast Comité I. Mevrouw Onkelinx wees erop dat verschillende terroristische cellen in ons land werden ontmanteld dankzij het werk en de analyses van de Veiligheid van de Staat.

De minister verklaarde ook dat zij regelmatig rapporten ontvangt van de Veiligheid van de Staat *'waaruit duidelijk blijkt dat deze dienst vertrouwd is met het terrein en bekwaam is om dit fenomeen te analyseren'. 'De islamologen die vandaag binnen deze dienst werken, genieten internationale erkenning en worden regelmatig geraadpleegd door buitenlandse inlichtingendiensten. Met de tijd heeft de Veiligheid van de Staat dus heel specifieke expertise verworven in verband met dit type bedreiging. (...) Tot slot blijkt uit inlichtingen die ik van de Veiligheid van de Staat heb ontvangen dat de computerafdeling van deze dienst uitstekend werk levert en dat het zeker mogelijk is om met behulp van sleutelwoorden gerichte opzoeken te verrichten. De automatisering van de Veiligheid van de Staat is dus wel degelijk operationeel en zal in de loop van volgend jaar aanzienlijk worden verbeterd, gelet op de nieuwe investeringen op dit gebied.'*⁴

Met een schrijven van 10 oktober 2006 meldde de minister van Justitie aan de voorzitter van het Vast Comité I dat zij het niet eens was met de conclusies van zijn voorlopig rapport.

Op 14 december 2006 vroeg de voorzitter van de Senaat aan het Vast Comité I informatie te bezorgen over de huiszoeken, inbeslagnemingen en ondervragingen betreffende een eventuele betaling aan dhr. Nizar Trabelsi door de Moslimexecutieve van België. Het Comité liet weten dat het deze zaak zou onderzoeken in het kader van het algemene onderzoek naar de opvolging van het radicale islamisme door de inlichtingendiensten.

Op 18 december 2006 richtte het Vast Comité I zich tot de heer Eerste minister Guy Verhofstadt met het verzoek kennis te kunnen nemen van het Actieplan Radicalisme van de regering. De Eerste minister heeft dit document op 18 januari 2007 aan het Comité bezorgd. Het kreeg de vermelding 'vertrouwelijk'. Dit document was vergezeld van een schrijven met de classificatie 'beperkte verspreiding'.

De Eerste minister herinnert het Comité aan zijn wettelijke opdrachten en merkt op dat het toezicht door het Comité in de eerste plaats betrekking heeft op de wijze waarop de inlichtingendiensten hun interne richtlijnen, reglementen en andere documenten betreffende de handelwijze van hun leden toepassen (artikel 33, 1ste lid van de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten).

'In die zin vormt de mededeling van het Actieplan Radicalisme een uitzondering op dit in de wet van 18 juli 1991 vervatte beginsel en moet ook als dusdanig beschouwd worden. Voor mij kan dan ook aan deze overmaking, evenmin als een eerder geval van overmaking van documenten in een ander dossier, op generlei wijze een precedentwaarde gehecht worden.'

³ *'Islamisme – la Sûreté déficiente'*, Le Soir, 29/09/2006; *'De Staatsveiligheid volgt het moslimfundamentalisme nog altijd slecht op'*, Gazet van Antwerpen, 04/10/2006; *'La Sûreté montée en épingle'*, Le Soir 05/10/2006; *'Comité R et Sûreté se déchirent'*, La Libre Belgique, 05/10/2006 enzovoort.

⁴ De werking van de dienstinformatica van de Veiligheid van de Staat wordt in dit rapport niet besproken. Dit wordt onderzocht binnen het kader van een actueel toezichtsonderzoek over de informatieverwerking door deze dienst.

Het Vast Comité I is de Eerste Minister erkentelijk voor het meedelen van het 'Actieplan Radicalisme'. In zijn activiteitenverslag van 2005 betreurde het Vast Comité I anderzijds dat het niet systematisch ingelicht werd van de agenda en de richtlijnen aan de inlichtingendiensten van het Ministerieel Comité. De restrictieve interpretatie die de Eerste Minister geeft aan artikel 33, alinea 1 van de voornoemde organieke wet, is niet van aard om de uitoefening van de toezichtopdracht van het Comité I ten overstaan van het Coördinatieorgaan voor de analyse van de dreiging (OCAD) te vergemakkelijken.

In de loop van de laatste trimester van 2006 bezorgden de Veiligheid van de Staat en de ADIV een reeks informatie en documenten die het Vast Comité I toeliet om het door deze inlichtingendiensten geleverde werk beter te kunnen inschatten.

In het huidige rapport, dat werd goedgekeurd en geactualiseerd op 16 april 2007, worden de conclusies van drie andere onderzoeken opgenomen die afzonderlijk werden gevoerd, maar betrekking hebben op de opvolging van het radicale islamisme, te weten:

- De fundamentalistische activiteiten in de moskeeën in België (rapport van 7 februari 2003).
- De rol van de inlichtingendiensten in de procedure die heeft geleid tot de erkenning van de leden van de Moslimexecutieve van België, bekrachtigd bij Koninklijk besluit van 18 juli 2003. Dit onderzoek werd geopend op 9 februari 2004 en werd op 10 februari 2004 ter kennis gebracht van de ministers en van het Parlement. Op 12 februari 2007 besliste het Comité I dit onderzoek toe te voegen aan het algemene onderzoek naar de opvolging van het radicale islamisme.
- De verplaatsingen van personen die door België reizen en/of het land verlaten op weg naar bepaalde gevoelige gebieden: Irak, Iran, Pakistan... (onderzoek geopend op 31 augustus 2005, genotificeerd op 9 september 2005).

4. INTERNATIONALE CONTEXT

Het Vast Comité I is altijd van mening geweest dat het optreden van de Belgische inlichtingendiensten moest worden beoordeeld in de internationale juridische en politieke context waarbinnen de bewuste materie zich situeert. Bijgevolg begint dit rapport met een korte schets van dit kader.

4.1. De benadering van de Verenigde Naties

Lange tijd hebben de Staten die door terrorisme werden bedreigd geprobeerd het probleem alleen op te lossen. Daar ze geen rekening hielden met de internationale dimensie, leidde deze houding tot een impasse. Vandaag spelen de Verenigde Naties een belangrijke rol in het opstellen van internationale normen en het uitstippelen van strategieën in de strijd tegen het terrorisme. Sinds het begin van de jaren zestig werden twaalf internationale verdragen en aanvullende protocollen opgemaakt, evenals zeven regionale verdragen tegen het internationale terrorisme, alle direct of indirect onder auspiciën van de Verenigde Naties.

In 1994 stelde de Algemene Vergadering een Verklaring op over de maatregelen die tot doel hebben het internationale terrorisme te elimineren. Sindsdien keurt de Vergadering op elke zitting een besluit ter zake goed. Daarbij gaat men er telkens van uit dat preventie een doorslaggevende rol speelt. Zo heeft het internationaal verdrag ter bestrijding van financiering van terrorisme van 9 december 1999 tot doel financiële transacties bestemd om terroristische activiteiten te financieren, te voorkomen en te bestraffen. De lidstaten zijn gehouden personen die dergelijke transacties verrichten, te vervolgen of uit te leveren.

Er bestaat op het niveau van de Verenigde Naties geen enkele consensus over een definitie van terrorisme. Er is een perceptie volgens dewelke een onderscheid moet worden gemaakt tussen nationale bewegingen die weerstand bieden aan een buitenlandse bezetter enerzijds en terroristische groepen met mondiale ambities anderzijds. Binnen de internationale gemeenschap is echter niet iedereen het eens met dergelijke zienswijze. De moeilijkheid om in het internationale recht een gemeenschappelijke definitie van terrorisme te vinden, kan tot gevolg hebben dat het beleid tot bestrijding van het terrorisme grondig verschilt van de ene Staat tot de andere. De Verenigde Naties geven dan ook voorrang aan een sectorgebonden benadering die het probleem van het terrorisme aanpakt in zijn specifieke uitingen en zijn operationele vormen (burgerluchtvaart, gebruik van bacteriologische, chemische, nucleaire wapens enzovoort).

Resolutie 1373 (1 oktober 2001) van de Veiligheidsraad roept de Staten op om de tegoeden en andere financiële of economische middelen van personen en entiteiten die verbonden zijn met het terrorisme, onmiddellijk te bevriezen. De resoluties 1267 (15 oktober 1999), 1333 (19 december 2000) en 1390 (16 januari 2002) verplichten de Lidstaten om de financiële tegoeden en de economische middelen van de personen en organisaties die voorkomen op lijsten die worden opgesteld en bijgewerkt door bijzondere comités van de Veiligheidsraad, belast met de coördinatie van de uitvoering van deze maatregelen, onmiddellijk te bevriezen.

Op deze lijsten staan natuurlijke personen en organisaties die erom bekend staan banden te hebben met de Taliban in Afghanistan of met Osama Bin Laden en zijn organisatie Al Qaida.

Deze resoluties roepen de Lidstaten en regionale organisaties ook op om samen te werken en om aan het Bijzonder Comité Sancties alle informatie te bezorgen die nuttig is voor de uitvoering van deze beperkende maatregelen. Geen enkele resolutie geeft een nadere beschrijving van de aard van de nuttige informatie (juridisch, administratief of inlichtingen) die aan voornoemd Comité moet worden verstrekt.

Sinds 1 januari 2007 zetelt België in de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties. In deze hoedanigheid zit ons land het sanctiecomité voor inzake Al Qaida en de Taliban, alsook het sanctiecomité inzake Iran. Deze sanctiecomités zijn belast met het opvolgen van de sanctiestelsels die de Veiligheidsraad heeft vastgesteld. Het Vast Comité I kan nog niet zeggen of deze omstandigheid een impact zal hebben op de huidige prioriteiten van de inlichtingendiensten van ons land. Dit punt zal de komende jaren de aandacht van het Vast Comité I weerhouden.

De alliantie van beschavingen

Het Vast Comité I vestigt ook de aandacht op het '*initiatief voor een alliantie van beschavingen*' dat de Secretaris-generaal van de Verenigde Naties in augustus 2005 heeft gelanceerd. De alliantie gaat bewust in tegen de stelling van de 'schok der beschavingen' ⁽⁵⁾ en streeft ernaar '*een collectieve politieke bereidheid te smeden en aan te zetten tot acties waarover is overlegd op institutioneel niveau en op het niveau van het middenveld om vooroordelen, verkeerde percepties en polarisatie te overwinnen die ingaan tegen een dergelijke consensus. Ze wenst ook bij te dragen tot een mondiale beweging van toenadering die, conform de wens van een grote meerderheid, extremisme in elke samenleving verwerpt.*' De alliantie probeert in te gaan tegen '*het wederzijds wantrouwen, de angst en het onbegrip tussen de islamitische en de westerse samenlevingen*' door '*een model van wederzijds respect tussen beschavingen en culturen*' tot stand te brengen.

Dit initiatief kreeg concreet gestalte met de oprichting van een 'Groep op Hoog Niveau' (GHN) die is samengesteld uit vooraanstaande politici, diplomaten en academici van de vijf continenten. Deze groep heeft de volgende opdrachten:

- 'Een raming maken van de nieuwe en opkomende bedreigingen voor de internationale vrede en veiligheid, meer bepaald van de politieke, sociale en religieuze krachten die het extremisme aanwakkeren;
- De collectieve acties, op het niveau van de instellingen en op het niveau van het middenveld, identificeren om deze tendensen te bewerken;
- Een haalbaar actieprogramma aanbevelen voor de Staten, de internationale organisaties en het middenveld om de harmonie tussen de samenlevingen te bevorderen.'

De GHN heeft zijn rapport op 13 november 2006 overhandigd aan de Secretaris-generaal ⁽⁶⁾. Het biedt een overzicht van de opdelingen in de wereld, de identiteiten en de percepties van de volkeren en een analyse van het opkomende extremisme. In het bijzonder besteedt het rapport aandacht aan de relaties tussen de westerse en de mohammedaanse samenlevingen.

De GHN meent dat terrorisme nooit kan worden gerechtvaardigd. Hij bespreekt alle voorwaarden die tot terrorisme leiden en herkent de verbanden die bestaan tussen vrede, veiligheid, economische en sociale ontwikkeling en de mensenrechten. De Groep looft de mondiale strategie van de Verenigde Naties tegen het terrorisme als een belangrijk ijkpunt.

De GHN weerlegt de perceptie volgens dewelke de godsdienst zelf aan het ontstaan ligt van interculturele conflicten. Hoewel de voornaamste religies zichzelf een politieke rol hebben toegekend, gebruikt slechts een klein aantal groepen de godsdienst als een ideologie om gewelddaden wereldwijd te rechtvaardigen.

---

⁵ Samuel Huntington, '*Le choc des civilisations*', Parijs, 1997.

⁶ Te vinden op www.unAoC.org/.

Het rapport probeert ook een aantal vaak gebruikte termen toe te lichten:

- **‘Fundamentalisme’** is een westerse term die protestantse christenen hebben bedacht en die niet direct op andere gemeenschappen toepasbaar is. Er bestaan in de meeste godsdiensten ‘fundamentalistische’ bewegingen; ze zijn niet gewelddadig van nature. Hun gemeenschappelijk element is een diepe ontgoocheling in de seculiere moderniteit en een angst voor die moderniteit die ze als invasief, amoreel en zonder diepere betekenis beschouwen, zelfs vijandig tegenover het geloof.
- **‘Extremisme’** beveelt radicale maatregelen aan om politieke doelstellingen te verwezenlijken. Het is niet louter religieus van aard en we treffen het ook aan in seculiere bewegingen.

‘In sommige gevallen kunnen fundamentalistische en extremistische ideologieën worden gebruikt om gewelddaden en zelfs terroristische aanvallen tegen burgers te rechtvaardigen.’ Waarschijnlijk met de bedoeling tot consensus te komen over zijn analyses, probeert de GHN in zijn rapport geen definitie te geven van het terrorisme. Hij beperkt zich ertoe de verschillende percepties van het fenomeen te beschrijven. *‘Geen enkele groep, geen enkele cultuur, geografische regio of politieke stroming bezit een monopolie op extremisme en terroristische acties. Overal waar gemeenschappen denken dat ze de strijd moeten aangaan met discriminatie, vernedering of duurzame marginalisering op basis van ras, religie of andere identiteitscriteria, zullen ze geneigd zijn hun identiteit op agressievere wijze te bevestigen.’* Voor de GHN bestaat de enige duurzame oplossing in het aanpakken van de redenen van de wrok en de woede die sektarische en gewelddadige ideologieën aantrekkelijk maken.

Tot slot bevat het rapport van de GHN een reeks algemene beleidsaanbevelingen op actiegebieden zoals onderwijs, jeugd, migraties en de media. Dit rapport bevat geen enkel hoofdstuk gewijd aan veiligheid.

4.2. De strategie van de Europese Unie tegen het terrorisme

Deze strategie, door de Europese Raad aangenomen op 1 december 2005, steunt op de vaststelling dat terrorisme *‘een bedreiging voor alle Staten en alle volkeren’* vormt.

Al vóór deze strategie werd aangenomen, had de Europese Raad van 25 en 26 maart 2004 de functie van coördinator van de strijd tegen het terrorisme gecreëerd. Vóór en na de aanslagen van 11 september 2001 hebben niet alleen de Europese Raad maar ook de Europese Commissie en het Europees Parlement tal van resoluties goedgekeurd betreffende de strijd tegen radicalisering en terrorisme.

Algemeen leggen al deze verklaringen de nadruk op het belang van samenwerking tussen de diensten die tot opdracht hebben het terrorisme te bestrijden. Ze vragen een grotere efficiëntie in het uitwisselen van inlichtingen tussen de veiligheids- en inlichtingendiensten evenals tussen de repressieve, gerechtelijke en douaneoverheden van de Lidstaten, meer bepaald Europol, Interpol en Eurojust. De verklaring over de strijd tegen het terrorisme benadrukt de noodzaak oog te hebben voor het voorkomen van de potentiële rekrutering van terroristen.

In haar mededeling van 21 september 2005, getiteld '*Rekrutering voor terrorisme: aanpakken van de factoren die bijdragen tot gewelddadige radicalisering*', wil de Europese Commissie bijdragen tot het uitstippelen van een Europese strategie in verband met dit probleem. De acties en aanbevelingen die in deze mededeling worden voorgesteld, zijn een combinatie van uiteenlopende maatregelen ter ondersteuning van de huidige inspanningen die op nationaal niveau worden geleverd. De Commissie stelt onder andere voor:

- een inventaris te maken van de instrumenten waarover de EU al beschikt op het vlak van televisie, radio en internet en waarvan het gebruik verder kan worden ontwikkeld teneinde de verspreiding van terroristische propaganda beter een halt te kunnen toeroepen;
- verklaren hoe de ontwikkeling van integratiepolitieken, die autonome programma's zijn, op accessoire wijze kunnen bijdragen tot het voorkomen van gewelddadige radicalisering; daarbij wordt gewezen op het belang van de dialoog tussen de confessionele gemeenschappen, maar ook tussen Staten en religies;
- aan te zetten tot een intensere samenwerking tussen de ordediensten en de veiligheidsdiensten van de Lidstaten op het vlak van operaties, inlichtingen en beleid, evenals tot een beter delen van hun beste praktijken en hun expertise met betrekking tot gewelddadige radicalisering in het kader van de structuren die de EU heeft gecreëerd. De Lidstaten zijn verplicht samen te werken met instanties zoals Europol, maar ze worden er ook sterk toe aangezet samen te werken met het Gemeenschappelijk Situatiecentrum van de EU (EU-SITCEN);
- een grondiger analyse te maken van de gewelddadige radicalisering en op dit vlak Europese expertisenetwerken te creëren en studies over aanverwante onderwerpen te financieren, die vervolgens kunnen dienen tot het ontwikkelen van een efficiënter toekomstig beleid.

Onder 'gewelddadige radicalisering' verstaat de Commissie het fenomeen waarbij sommige personen die bepaalde standpunten, meningen en ideeën aanhangen ertoe kunnen worden gebracht terroristische daden te plegen zoals ze worden omschreven in artikel 1 van het kaderbesluit betreffende de bestrijding van het terrorisme.

Op 1 december 2005 beval de Raad de politiediensten aan om een stelselmatige politionele samenwerking te organiseren op de volgende vier actieterreinen:

- preventie: beletten dat individuen naar terrorisme grijpen door zich toe te leggen op de factoren en de diepere oorzaken die kunnen leiden tot radicalisering en rekrutering, zowel in Europa als op internationaal niveau;
- bescherming: de burgers en infrastructuren beschermen en onze kwetsbaarheid voor aanslagen verminderen, meer bepaald door de veiligheid aan de grenzen, van het vervoer en van kritische infrastructuren te versterken;
- vervolging: onderzoek voeren naar terroristen en hen vervolgen binnen en buiten de grenzen, beletten dat zij plannen maken, zich verplaatsen en met elkaar communiceren, de ondersteunende netwerken ontmantelen, beletten dat ze toegang hebben tot de financiële en materiële middelen die ze nodig hebben om aanslagen te plegen en terroristen voor het gerecht brengen;

- reactie: de Lidstaten voorbereiden, in een geest van solidariteit, om het hoofd te bieden aan de gevolgen van een terroristische aanslag en om die gevolgen zoveel mogelijk te verlichten door het verbeteren van de capaciteiten om de impact van een aanslag te beheren, van de coördinatie van de reactie en van de capaciteiten om tegemoet te komen aan de noden van de slachtoffers.

Deze strategie bestaat dus in de capaciteit om voldoende middelen te bieden om terroristische daden op het grondgebied van de Europese Unie te voorkomen, maar ook, vertrekkende van het principe dat er op het vlak van terrorisme geen nulrisico bestaat, om de gevolgen van een eventuele aanslag beter te beheren.

Het Europees plan wil de activiteiten belemmeren van netwerken en individuen die potentiële terroristen rekruteren. Wie kiest voor terrorisme, moet een aantal praktische stappen zetten. Een idee omzetten in de praktijk wordt in grote mate vergemakkelijkt door de globalisering: wanneer niet alleen verplaatsingen en communicatie maar ook financiële transfers gemakkelijk zijn, is het ook gemakkelijker om toegang te hebben tot extremistische ideeën en tot opleidingen. Het internet draagt daar toe bij en kan helpen om een aanslag voor te bereiden.

De Europese Raad beveelt dus aan om dit soort gedragingen op te sporen, bijvoorbeeld via samenwerking met de nabijheidspolitie en via een efficiënte controle van het gebruik van het internet en van verplaatsingen naar conflictzones. De Raad stelt voor om gespecialiseerde competenties en de uitwisseling van nationale evaluaties en analyses te bevorderen. Om dit soort gedragingen te verhinderen moet men de activiteiten van de actoren van de radicalisering beperken, meer bepaald in de gevangnissen, op plaatsen van religieus onderwijs en religieuze vorming en op de plaatsen van de eredienst. Er moet ook worden nagedacht over het toelaten en het verblijf van deze personen. Er moeten maatregelen worden getroffen om te vermijden dat personen terroristische opleidingen kunnen volgen, in het bijzonder door oog te hebben voor personen die naar conflictzones reizen.

De Raad van de Europese Unie wenst dat de Lidstaten elkaar onderling op de hoogte brengen telkens een onderdaan van een derde Staat wordt uitgewezen wegens zijn banden met terroristische activiteiten of wegens het opzettelijk uitlokken van discriminatie, haat en geweld tegen personen of groepen van personen.

Er bestaat op Europees niveau geen enkele analyse van de strategieën die radicale islamisten hebben ontwikkeld om door te dringen tot de verschillende representatieve organen van de institutionele islam, gelet op de soms uiteenlopende benaderingen in de verschillende landen. Sommige Europese regeringen menen dat de opvolging van religieuze zaken niet behoort tot de bevoegdheidssfeer van de inlichtingendiensten. Deze materie wordt dus niet besproken tijdens de bilaterale of multi-laterale vergaderingen van de inlichtingendiensten.

4.3. De benadering van de Raad van Europa

Algemeen draait het optreden van de Raad van Europa op het vlak van terrorisme rond drie pijlers. De eerste pijler betreft de versterking van de juridische werking tegen het terrorisme, de tweede behelst de bescherming van de fundamentele waarden en de derde pijler is gericht op het optreden tegen de oorzaken van het terrorisme.

In het kader van zijn werkzaamheden identificeerde de Raad de volgende prioritaire actiedomeinen :

- onderzoek naar de begrippen ‘de verheerlijking van het terrorisme’ en ‘aanzetten tot terrorisme’;
- de bijzondere opsporingstechnieken;
- de bescherming van getuigen en justitiemedewerkers;
- de internationale samenwerking op het vlak van repressie;
- de acties om de financieringsbronnen van het terrorisme droog te leggen;
- de vragen betreffende de identiteitsdocumenten zoals ze opduiken in de context van het terrorisme.

De voornaamste juridische instrumenten van de Raad van Europa inzake de strijd tegen het terrorisme zijn :

- het Europees Verdrag tot bestrijding van terrorisme (STE nr. 090) : dit verdrag betreft vooral de onderlinge hulp die de ondertekenende Staten elkaar toezeggen bij de vervolging van terroristische misdrijven;
- het Verdrag van de Raad van Europa inzake het witwassen, de opsporing, de inbeslagneming en de confiscatie van opbrengsten van misdrijven en terrorismefinanciering (STCE nr. 198);
- het Verdrag van de Raad van Europa inzake de preventie van terrorisme, aangenomen te Warschau op 16 mei 2005 (STCE 196) : elke partij engageert zich ertoe om de noodzakelijke maatregelen te nemen om de samenwerking te ontwikkelen en te verbeteren tussen nationale overheden met het oog op het voorkomen van terroristische inbreuken en hun negatieve weerslag, zoals :
  - het uitwisselen van gegevens;
  - de versterking van de fysieke beveiliging van personen en infrastructuren;
  - de verbetering van de vormings- en coördinatieplannen voor crisissituaties.

5. HET ACTIEPLAN RADICALISME VAN DE BELGISCHE REGERING

In 2002 had de Belgische regering een actieplan ‘moskeeën’ opgesteld. In de loop van september 2005 kondigde de Belgische regering een nieuw actieplan tegen het radicalisme aan (‘Actieplan Radicalisme’ genoemd). Op 28 april 2006 heeft het Ministerieel Comité Inlichting en Veiligheid de jongste versie van dit plan goedgekeurd.

De precieze inhoud van dit plan is nooit officieel openbaar gemaakt. Pas op 18 januari 2007 heeft het Vast Comité I kennis kunnen nemen van dit plan, op uitdrukkelijk verzoek van het Comité I zelf en met het voorbehoud van de Eerste minister zoals hierboven toegelicht. Het gaat om een document met de classificatie 'vertrouwelijk'. Naar de mening van het Comité I is de vertrouwelijkheid van dit plan eerder ingegeven door de politieke gevoeligheid van het onderwerp dan door enige operationele noodzaak.

Het plan voorziet in administratieve, proactieve en preventieve maatregelen ten einde de oorzaken van alle vormen van radicalisme en terrorisme, inzonderheid van islamistische inspiratie, te bekampen.

De lectuur van persartikelen, commentaren en parlementaire documenten maakt het echter mogelijk om wat meer te weten te komen over de inhoud van het Actieplan radicalisme. Het Comité I houdt er aan om de niet geclassificeerde bepalingen van dit plan die betrekking kunnen hebben op de werking van de inlichtingendiensten, nader te ontwikkelen.

Het Actieplan Radicalisme bevat vier pijlers :⁷

- de radicale internetsites;
- de radio- en televisieuitzendingen;
- de extremistische imams en predikers, de culturele centra, vzw's en propagandacentra;
- de radicale groepen.

Een pijler "gevangenissen" zou weldra moeten worden toegevoegd aan het plan.

De ministers die betrokken zijn bij de uitvoering van dit plan hebben de volgende commentaren gegeven :

- Dit plan heeft niet langer alleen betrekking op extremistische moslims, maar op elke expressie van en aanzet tot fundamentalistische, anarchistische en extremistische denkbeelden die kunnen leiden tot het plegen van ernstige delicten (⁸).
- Het plan wil dus niet een bepaalde bevolkingsgroep stigmatiseren. Het wil een verhoogde alertheid ontwikkelen ten aanzien van radicalisme in moskeeën, op radiozenders of op websites. De onderschepte informatie moet juist worden geïntercepteerd (⁹).
- De activiteiten van bepaalde strekkingen worden gevolgd in de plaatsen van de eredienst, in propagandacentra, in de media en in de geschreven pers (¹⁰).

---

⁷ Pieters P. "De strijd tegen het terrorisme, het extremisme en het radicalisme" Panopticon, 2005, nr. 5 p. 68

⁸ 10 april 2005, Peter De Backer, 'Meeste moslims zijn gematigd, maar ...', Het Nieuwsblad.

⁹ 14 juli 2005, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Binnenlandse Zaken op de mondelinge vragen over terrorisme van Filip De Man, André Frédéric, Guido De Padt en Marie Nagy, 2005 – Kamer van volksvertegenwoordigers, Beknopt verslag CRABV 51 PLEN 156.

¹⁰ 6 december 2005, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Binnenlandse Zaken op vraag nr. 3-3575 van Wim Verreycken, Senaat, Handelingen 3-55 / p. 4865.

- Het fenomeen van het radicalisme omvat meer dan enkel het radicaal islamisme. Het radicalisme slaat op het geheel van het uiten en het verspreiden van opruiende taal, dit zowel van fundamentalistische als racistische, anarchistische of extremistische aard. Ook de vormen van uiting of van verspreiding kunnen zeer divers zijn: websites, radio's, vzw's, propagandacentra enzovoort ⁽¹¹⁾. Er bestaat een werkgroep die de meest extremistische websites bekijkt en die strafrechtelijke inbreuken meldt aan de gerechtelijke overheden ⁽¹²⁾.
- Er is vandaag overleg tussen de communautaire toezichhoudende overheden van de televisiezenders en de inlichtingendiensten om problemen betreffende het aanzetten tot haat, racisme, xenofobie of antisemitisme op het spoor te komen ⁽¹³⁾.
- De opvolging van de boekhandels en propagandacentra die extreme en radicale islamitische literatuur verspreiden, maakt deel uit van de bewaking van fundamentalistische netwerken ⁽¹⁴⁾ ⁽¹⁵⁾. Dit toezicht op radicale literatuur wordt uitgeoefend door de Veiligheid van de Staat ⁽¹⁶⁾. Er wordt bijzondere aandacht besteed aan buitenlandse predikers die openlijk de democratische waarden aanvallen of die aanzetten tot geweld en haat. Er moeten uniforme gedragsregels worden aangenomen betreffende het onthaal van deze predikers in ons land ⁽¹⁷⁾ ⁽¹⁸⁾.
- Het plan moet leiden tot een proactievare houding tegenover de predikers, wie zij ook zijn, die huwelijken inzegenen buiten een wettelijk kader en die op deze manier een deel van de bevolking nog veel afhankelijker maken van hen ⁽¹⁹⁾.
- De klemtoon moet ook worden gelegd op een studie van de radicalisering in de gevangnissen. Er moet een werkgroep worden opgericht die alle dimensies van het fenomeen van de radicalisering in het algemeen moet bestuderen ⁽²⁰⁾.

¹¹ 17 mei 2005, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Binnenlandse Zaken op vraag nr. 0344 van Francis Van den Eynde, Kamer van volksvertegenwoordigers, Bulletin nr. B048, zittingsperiode 51.

¹² 6 maart 2007, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Justitie op vraag nr. 14169 van Claude Marinower – CRABV 51 COM 1223.

¹³ 18 april 2005, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Justitie op vraag nr. 0601 van Hagen Goyvaerts over '*de Arabische televisieketens die extremistische boodschappen verspreiden via satellietkanalen*', Kamer van volksvertegenwoordigers, zittingsperiode 51, Bulletin nr. B074.

¹⁴ 21 april 2005, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Binnenlandse Zaken op de mondelinge vraag van Wim Verreycken, Senaat, Handelingen 3-108 / p.29.

¹⁵ 6 december 2005, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Binnenlandse Zaken op vraag nr. 3-3575 van Wim Verreycken, Senaat, Handelingen 3-55 / p. 4865.

¹⁶ 19 juli 2005, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Binnenlandse Zaken op vraag nr. 3-2669 van Wim Verreycken van 6 mei 2005, Senaat, Vragen en antwoorden nr. 3-45.

¹⁷ 6 oktober 2005, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Justitie op vraag nr. 798 van Bert Schoofs van 23 september 2005, Kamer van volksvertegenwoordigers, Schriftelijke vragen en antwoorden, QRVA 51 096.

¹⁸ 13 februari 2007, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Justitie op vraag nr. 1140 van Bart Laeremans van 8 november 2006, QRVA 51 154 19-2-2007.

¹⁹ 13 oktober 2005, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Justitie op de vraag om uitleg van Joris Van Hauthem over het begrip 'religieus huwelijk' (nr. 3-998), Senaat, Handelingen 3-127 / p. 35.

²⁰ 8 december 2005, antwoord van dhr. Christian Dupont, minister van Ambtenarenzaken, Maatschappelijke Integratie, Grootstedenbeleid en Gelijke Kansen op de mondelinge vraag nr. 3-901 van Nele Jansegers, Senaat, Handelingen 3-139 / p. 39.

- Er moet ook onderzoek worden gevoerd naar de connecties en het profiel van jonge terroristen die in België geboren zijn en die klaarblijkelijk in een sektarische logica worden ingelijfd ⁽²¹⁾. Het plan wordt uitgevoerd in nauwe samenwerking met de gerechtelijke overheden. Elke betrokken dienst stelt vast welke ondersteuning hij kan bieden in functie van zijn wettelijke competenties en rekening houdend met de prioriteiten die het plan bepaalt ⁽²²⁾.
- Het fenomeen van het radicalisme moet op geïntegreerde wijze worden geanalyseerd door de inlichtingendiensten, maar ook via de politiediensten en andere instanties van de Staat zoals het ministerie van Buitenlandse Zaken of de Dienst Vreemdelingenzaken, ieder in functie van de toegewezen opdrachten ⁽²³⁾.
- Dit plan is de duidelijke expressie van een permanent proces van overleg betreffende de problematiek van het extremisme teneinde de passende maatregelen te kunnen nemen tegen elke vorm van integrisme ⁽²⁴⁾.

Aan de hand van enkele interne documenten die het Vast Comité I van de inlichtingendiensten heeft ontvangen, kon het Comité I ook iets meer vernemen over de inhoud en de uitvoering van het Actieplan Radicalisme. Deze documenten zijn geclassificeerd en hun inhoud mag niet worden onthuld in een openbaar rapport.

Uit deze documenten blijkt duidelijk dat de Veiligheid van de Staat en de ADIV betrokken zijn hetzij als voortrekker, hetzij als assistent, bij de uitvoering van het Actieplan Radicalisme.

6. DE VEILIGHEID VAN DE STAAT

In het kader van de **praktische uitvoering van het Actieplan Radicalisme** vroeg het Vast Comité I zich onder andere af op welke wijze de Veiligheid van de Staat de opvolging en analyse realiseerde van :

- het islamitisch extremisme in het algemeen;
- het fenomeen van opsluiting in de eigen gemeenschap en de radicalisering binnen de moslimgemeenschap;
- de imams en moskeeën die extremistische ideeën verspreiden;
- de inmenging van het extremisme in de institutionele islam;
- het islamistische proselitisme in de gevangenissen.

²¹ 14 juli 2005, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Justitie op de mondelinge vragen inzake terrorisme van Filip De Man, André Frédéric, Guido De Padt en Marie Nagy, 2005, Kamer van volksvertegenwoordigers, Beknopt Verslag CRABV 51 PLEN 156.

²² 7 februari 2006, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Justitie op de mondelinge vraag van Tony Van Parys, Kamer van volksvertegenwoordigers, CRIV 51 COM 845.

²³ 6 december 2005, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Binnenlandse Zaken op vraag nr. 3-3575 van Wim Verreycken, Senaat, Handelingen 3-55 / p. 4865.

²⁴ 10 mei 2005, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Justitie op vraag nr. 3-2418 van dhr. Detraux van 31 maart 2005, Senaat, Vragen en antwoorden 10 mei 2005 (nr. 3-40).

In het kader van de **strijd tegen het terrorisme** vroeg het Comité I zich af op welke wijze de Veiligheid van de Staat de opvolging en analyse realiseerde van :

- de rekrutering in België van islamistische vrijwilligers voor de jihad;
- de islamistische terroristische bedreiging in het algemeen.

6.1. Algemeen

De opvolging van het radicale islamisme door de Veiligheid van de Staat wordt gerechtvaardigd door de drie volgende bedreigingen die ressorteren onder de wettelijke opdrachten van deze dienst: extremisme, terrorisme en inmenging. Het Actieplan Radicalisme van de regering heeft noch de wettelijke bevoegdheden, noch de gebruikelijke werkmethodes van de Veiligheid van de Staat gewijzigd, het heeft enkel de uitvoering van bepaalde taken gecoördineerd en verdeeld.

De Veiligheid van de Staat heeft haar eigen Actieplan Radicalisme 2006/2007 opgesteld. Dit document beschrijft de rol van deze dienst in de uitvoering van het Actieplan Radicalisme van de federale regering.

De opdracht van de Veiligheid van de Staat draait rond een benadering op drie niveaus:

- Eerst en vooral is er het werk van algemene observatie van wat er op het terrein gebeurt. Dit werk veronderstelt dat de provinciale posten van deze dienst worden versterkt.
- Vervolgens is er de strategische benadering die tot doel heeft het fenomeen op lange termijn te situeren en de verschijning van indicatoren van dit fenomeen in de samenleving te ontdekken.
- Tussen de beide is er de opvolging van voorvallen van extremisme en terrorisme. Dit krijgt concreet gestalte door de uitvoering van de instructies inzake terrorisme uitgevaardigd door het College van Procureurs-generaal (Col. 09/2005 van 15 juli 2005).

De activiteiten van de Veiligheid van de Staat kaderen ook in een internationale dimensie (bilateraal en multilateraal), zowel op operationeel vlak als op het vlak van de analyse.

Het veiligheidsbeleid van de Europese Unie omvat ook de volgende vier fasen: *Prevent, Protect, Pursue, Response*. De Veiligheid van de Staat situeert haar rol in de eerste drie fasen en vooral in de eerste twee, die meer dan een louter repressieve aanpak vereisen.

De Veiligheid van de Staat handelt in eerste instantie op het niveau van de actieve of reactieve preventie. Vervolgens levert ze bijstand op repressief niveau, aan de zijde van de politiediensten en de gerechtelijke overheden. De Veiligheid van de Staat is echter geen politiedienst en haar taak bestaat er niet in om misdaden en wanbedrijven op te sporen. Ze komt tussen vooraleer de politie haar reactieve of proactieve onderzoeken voert.

Voor de Veiligheid van de Staat zijn radicalisme, extremisme en terrorisme drie verschillende zaken. Ze moet daarmee rekening houden bij het uitvoeren van haar opdracht.

Haar opdracht inzake extremisme is essentieel preventief, aangezien extremisme geen misdrijf is. Haar opdracht in deze is bijgevolg van nature niet repressief van aard, in tegenstelling met haar opdracht in de strijd tegen het terrorisme. Op het vlak van extremisme bestaat de essentiële taak van de Veiligheid van de Staat erin inlichtingen te verzamelen en aan de bevoegde overheden objectieve informatie te verstrekken over radicale tendensen, over de activiteiten en entiteiten in ons land, hun eventuele banden met structuren of bewegingen in het buitenland, hun strategieën tegenover de Belgische instellingen of de bevolkingsgroepen in België.

Haar interessegebied beslaat het geheel van het leven in de maatschappij. De fenomenen die haar aandacht trekken inzake extremisme zijn gewoonlijk geen misdrijven. De Veiligheid van de Staat moet dus een onderscheid kunnen maken tussen de uiting van een traditionele religieuze ijver enerzijds – een recht dat de Grondwet beschermt – en extremistische ontsporingen en misdadig gedrag anderzijds.

Deze nood aan informatie over radicale en extremistische religieuze tendensen kan spanningen veroorzaken, gelet op de gevoeligheden waarmee de uitoefening van de grondwettelijk erkende fundamentele rechten en vrijheden gepaard gaat.

De taak van de Veiligheid van de Staat bestaat erin expertise te verwerven als objectieve waarnemer die bij machte is om extremistische fenomenen, incidenten en activiteiten met de vereiste wetenschappelijke ernst te analyseren en te verklaren.

Op het vlak van de analyse onderscheidt de Veiligheid van de Staat twee soorten opvolging:

- enerzijds de operationele of meer ‘gerichte’ analyse, onlosmakelijk verbonden met onderwerpen die in direct verband staan met het terrorisme, die beslag legt op een groot deel van haar analysecapaciteit;
- anderzijds de meer ‘strategische’ analyse, d.i. algemenere nota’s over *fenomenen* of bepaalde *thematieken*.

‘De aard van de analyses die we maken voor onze verschillende bestemmingen is bijgevolg afhankelijk van de meest relevante benadering: operationeel of strategisch.’

Op het vlak van terrorisme is de opdracht van de Veiligheid van de Staat tegelijk zowel preventief als repressief. Deze rol zal ontleed worden onder het punt 6.12.

De Veiligheid van de Staat herhaalt voor wie haar rapporten voornamelijk zijn bestemd:

- de minister van Justitie in de eerste plaats, vervolgens de Eerste minister, de minister van Buitenlandse Zaken (en de diplomatieke posten in het buitenland), de minister van Binnenlandse Zaken, alsook de andere ministeriële kabinetten naargelang de relevantie van het behandelde dossier;²⁵

---

²⁵ De Counter Terrorism Group (CTG) is een verbond van inlichtingendiensten die in hoofdzaak verantwoordelijk zijn voor de preventie en de strijd tegen het terrorisme, in de landen van de Europese Unie. De CTG werd opgezet ingevolge de besluiten van de Raad JAI (Justitie en Binnenlandse Zaken) van de Europese Unie in buitengewone zitting vergaderd op 20 september 2001 na de aanslagen in de USA. Deze oproep heeft in het bijzonder tot doel de kennis en ervaring te verzamelen over het probleem van de Iraakse filières.

- de *Counter Terrorism Group* (CTG) en het Gemeenschappelijk Situatiecentrum van de EU (EU-SITCEN);²⁶
- het federaal parket, de procureurs en de onderzoeksrechters;
- de federale politie, de Antiterroristische Gemengde Groep (vandaag het OCAD) en de Algemene Directie Crisiscentrum (ADCC).

6.2. De dialoog met de allochtone gemeenschap

Op 20 november 2004 kondigde de pers aan dat de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat de dialoog wenste aan te gaan met de allochtone gemeenschap, zelfs met radicale groepen. *‘De Veiligheid van de Staat moet meer doen dan alleen maar repressief optreden’*, verklaarde dhr. Dassen in de studio van een televisiezender (²⁷).

Hierover ondervraagd door het Vast Comité I verklaarde de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat dat het principe van deze dialoog deel uitmaakte van het Actieplan Radicalisme van de regering. Het is echter gebleken dat de deelname van de Veiligheid van de Staat aan deze dialoog verkeerd kan worden gepercipieerd. Bijgevolg moest deze piste worden onderzocht in het algemener kader van het plan van de regering.

In november 2006 liet dhr. Alain Winants, de nieuwe administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat, aan het Comité weten dat zijn dienst weliswaar contacten onderhield met de allochtone gemeenschap, maar dat die niet plaatsvonden in het kader van een gestructureerde dialoog. Volgens de nieuwe administrateur-generaal zijn andere diensten beter geplaatst om deze dialoog te voeren.

6.3. Het “terugplooiën op de eigen gemeenschap” en de islamistische radicalisering

6.3.1. Algemeen

Het fenomeen dat in bepaalde allochtone gemeenschappen wordt waargenomen en dat we ‘terugplooiën in de eigen gemeenschap’ kunnen noemen, gaat zeker vooraf aan het fenomeen van radicalisering. Toch is de studie van het fenomeen van ‘terugplooiën in de eigen gemeenschap en/of godsdienst’ niet een van de assen van het Actieplan Radicalisme.

Verschillende waarnemers merken op dat er in België nog geen enkele wetenschappelijke studie is gevoerd naar dit slecht omschreven concept dat nochtans nadrukkelijk aanwezig is in de media (²⁸). De Federale Politie lijkt ook bekommerd over dit fenomeen.²⁹ In onze buurlanden daarentegen blijkt dat de radicalisering binnen de moslim- en andere gemeenschappen het voorwerp is van een studie en onderzoeken.

²⁶ Het SITCEN (joint situation center) van de Europese Unie garandeert een ondersteuning aan de secretaris-generaal, de Hoge vertegenwoordiging van de EU, aan de bijzondere afgevaardigde en andere hoge ambtenaren van de EU alsook van de militaire operaties of het civiele crisisbeheer van de EU. Het SITCEN volgt de internationale gebeurtenissen op en evalueert ze 24u op 24u met de nadruk op de gevoelige zones, het terrorisme en de proliferatie van massadestructiewapens.

²⁷ *‘Staatsveiligheid wil dialoog met allochtone gemeenschap’*, De Standaard, 20 november 2004.

²⁸ *‘Het ene radicalisme is het andere niet’*, Ico Maly & Hatim El Shiar, De Standaard, 22 december 2006.

²⁹ *‘Radicaal islamfundamentalisme’ is echter overal aanwezig* – Knack 7 september 2006.

In **Nederland** definieert een in 2006 gepubliceerde wetenschappelijke studie het radicaliseringsproces als volgt: *'Het radicaliseringsproces is een proces van verwijdering van de samenleving, een proces van delegitimatie. Het kenmerkt zich door een toenemend wantrouwen ten aanzien van het maatschappelijk en politiek systeem'* ⁽³⁰⁾.

Het Vast Comité I vroeg zich af of er indicatoren bestaan die toelaten de omvang van dit fenomeen te meten. De resultaten van sommige peilingen vermogen misschien een idee geven.

Voornoemd Nederlands onderzoek komt tot het besluit dat een grote meerderheid van de moslims in Amsterdam niet radicaal is in de brede betekenis van het woord. Slechts 2% van hen zou zich kunnen scharen achter de gevaarlijkste vormen van het radicalisme, maar het zou moeilijk zijn om uit te maken welke jonge moslims bereid zouden zijn om de stap te zetten. Volgens deze studie zou het radicalisme zich voeden met een diepe religieuze overtuiging enerzijds en met het gevoel dat de moslims in slecht aanzien staan en door de maatschappij worden verworpen anderzijds.

In **Groot-Brittannië** blijkt uit een opiniepeiling die de *Sunday Telegraph* in februari 2006 heeft gepubliceerd dat vier op tien Britse moslims wensten dat de sharia (de islamitische wet) werd ingevoerd in sommige delen van het land. Eén vijfde van de ondervraagde moslims verklaarde te sympathiseren met de daders van de zelfmoordaanslagen die in juli 2005 in Londen werden gepleegd. Nochtans verklaarde 91% van hen zich trouw aan en loyaal met Groot-Brittannië ⁽³¹⁾.

Deze verontrustende cijfers lijken te worden bevestigd door een andere peiling van het onderzoekscentrum *Populus for Policy Exchange*, dat verwant is met de conservatieve partij. Uit dit onderzoek, dat in januari 2007 werd gepubliceerd, zou blijken dat jonge Britse moslims steeds radicaler worden: 37% van hen zou hun kinderen liever naar islamscholen sturen, 37% zou wensen dat de sharia de Britse wetten vervangt, 74% zou wensen dat alle moslimvrouwen een sluier dragen en 13% zou bewondering hebben voor organisaties die het Westen bestrijden, zoals Al Qaida. Tot slot zou 84% niettemin de mening zijn toegedaan dat de Engelse samenleving hen eerlijk behandelt ⁽³²⁾.

In **Frankrijk** blijkt uit een opiniepeiling die de groep CSA ⁽³³⁾ in augustus 2006 heeft uitgevoerd hoe jong de personen zijn die zich moslim noemen: 49% is jonger dan dertig. Een grote meerderheid van hen zou verklaren gehecht te zijn aan de republikeinse principes van de gelijkheid van personen (94%), de gelijkheid van mannen en vrouwen (91%) en de scheiding van Staat en religie (73%). Een grote meerderheid zou gekant zijn tegen polygamie (79%) en het stenigen van overspelige vrouwen (78%).

In **België** blijkt uit de resultaten van een peiling van het Ipsos in oktober 2006 dat 61% van de ondervraagde Belgen vrezen voor een toename van de spanningen tussen islam en christendom. De moslims zouden echter het minst geneigd zijn om te geloven in een toename van de religieuze spanningen ⁽³⁴⁾. Verwijzend naar de studie van de Universiteit van Amsterdam is er volgens Maly en El Shiar niets waaruit blijkt dat meer dan 2% van de moslims in Antwerpen als radicaal kan worden beschouwd ⁽³⁵⁾.

---

³⁰ Marieke Slootman en Jean Tillie: *'Processen van radicalisering – waarom sommige Amsterdamse moslims radicaal worden'*, Universiteit van Amsterdam, Institute for Migration and Ethnic Studies, 2006.

³¹ *'Poll reveals 40pc of Muslims want sharia law in UK'*, *Sunday Telegraph*, 19 februari 2006.

³² *'Muslims who seek Sharia'*, *The Times*, 30 januari 2007.

³³ Frans instituut voor opiniepeilingen en marktonderzoeken (www.csa-fr.com/dataset/data2006/opi20060823b.htm).

³⁴ *De Standaard*, *Le Soir*, 26 oktober 2006.

³⁵ *'Het ene radicalisme is het andere niet'*, Ico Maly & Hatim El Shiar, *De Standaard*, 22 december. De auteurs laten niet na dit lage percentage te vergelijken met het indrukwekkende verkiezingsresultaat van een Vlaams-nationalistische partij die erom bekend staat extremistisch te zijn.

Wanneer we een extrapolatie maken van het aantal veroordelingen in België wegens feiten van terrorisme, beschouwen de analisten van de Veiligheid van de Staat dat 1 tot 2% extremisten een aannemelijk percentage is.

6.3.2. De aandacht van de inlichtingendiensten voor het terugplooiën op de eigen gemeenschap en/of religie en de radicalisering

Vele internationale experts besteden eveneens aandacht aan het fenomeen van opsluiting in de eigen gemeenschap en/of religie en aan de radicalisering binnen de moslim-gemeenschappen.

Met de steun van de Veiligheid van de Staat en de ADIV organiseerde het Global Futures Forum (GFF) ⁽³⁶⁾ op 3 en 4 oktober 2006 twee studiedagen in Brussel. Het seminarie had als thema de radicalisering, het geweld en de macht van de netwerken.

Tijdens deze bijeenkomst zijn twee belangrijke ideeën naar voren gekomen:

- enerzijds is radicalisering een proces en geen doel op zich, dat niet noodzakelijk leidt tot geweld, zoals elke politieke stroming zijn eigen “extremen” kent;
- anderzijds zijn radicalisering en (gewelddadige) extremismen niet enkel een islamitische realiteit; zij kunnen diverse culturele, ideologische, politieke en andere vormen aannemen in alle samenlevingen;

Tijdens deze vergadering verklaarde Rik Coolsaet van de Universiteit van Gent dat de kennis van het fenomeen volgens hem niet was toegenomen, ook al is het vandaag een thema van discussie in vele internationale cenakels. Volgens professor Coolsaet:

- blijft radicalisme moeilijk te definiëren;
- moet het fenomeen zowel op globaal (systeem) als op individueel niveau worden bestudeerd;
- heeft het gewelddadige radicalisme, dat tot terrorisme leidt, slechts betrekking op een minderheid van personen;
- is radicalisme geen nieuw fenomeen, maar verschijnt het en verdwijnt het opnieuw doorheen de hele geschiedenis.

Professor Coolsaet formuleert de hypothese volgens dewelke een algemeen gevoel van onbehagen een individu gevoeliger en kwetsbaarder maakt en hem nostalgisch maakt naar het verleden, zodat hij gaat zoeken naar eenvoudige oplossingen... Hij noemt dit ‘polarisatie’. Deze polarisatie gaat gepaard met een gevoel van oneerlijkheid dat concreet gestalte krijgt in de armoede en dat zo een vruchtbare voedingsbodem is voor radicalisme. Volgens hem kan de jihad worden samengevat als een religie die tot doel heeft ongelijkheid te bestrijden tegen een achtergrond van malaise. De motor van het radicalisme zou niet de religie zijn, wel de toestand van onze samenleving.

---

³⁶ www.globalfuturesforum.org. GFF treedt niet naar voren als een gestructureerde organisatie. Het gaat om een flexibel netwerk dat de uitwisselingen tussen internationale experts bevordert rond een tiental thema's zoals radicalisering, verboden handel, pandemieën enzovoort.

Tot besluit is professor Coolsaet het helemaal niet eens met de Amerikaanse president G.W. Bush, die verklaarde: *'We have to fight radicalism in Iraq so that we don't have to fight it in our streets.'* De zienswijze van de professor is precies het tegengestelde: *'As long as we will fight radicalism in Iraq, we will see radicalism grow up in our streets.'*

6.4. Het islamitisch extremisme gezien door de Veiligheid van de Staat

In het boek dat verscheen naar aanleiding van de 175ste verjaardag van de Veiligheid van de Staat, kon het Vast Comité I kennis nemen van een globale analyse door deze dienst van het extremisme in het algemeen. Een hoofdstuk hiervan is in het bijzonder gewijd aan het islamitisch extremisme (³⁷). Deze informatie werd vervolledigd bij schrijven van 7 november 2006 van de Veiligheid van de Staat gericht aan het Comité I. Aanvullende toelichting werd verstrekt tijdens ontmoetingen, georganiseerd op 18 januari 2007 en 28 maart 2007. Op 14 februari 2007 en 28 maart 2007 werden analysenota's en –rapporten naar het Comité gestuurd. Deze documenten zijn geclassificeerd en kunnen niet openbaar worden gemaakt in dit rapport.

Het onderzoek van al deze documenten laat niettemin toe te bevestigen dat de Veiligheid van de Staat beschikt over een goede theoretische kennis van de islamitische doctrine en van de ontwikkeling daarvan in de loop van de geschiedenis.

De Veiligheid van de Staat waarschuwt onmiddellijk tegen de neiging om alles te willen systematiseren, ook de zaken die niet kunnen worden gesystematiseerd. Het is noodzakelijk om afstand te doen van het westerse logisch denken teneinde inzicht te krijgen in de problematiek van het radicale islamisme, waarvan de denkwijzen heel sterk verschillen van de onze. De personen die bij de Veiligheid van de Staat belast zijn met deze materie, dringen erop aan dat het Comité probeert vooroordelen of onjuiste logische vooronderstellingen te bannen.

Verwijzend naar de werken van Oliver Roy ³⁸ en Gilles Keppel ³⁹, analyseert de Veiligheid van de Staat de evolutie van de islam als volgt :

1. De **traditionele islam** begint bij de profetie van Mohammed. Deze vorm van de islam steunt op de Koran, de Soenna (de overleveringen over de profeet) en op de interpretaties daarvan door rechtsgeleerden. Snel na de dood van de profeet, splitsten de moslims zich op in Soennieten en Sjiieten. Deze laatsten erkennen de legitimiteit van kalief Ali, schoonbroer van Mohammed, die door de Omeyyaden van de macht werd uitgesloten. De eerste moslimimmigranten die naar België kwamen, behoren gewoonlijk tot deze traditionele Soennitische stroming van de islam.

³⁷ Joris Segers en Dirk Peeters, *'Inlichtingendiensten en extremisme'*, De Staatsveiligheid, essays over 175 jaar Veiligheid van de Staat, Politeia 2006 (p. 297).

³⁸ Oliver Roy, hoofd van onderzoek van de CNRS te Parijs, wordt beschouwd als een van de beste specialisten van de politieke islam in Frankrijk. Hij is auteur van meerdere werken over dit onderwerp, in het bijzonder "L'échec de l'islam politique" (Paris, Le Seuil – 1992), "Vers un islam européen" (Parijs, PUF, 2001) en "L'islam mondialisé (Seuil – 2002) en "Généalogie de l'islam" (Hachette, Pluriel 2002).

³⁹ Gilles Keppel is de verantwoordelijke voor het doctoraal programma over de moslimwereld van het Institut d'Études politiques te Parijs. Hij is ondermeer de schrijver van "Jihad – Expansion et déclin de l'islamisme" (Gallimard 2001, collection Folio actuel).

2. De **fundamentalistische islam**: vanaf de 19de eeuw, met de industriële revolutie en het kolonialisme, meende een deel van de moslimgemeenschap dat men de islam en de sharia moest 'hêrdenken'. De precepten van de Koran moesten worden toegepast op de maatschappelijke, economische en politieke ontwikkeling door terug te keren naar de bronnen van de Koran. Deze beweging die aanvankelijk het etiket 'modernistisch' opgekleefd kreeg – want voorstander is van de aanpassing van de islam aan de moderniteit - is nu reactionnair en fundamentalistisch geworden. In de jaren 70 en 80 bekenden vele moslims van de tweede generatie zich tot deze fundamentalistische stroming.
3. **Het salafisme** (van het arabische woord "salaf" voorouder) : deze ideologie verwant met het neo-fundamentalisme, houdt een terugkeer voor naar de zuiverheid en de eenvoud van de islam ten tijde van de Profeet. Het salafisme staat voor een internationalistische, fundamentalistische, conservatieve en spirituele visie van de islam. De salafisten aanvaarden geen enkele kritiek op of interpretatie van de Koran. In dit verband verwerpen zij elk compromis met de moderniteit die zij als strijdig met de islamitische waarden beschouwen. Het salafisme verzet zich tegen elke vorm van integratie van de islamgemeenschap binnen de westerse maatschappij.
4. **De terroristische ontsprong** : de salafistische stroming die de huidige maatschappij wil veranderen ligt aan de oorsprong van een proces van uiterst individuele radicalisering die waarschijnlijk inherent is aan de globalisering en de gemakkelijke toegang tot communicatiemiddelen. De ideologie is onbestaande geworden. De oproep tot een permanente jihad en de fascinatie van het martelaarschap vervangen elk programma tot de uitbouw van een islamitische maatschappij. Vanaf 1995 zijn de salafisten begonnen met terroristische netwerken op te richten.

Het islamisme wordt dus vervangen door een apolitek en activistisch salafisme. Aan deze overdreven individualisering beantwoordt een verlies van de sociale controle en een nog grotere radicalisering. De Veiligheid van de Staat geeft toe dat het voor haar bijzonder moeilijk is om deze radicale stroming te volgen, gelet op de atomisering.

De Veiligheid van de Staat verklaart dat ze sinds de jaren tachtig een van de eerste Europese inlichtingendiensten is geweest die oog had voor de ontwikkeling van potentiële terroristische cellen, maar ook voor niet-gewelddadige extremistische netwerken. Het islamitisch extremisme vertegenwoordigt een bijzonder fenomeen in verhouding tot de andere vormen van extremisme die de Veiligheid van de Staat volgt.

We herhalen nogmaals dat de Veiligheid van de Staat geen toezicht houdt op de moslims als zodanig noch op de beoefening van de islamitische religie in België. Als religieus geloof en wettelijk erkende eredienst is de islam geen onderwerp dat de Veiligheid van de Staat volgt. Bijgevolg komt deze dienst niet tussen in maatschappelijke debatten zoals die over de kledingvoorschriften van de islam (bv. het dragen van de sluier).

Alleen in een perspectief waar bepaalde acties de openbare orde en het voortbestaan van de democratische en grondwettelijke orde bedreigen of in het geval van manoeuvres met het oog op inmenging, kan deze dienst aandacht besteden aan de beoefening van de islamitische religie. De Veiligheid van de Staat heeft bijgevolg oog voor manifestaties binnen de moslimgemeenschap die, in theorie of in de praktijk, indruisen tegen de fundamentele beginselen van de democratie en tegen de mensenrechten, tegen de goede werking van de democratische instellingen en van de rechtsstaat.

De Veiligheid van de Staat volgt ook fenomenen zoals het integristisch proselitisme, radicale predikers en de radicalisering van de religieuze praktijken. Voor deze dienst kan er geen sprake van zijn om informatie in te winnen enkel en alleen op basis van geloof, religie of ras. Telkens wanneer deze dienst informatie inwint, wordt dit gedaan ter eerbiediging van de bescherming van de fundamentele belangen van de Belgische Staat en uitsluitend in het kader van de strijd tegen het extremisme. **Kortom, de Veiligheid van de Staat besteedt aandacht aan wat we gewoonlijk het 'islamisme' noemen, d.i. de politieke vertaling van de islam, evenals aan de fundamentalistische, neofundamentalistische, salafistische en terroristische afgeleiden daarvan.**

De aanhangers van het islamisme eisen dat een islamitische Staat wordt gecreëerd. In deze modelstaat worden de regels van het gemeenschappelijke en individuele leven vastgelegd door de sharia, d.i. de door de Koran opgelegde heilige wet.

Niet alle islamisten zijn het echter eens over de concrete inhoud van de islamitische Staat. Er bestaat evenmin eensgezindheid over de middelen die moeten worden aangewend om het doel te bereiken, noch over de geografische ligging van deze Staat. We kunnen het islamitisch extremisme dan ook niet beschouwen als een eenvormig en onveranderlijk gegeven, maar veeleer als een fenomeen dat evolueert en dat diverse facetten verenigt.

De Veiligheid van de Staat erkent dus het bestaan van verschillende radicale stromingen waarbij een minderheid van personen binnen de moslimgemeenschap in ons land betrokken zijn. Deze stromingen en bewegingen worden permanent opgevolgd. Ze hebben met elkaar gemeen dat ze de Koran beschouwen als de enige fundamentele wet waarmee rekening moet worden gehouden om het leven in de gemeenschap te regelen.

Er bestaan echter verschillen tussen de diverse stromingen, meer bepaald met betrekking tot het respect voor de islamitische traditie en de aanpassing van de moslims aan het moderne leven. Zo steunt het reactionaire salafisme op een letterlijke interpretatie van de heilige teksten en op de strikte naleving van de tradities. Andere stromingen zijn minder formalistisch.

Islamisten zijn ook verdeeld over het al dan niet gebruiken van geweld. Enerzijds zijn er die geweld verwerpen en voorrang geven aan vreedzame actie op lange termijn zoals prediking, bekering of sociale en politieke actie. Helemaal aan de andere kant van het spectrum vinden we de meest extremistische stromingen voor wie het onmiddellijk gebruik van geweld legitiem is. Zij wijzen de kwalificatie 'terroristisch' van de hand en zien zichzelf als geloofsstrijders.

De houding van een groep ten overstaan van geweld kan met de tijd en onder invloed van politieke omstandigheden veranderen.

- zo bijvoorbeeld opteerde de politieke formatie "Front Islamique du Salut" (FIS) in 1992 via zijn gewapende vleugel van de AIS (Armée islamique du salut of Islamitisch Heilsfront) voor het terrorisme na de stopzetting van het verkiezingsproces door het leger;
- de salafistische religieuze stroming ontwikkelde vooral sinds de oorlog tegen de Sovjets in Afghanistan, een "jihadistische" ideologie, waarbij het de gewapende strijd tegen de vijanden van de islam beschouwt als een religieuze plicht.

Er bestaat ook geen consensus over de geografische omvang van de islamitische Staat. Terwijl sommige bewegingen in eerste instantie een dergelijke Staat in hun land van herkomst proberen te creëren, leveren andere transnationale groepen strijd voor de moslimgemeenschap in haar geheel (de *oemma*). Ze zijn voorstander van een wereldwijde islamitische Staat.

Onder de extremistische bewegingen kunnen we ook een onderscheid maken tussen zij die de samenleving (her)islamiseren vanaf de basis (bv. de Tabligh, een beweging van predikers die in de jaren dertig van de 20ste eeuw in Pakistan werd opgericht) en zij die proberen de macht te veroveren om de islam van boven af op te leggen. Het is echter niet altijd even gemakkelijk om de aanhangers van de ene of andere strategie duidelijk te identificeren, aangezien sommigen de verschillende opties met elkaar vermengen. Als voorbeeld noemen we de Egyptische Moslimbroeders: zij infiltreren in de overheid, het leger of de politie om de macht te veroveren. Dit belet hen echter niet om ook sociale acties te voeren of in het onderwijs actief te zijn teneinde de bevolking terug te brengen naar het geloof.

Terwijl terroristische groepen gewoonlijk de macht met geweld proberen te veroveren, zijn de strategische keuzes van islamistische terroristen van andere aard. Voor hen is het belangrijk te bepalen welke doelwitten binnen de bevolking al dan niet legitiem zijn. In het Algerije van de jaren 90, streed de Gewapende Islamitische Groep tegen de hele bevolking, terwijl het Islamitisch Heilsfront, de gewapende tak van het FIS, alleen vertegenwoordigers van het gezag van de Staat (politieagenten, politici, magistraten enzovoort) tot doelwit nam.

Volgens de Veiligheid van de Staat is de inplanting van islamistische extremisten en terroristen in Europa veeleer van exogene aard. Beide fenomenen zijn naar Europa overgebracht uit Noord-Afrika en het Midden-Oosten, zonder de initiële ondersteuning van de lokale moslimgemeenschappen.

De eerste extremistische groepen die zich in België vestigden, ijverden veeleer voor hun nationale zaak dan voor het islamiseren van de Belgische samenleving. Hun eerste doel bestond erin de gevestigde orde in hun land van herkomst omver te gooien.

Op het einde van de jaren negentig begonnen deze groepen te verkommeren en nam hun ledental voortdurend af. Alleen enkele niet-Arabische en goed gestructureerde nationale groepen, zoals het Turkse Milli Görüs, bestaan nog steeds.

Vervolgens hebben supranationale groepen zoals de Moslimbroeders of de salafistische stroming veel succes gekend. Zij beschouwen België minder als een uitvalsbasis om veranderingen in het buitenland door te voeren. Voortaan proberen ze hun projecten in ons land te verwezenlijken en hun stempel te drukken op de ontwikkeling van een 'Europese islam'.

De radicalisering van een minderheid van groepen jonge moslims, onder wie ook enkele bekeerde Belgen, is bijgevolg een heel recent fenomeen in België. Islamitische extremisten zijn vaak verenigd in kleine groepen op basis van hun etnie. Hun doelstellingen en handelwijzen verschillen van groep tot groep. Slechts enkele groepen beschikken over goed uitgebouwde netwerken.

Sinds enkele jaren stelt de Veiligheid van de Staat vast dat er specifieke acties ontstaan om jonge moslims te omkaderen. Door middel van lobbying proberen sommige groepen bepaalde standpunten ingang te doen vinden of zichzelf voor te stellen als bevoorrechte partners van de overheden. Deze groepen proberen een bepaalde mate van eerbiedwaardigheid te verwerven door hun islamistische strekking te verbergen. Hun opvatting van de islam leidt er echter toe dat ze de democratische rechtsorde en de sociaaljuridische verworvenheden die verband houden met westerse waarden, verwerpen. Denk maar aan het beginsel van niet-discriminatie op grond van ras, geslacht, seksuele overtuiging of geaardheid.

Volgens de Veiligheid van de Staat heeft dit fenomeen voorlopig een beperkte omvang, maar zal het zeker aan belang winnen tijdens de komende jaren.

In *Essays over 175 jaar Veiligheid van de Staat* vinden we ook een beknopte beschrijving van de evolutie van individueel engagement naar extremisme. Dit proces vertoont gelijkenissen met de indoctrinatie door sekten: benadering, verleiding, engagement, fysieke breuk met de omgeving en de samenleving, geestelijke conditionering, blinde gehoorzaamheid en versterken van de ideologische referenties.

6.5. Het toezicht op radicale islamistische groepen door de Veiligheid van de Staat

6.5.1. Algemeen

We herhalen nogmaals dat de Veiligheid van de Staat geen toezicht houdt op de moslims noch op de islamitische organisaties in België als zodanig. De Veiligheid van de Staat interesseert zich voor de meeste islamistische groepen, partijen en bewegingen, ongeacht of het nu om soennieten of sjiieten gaat, die het vaakst als extremistisch en/of terroristisch worden aangewezen in de Europese pers. In het jaarverslag 2001 van het Vast Comité I⁽⁴⁰⁾, werden de volgende reeds aangehaald :

- Al Qaida, de moedjahedien en vrijwilligers van Afghanistan;
- de Moslimbroeders en dissidente groepen zoals *Takfir Wal Hijra* en de Islamitische Bevrijdingspartij (Parti de la libération islamique, PLI);
- de Algerijnse groepen Islamitisch Heilsfront (Front islamique du salut, FIS) en de Gewapende Islamitische Groep (Groupe islamique armé, GIA);
- Hezbollah (Libanese radicale sjiitische beweging);
- salafistische bewegingen zoals de Salafistische Groep voor Prediking en Strijd (*Group salafiste pour la prédication et le combat*, GSPC);
- de Turkse fundamentalistische beweging Milli Görüs, hierna dook de dissidente groep Kaplancilar op, die een kleine kern aanhangers heeft in het Luikse;
- de islamitische Palestijnse bewegingen Hamas en Jihad;
- de partij van de islamitische bevrijding (Parti de la libération islamique PLI) of *Hizb-ut-Tahir*;

---

⁴⁰ Vast Comité I, rapport over de manier waarop de inlichtingendiensten aandacht hebben voor extremistische en terroristische islamistische activiteiten, jaarverslag 2001, 6.2.1. pagina 106.

- de Marokkaanse Islamitische Gevechtsgroep (Groupe islamique combattant marocain, GICM).

Sedertdien zijn er ook nieuwe bewegingen opgedoken zoals de beweging Khatme Nubuwaat.

De Veiligheid van de Staat heeft een algemeen overzicht opgesteld van de extremistische islamistische tendensen in Europa. Dit document is bestemd voor de politieke overheden, de politie- en de veiligheidsdiensten.

Voor elk van deze bewegingen werden synthesesnota's opgesteld. Ze beschrijven de geschiedenis, de ideologie, de structuur van de beweging in België en in het buitenland. Deze documenten bevatten ook een overzicht van de activiteiten van de beweging, haar eventuele banden met terroristische organisaties en, tot slot, een rechtvaardiging van het feit dat ze door de Veiligheid van de Staat wordt gevolgd. Bij het lezen van deze documenten blijkt duidelijk het extremistisch en/of terroristisch karakter van deze bewegingen.

Bijvoorbeeld heeft de "Groupe Salafiste pour la prédication et le combat (GSPC) zich aangesloten bij Al Qaida onder de benaming "Organisation Al Qaida pour le Maghreb islamique" (AQMI); deze groep eiste de verantwoordelijkheid op voor verschillende aanslagen uitgevoerd in Algerije in het jaar 2007 waaronder deze in Algiers op 11 april 2007 waarbij tientallen doden en meer dan 200 gewonden te betreuren vielen. Het gaat om één van de meest bedreigende groeperingen samen met de GICM.

De Marokkaanse Islamitische Gevechtsgroep (GICM) wordt ervan verdacht verantwoordelijk te zijn voor de aanslagen te Casablanca in 2003 en te Madrid in 2004. Het arrest van 15 september 2006 van het hof van beroep te Brussel bevat een analyse volgens dewelke de GICM, waarvan de beklaagden deel uitmaakten, wel degelijk moest worden beschouwd als een terroristische groep in de betekenis van artikel 139 §1 van het Strafwetboek ⁽⁴¹⁾. *'De daden van de beklaagden sluiten duidelijk aan bij een strekking die tot doel heeft, door middel van geweld en onverdraagzaamheid, een radicale islam op te leggen die een directe bedreiging vormt voor het religieus en filosofisch pluralisme dat bestaat in democratische samenlevingen en voor de fundamentele rechten van hun medeburgers.'* In januari 2007 veroordeelde een antiterroristische rechtbank in Marokko een Belg van Marokkaanse afkomst tot drie jaar gevangenisstraf. De betrokkene werd eveneens vervolgd wegens *'oprichting van een criminele bende en lidmaatschap van de GICM'*.

Ook bezorgt de Veiligheid van de Staat aan de overheden soms synthesesnota's over bepaalde islamitische groepen of verenigingen die de aandacht van voornoemde dienst weerhouden wegens hun mogelijke banden met extremistische stromingen.

Het probleem bestaat erin te weten vanaf welk ogenblik een beweging of stroming die beweert islamitisch te zijn, door de Veiligheid van de Staat kan worden beschouwd als extremistisch. Deze dienst houdt rekening met verschillende mogelijke gevaren:

- het sociologisch risico van sommige bewegingen die de islamisering van de westerse samenleving en/of de opsluiting in de eigen gemeenschap van de moslims in de Europese landen aanbevelen;
- het potentieel risico van radicalisering van een deel van hun leden.

---

⁴¹ Hof van beroep van Brussel, arrest van 15 september 2006, griffinummer: 206 BC 320.

Het Comité I wenst terug te komen op de vragen die zich stellen met betrekking tot de Moslimbroeders en hun satelliet- of aanverwante organisaties. Het Comité had ook vragen bij de bewegingen Jamaat Al Tablighi en Khatme Nubuwat.

6.5.2. De Moslimbroeders

A. Zijn de Moslimbroeders extremistisch?

Het feit of de Moslimbroeders (Frères Musulmans, FM) al dan niet een extremistische beweging zijn, is het voorwerp van vele discussies in de media en onder waarnemers van de moslimgemeenschap. De beweging werd kort voorgesteld in het jaarverslag 2001 van het Vast Comité I (⁴²). De Moslimbroeders vertegenwoordigen de belangrijkste islamistische organisatie in de Arabische wereld. De beweging werd in 1928 opgericht in Egypte, waar ze officieel verboden is maar in realiteit wordt getolereerd. Hoewel de Moslimbroeders niet als politieke partij worden erkend, vormen ze in het Egyptische parlement een belangrijke oppositiegroep die is samengesteld uit 'onafhankelijke' verkozenen. De Moslimbroeders worden er soms van beschuldigd de nationale veiligheid te bedreigen en zijn al enkele keren het voorwerp geweest van politionele repressiemaatregelen.

De Moslimbroeders zijn het substraat van bijna alle soennitische islamistische bewegingen. Op lange termijn hebben ze tot doel een islamitische Staat te creëren met de sharia als enige wet. De internationale beweging van de Moslimbroeders is goed ingeplant in de Arabische landen, maar beschikt ook in Europa over een netwerk van verenigingen die haar ideologie helpen verspreiden. De Moslimbroeders zijn wellicht de actiefste van alle verenigingen in de Belgische moslimwereld.

Zowel in België als in andere Europese landen proberen de Moslimbroeders de controle te verwerven over sportieve, religieuze of sociale verenigingen. Ze proberen de bevoorrechte gesprekspartner te worden van de nationale of zelfs Europese overheden om het aardse van de islamitische eredienst te beheren. De Moslimbroeders denken dat nationale overheden steeds meer op de leiders van de moslimgemeenschap zullen steunen om de islam in het algemeen te beheren.

In deze context proberen ze te bewerkstelligen dat binnen de representatieve organen personen worden benoemd die onder invloed staan van hun ideologie. Daartoe hebben ze in 1998 een heel actieve rol gespeeld in het verkiezingsproces dat moest leiden tot de benoeming van de leden van het leidend orgaan van de islamitische eredienst. Een ander aspect van deze strategie bestaat erin spanningen te creëren of te onderhouden zodra ze van oordeel zijn dat een moslim of een islamitische vereniging het slachtoffer is van de westerse waarden. Denk maar aan het dragen van de islamitische hoofddoek in openbare scholen.

---

⁴² Vast Comité I, rapport over de manier waarop de inlichtingendiensten aandacht hebben voor extremistische en terroristische islamistische activiteiten, jaarverslag 2001, pagina's 110 tot 114.

B. Tegengestelde meningen

De mening van dhr. Alain Chouet, gewezen directeur van de DGSE (⁴³), is categoriek op dit vlak. Hij beschuldigt het Genootschap van de Moslimbroeders ervan overal ter wereld aan de basis te liggen van het fenomeen van islamistisch gewelddadig verzet (⁴⁴). *‘Hoewel ze zo handig is geweest zich het epitheton «moslims» aan te meten, heeft het Genootschap van de Moslimbroeders niet meer met de islam te maken dan de verschillende Europese fascistische bewegingen in de 20ste eeuw te maken hadden met de fundamentele Europese of christelijke waarden. Ze hebben de religie gegijzeld en geconfisqueerd voor hun eigen doeleinden. De fout die zowel moslims als westerlingen kunnen maken, zou erin bestaan het spel mee te spelen en het Genootschap te beschouwen als een representatieve gesprekspartner van de islam en als een politieke of sociale tussenpersoon. Zoals elke vorm van fascisme is het Genootschap slechts het vehikel van de honger en de fantasma’s van zijn leiders en is het zwanger van barbarij.* (⁴⁵)

In haar doctoraatsthesis over *‘het erfgoed van de Moslimbroeders’* bevestigt de sociologe Brigitte Maréchal, onderzoekster aan de UCL, dat de mentaliteit bij de Moslimbroeders daarentegen verandert (⁴⁶). Terwijl de Moslimbroeders het vóór 11 september 2001 heel moeilijk hadden om het gewapend activisme van andere moslims te veroordelen, is dat vandaag volgens haar niet langer zo.

Brigitte Maréchal verklaart: *‘Ik was aanwezig op de traditionele bijeenkomst van de Union des organisations islamiques de France (UOIF, Unie van islamitische organisaties van Frankrijk) op het salon van Bourget in Parijs, na de aanslagen van Madrid in 2004, en ik heb er gehoord hoe geweld er fel werd veroordeeld. De sprekers legden de nadruk op de islam als een boodschap van vrede. (...) De Moslimbroeders in Europa vertonen de duidelijke wil om afstand te nemen van blind geweld, met uitzondering van de strijd tegen de Hebreeuwse Staat waar zelfmoordaanslagen worden geduld in naam van de wettige zelfverdediging. ‘Geef ons tanks en er zullen geen martelaars meer zijn’, zeggen ze.’*

Brigitte Maréchal merkt op dat de Moslimbroeders de radicale moskee van Finsbury Park in Londen hebben overgenomen en een ‘nieuwe start’ willen maken, met meer verdraagzaamheid en een grotere openheid naar de andere gemeenschappen. Volgens haar zouden de Europese Moslimbroeders het begrip ‘geheim’ opnieuw in vraag stellen. Ze zouden hun politiek project hebben omgezet in een institutioneel project, ook al doen ze nog geen afstand van alle politieke aanspraken, al was het maar in naam van een ethiek. Ze hebben zich aangepast aan een pluralistische maatschappelijke context waarin de islam, die in de minderheid is, wordt beschermd door de rechtsstaat. Zo halen ze voordeel uit de verzelfstandiging van de religieuze sfeer en uit de voordelen die de Staat toekent aan de erediensten.

---

⁴³ Alain Chouet is een voormalig hoofd van de Service de renseignement de sécurité (Dienst Inlichting van de Veiligheid) van de DGSE (Direction Générale de la Sécurité Extérieure, de Franse dienst voor externe inlichtingen). Hij geldt als een specialist op het vlak van islamitische problemen en veiligheidsvraagstukken. Hij was consultant van het Centre d’analyse et de prévision van het Franse ministerie van Buitenlandse Zaken en publiceerde verschillende artikelen in tijdschriften en gespecialiseerde werken, onder meer ‘Maghreb - Machrek et Politique étrangère’.

⁴⁴ Bijdrage van Alain Chouet aan het colloquium over het terrorisme, georganiseerd door de Belgische Senaat en de Russische Doema, Brussel, 25 en 26 oktober 2004.

⁴⁵ Alain Chouet: ‘L’association des Frères Musulmans, chronique d’une barbarie annoncée’, analysenota gepubliceerd door het *European Strategic Intelligence Security Center*, 06/04/2006 – (www.esisc.org).

⁴⁶ ‘Ne plus diaboliser les Frères musulmans’, interview van Brigitte Maréchal in *Le Vif / L’express*, 17/11/2006.

Ze zijn overtuigd van hun positieve inbreng in de samenleving en investeren in de vertegenwoordiging van de moslimgemeenschap bij de Europese instellingen en de Staten-naties. Samengevat zouden ze de politieke dimensie van hun engagement interpreteren met behulp van de sleutels die de ideeën van burgerschap of participatie hen aanreiken. Algemeen zouden hun collectieve ambities echter gematigd worden en vooral tot uiting komen op intragemeenschappelijk vlak. Een overgrote meerderheid van de Moslimbroeders zou de rechtsstaat niet in vraag stellen, ook al zouden sommigen voor bepaalde zaken van het personenrecht – huwelijk, kinderen, erfenis – daadwerkelijk een afwijkend statuut wensen conform de sharia. De meningen hierover zijn sterk verdeeld binnen de Europese beweging van de Moslimbroeders, afhankelijk van de nationale context en individuele gevoeligheden.

Dit gezegd zijnde, geeft Brigitte Maréchal toe dat de Moslimbroeders de gemeenschappelijke ambitie koesteren om de wettige vertegenwoordigers van de moslimgemeenschappen of ten minste van de Arabische gemeenschappen te worden, zowel tegenover hun nationale als tegenover de Europese instellingen. Ze erkent dat sommige van hun activiteiten indirect een vorm van communitarisme kunnen versterken *'die niet illegitiem is, rekening houdend met het pluralisme dat in onze Europese samenlevingen wordt erkend'*.

C. De analyse van de Veiligheid van de Staat

De analyse van de Veiligheid van de Staat op dit vlak is niet categorisch, noch in de ene noch in de andere zin.

Deze dienst volgt de activiteiten van de internationalistische Moslimbroeders in België sinds de jaren zeventig van de 20ste eeuw. De internationalistische Moslimbroeders hebben al meer dan twintig jaar een structuur in België. De identiteit van bepaalde leden is geheim en ze werken in de grootste discretie. Anderen daartegen komen er voor uit te behoren tot het broederschap. Allen proberen ze hun ideologie te verspreiden binnen de islamitische gemeenschap in België en richten zich daarbij meer bepaald op de jongeren van de tweede en de derde generatie van immigranten.

De Veiligheid van de Staat weet dat een van de doelstellingen van de Moslimbroeders erin bestaat eenzelfde 'mohammedaanse nationaliteit' te creëren voor alle moslims. In de praktijk heeft deze dienst dit echter nog niet vastgesteld. Volgens de Veiligheid van de Staat zijn de Moslimbroeders intellectuelen die weinig voeling hebben met de moslimbevolking 'aan de basis'. Indien ze al een politiek project hebben, vinden ze onvoldoende steun binnen de gemeenschap. Niettemin mag hun invloed in bepaalde politieke milieus en op jonge gediplomeerde moslims, die op zoek zijn naar een sociaal statuut in onze samenleving, niet worden onderschat.

6.5.3. De beweging Jamaat Al Tabligh

A. Zijn de Tablighi extremistisch?

De vraag of de Tablighi al dan niet extremistisch zijn, is ook actueel geworden in het licht van recente gebeurtenissen.

In Frankrijk en elders in Europa heeft men vastgesteld dat jonge islamisten die wegens feiten van terrorisme werden veroordeeld, contact hadden gehad met de Tabligh. Sommigen hadden op kosten van de beweging religieuze stages gevolgd in Pakistan, vanwaar ze naar paramilitaire trainingskampen waren gestuurd⁽⁴⁷⁾. In Groot-Brittannië bezochten twee daders van de Londense aanslagen van 7 juli 2005 een Tabligh-moskee. Hetzelfde geldt voor twee verdachten die in augustus 2006 werden aangehouden nadat de Britse politie een aanslag kon verijdelen die werd voorbereid tegen vliegtuigen op de lijn Londen en de Verenigde Staten. De berichten verschenen in de pers volgens dewelke Murielle Degauque, de jonge Belgische kamikaze die in november 2005 een zelfmoordaanslag pleegde, ook Tablighi-moskeeën zou hebben bezocht, worden niet bevestigd door de Veiligheid van de Staat.

Zonder dat dit verband houdt met terrorisme, zouden enkele aanhangers van de Tabligh aan de ingang van een zaal in Antwerpen hebben geprobeerd om jonge allochtonen af te raden een concert van Marokkaanse traditionele muziek bij te wonen. Volgens de betrokkenen zou de muziek 'haram' of onzuiver zijn, aangezien ze mensen gek maakt door hen aan te zetten om te drinken, te roken en drugs te gebruiken⁽⁴⁸⁾.

De predikbeweging Tabligh werd in de jaren twintig opgericht in Pakistan en speelde een heel belangrijke rol in de verspreiding van de islam in België. In 1975 richtte de Tabligh een eerste vzw op om een van de eerste moskeeën in België te bouwen. Ze zijn bijzonder goed ingeplant in Antwerpen, Brussel, Luik en Charleroi.

Het doel van de Tablighi bestaat erin het geloof bij de arme en onwetende moslims nieuw leven in te blazen door het verkondigen van een eenvoudige islam die zich gemakkelijk laat begrijpen en, vooral, beoefenen. De basisprincipes die alle momenten in het leven van een 'goede' moslim moeten sturen en omkaderen, zijn: zijn geloof verkondigen, zich overgeven aan de goddelijke wil, oprecht bidden (bij voorkeur in gemeenschap), Allah kennen en van hem houden, voortdurend leven naar het voorbeeld van de profeet Mohammed, elke andere moslim eren en tijd besteden aan het herdynamiseren van zijn geloof. Net als de getuigen van Jehovah gaan de Tablighi van deur tot deur en beoefenen ze een militant proselitisme bij de gewone bevolking.

De gevangenen zijn een ander geliefkoosd terrein van de Tabligh. De Tablighi richten zich bij voorkeur tot delinquenten en drugsverslaafden van Maghrebijnse afkomst. Ze begeleiden en oriënteren hen. Ze verklaren geweld af te wijzen en geen belangstelling te hebben voor politiek.

B. Enkele meningen over deze kwestie

Sommige specialisten menen dat deze beweging misschien wel van haar doelstellingen werd afgeleid en gebruikt wordt om het radicale islamisme te verspreiden. Volgens Alain Grignard, commissaris bij de federale politie, is Jemaat Al Tabligh een apolitieke en niet-militante beweging waarvan de doelstellingen niet de oprichting van een islamitische Staat zijn. De Tablighi zijn geen voorstander van geweld, plegen geen aanslagen en doen niets onwettelijks. Niettemin geeft dhr. Grignard toe dat het om een fundamentalistische beweging gaat die, voor sommigen, een eerste stap in de richting van het terrorisme kan zijn.

---

⁴⁷ Lees in verband hiermee het boek van Omar Nasiri, *'Au cœur du Jihad - Mémoires d'un espion infiltré dans les filières d'Al-Qaïda'*, Flammarion, Collection Enquête, 2006.

⁴⁸ Zie de kranten *Gazet Van Antwerpen*, *De Morgen* en *De Standaard* van 12 december 2006.

De Tablighi zijn aanhangers van waarden die volledig breken met die van onze westerse samenleving (bv. een totale scheiding tussen mannen en vrouwen). Niet elke fundamentalist is noodzakelijk gewelddadig, maar de kansen om bij de Tablighi terroristische militanten aan te treffen zijn groter. Dhr. Grignard stelt de volgende vraag: *'Indien een jongere van de Tabligh Jamaat op een dag door Al Qaida wordt gerekruteerd om een aanslag te plegen, wie is dan uiteindelijk verantwoordelijk? Al Qaida of de beweging die aan de basis van het extremistisch denken van deze jongere ligt?'* ⁽⁴⁹⁾

In zijn jaarverslag 2003 noemt de Nederlandse inlichtingendienst AIVD de Tabligh-beweging als een van de factoren van de religieuze radicalisering en het isolement van de Marokkaanse gemeenschap in Nederland.

C. De analyse van de Veiligheid van de Staat

De Jamaat Al Tabligh wordt gezien als een louter religieuze beweging en bijgevolg niet als een echte extremistische beweging. Ze wordt wel door deze dienst gevolgd in het kader van het Actieplan Radicalisme. De Veiligheid van de Staat heeft ook oog voor de mogelijke banden tussen de Koranscholen van de Tabligh in Pakistan en de militaire trainingskampen. De structuur van de beweging zou inderdaad als dekmantel kunnen dienen voor radicale moslims, of zelfs voor terroristen, om ongemerkt van het ene naar het andere land te reizen. De Veiligheid van de Staat verklaart dat ze deze materie grondig volgt in de rubriek 'Afghaanse Arabieren en islamistische vrijwilligers'.

6.5.4. De beweging Khatme Nubuwaat (KN)

De Veiligheid van de Staat heeft interesse voor deze beweging van Saoedische oorsprong als element van radicalisering binnen de Pakistaanse gemeenschap in ons land ⁽⁵⁰⁾.

Volgens de Veiligheid van de Staat dienen de moskeeën van Khatme Nubuwaat als ontmoetingsplaatsen voor fundamentalisten van alle horizons.

Het bestaan van actieve terroristische cellen die banden hebben met Khatme Nubuwaat is niet bewezen. Dit belet echter niet dat deze fundamentalistische milieus een latente bedreiging vormen die kan evolueren naar verschillende vormen van terrorisme.

6.6. Extremistische activiteiten binnen de institutionele islam in België

Sinds het begin van de procedure tot erkenning van een representatief orgaan van de islamitische eredienst hebben de opeenvolgende ministers van Justitie aan de Veiligheid van de Staat de opdracht gegeven deze problematiek op te volgen. De dienst blijft de erkenning van de moskeeën en de evolutie van de Moslimexecutieve van België (MEB) van heel nabij volgen. Deze benadering heeft geen enkel gerechtelijk doel, maar past in het kader van de analyse van het islamistisch extremisme binnen de moslimgemeenschap.

⁴⁹ Ayfer Erkul: *'De onzichtbare dreiging van de islamitische jehova's'*, De Morgen, 2 september 2006.

⁵⁰ *'Des groupes suspects en Belgique également'*, La Libre Belgique, 8 augustus 2006.

In 2002 en 2003 meldde de Veiligheid van de Staat aan de minister van Justitie dat radicale islamistische elementen hun strategie van infiltratie en machtsovername binnen de representatieve organen van de islamitische eredienst voortzetten. Hun doel bestaat erin de hand te leggen op de subsidies die aan deze eredienst worden toegekend. Daartoe onderhouden ze contacten met de Belgische politieke wereld. Volgens de Veiligheid van de Staat zou een dergelijke machtsgreep leiden tot een confrontatie met de Belgische overheden en een verlies van vertrouwen bij de gematigde elementen. Ook indien deze radicale elementen niet officieel zouden worden erkend of gesubsidieerd door de overheden, zouden ze vastberaden zijn om hun ideologische onderneming voort te zetten, zonder daarom de juridische verhaalmiddelen links te laten liggen.

De voorbije jaren heeft de Veiligheid van de Staat ook aandacht besteed aan de inmenging van sommige buitenlandse regeringen in de activiteiten van de Moslimexecutieve (⁵¹). In verband hiermee werden verschillende rapporten aan de minister van Justitie bezorgd. In februari 2005 bracht de Veiligheid van de Staat de minister van Justitie op de hoogte van een aantal extremistische standpunten die gekant zijn tegen het houden van verkiezingen om nieuwe leden van de Moslimexecutieve van België aan te wijzen.

In 2004 hebben de parlementaire begeleidingscommissies van het Vast Comité I aan dit Comité gevraagd een toezichtonderzoek te openen *'betreffende de rol van de inlichtingendiensten in de procedure die heeft geleid tot de erkenning van de leden van de Moslimexecutieve van België, bekrachtigd door het koninklijk besluit van 18 juli 2003'*. Deze vraag om een onderzoek te voeren werd vooral ingegeven door het ontbreken van wettelijke normen ter zake. Dit juridisch vacuüm was voldoende reden om te onderzoeken welke rol de inlichtingendiensten speelden in de erkenning van de leden van de Moslimexecutieve van België. Bovendien werden de representativiteit en het beheer van de toenmalige Executieve betwist, wat leidde tot interne onenigheid.

Sindsdien regelen twee wetten deze materie:

- enerzijds de wet van 20 juli 2004 tot oprichting van een commissie belast met de hernieuwing van de organen van de islamitische eredienst (B.S. van 30 juli 2004) die het mogelijk maakte verkiezing van de leden van de Moslimexecutieve van België te organiseren;
- anderzijds, de wet van 3 mei 2005 tot wijziging van de wet van 11 december 1998 betreffende de classificatie en de veiligheidsmachtigingen.

Het nieuwe artikel 22 quinquies van de wet van 11 december 1998, voortaan getiteld *'betreffende de classificatie en de veiligheidsmachtigingen, veiligheidsattesten en veiligheidsadviezen'*, maakt het nu voor een administratieve overheid mogelijk om een veiligheidsverificatie te laten uitvoeren met het oog op de uitoefening van bepaalde specifieke functies.

---

⁵¹ Sommige ter zake kundige waarnemers hebben meer dan eens de inmenging van de Marokkaanse en de Turkse regering aangeklaagd, evenals hun streven om de moslimgemeenschap in België te controleren en te sturen. Zie meer bepaald professor Felice Dassetto, 'Les tourments de l'islam institutionnalis ', Carte blanche in Le Soir van 25/01/2007.

In toepassing van deze bepaling heeft mevrouw de minister van Justitie, bij ministerieel besluit van 17 juni 2005, aan de Nationale Veiligheidsautoriteit de opdracht gegeven een veiligheidsverificatie uit te voeren betreffende de kandidaat-leden van de Moslimexecutieve van België. De minister meende dat een ongeëigend gebruik van het mandaat schade kon toebrengen aan de bestendigheid van de democratische en grondwettelijke orde van de Staat. Alle kandidaten hebben kennis gekregen van deze beslissing en niemand heeft beroep ingesteld bij het college dat werd opgericht door de nieuwe wet betreffende de classificatie en de veiligheidsmachtigingen, -attesten en -adviezen.

De rol van de inlichtingendiensten in het kader van deze veiligheidsverificatie wordt vandaag beschreven door artikel 22 sexies van de nieuwe wet van 11 december 1998 betreffende de classificatie en de veiligheidsmachtigingen, veiligheidsattesten en veiligheidsadviezen. Sinds deze nieuwe wet werd aangenomen, is de Veiligheid van de Staat niet langer de enige dienst die deze verificaties verricht.

De meeste verkozen kandidaten hebben een gunstig advies gekregen van de nationale autoriteit die bevoegd is voor veiligheidsproblemen. Sommige andere kandidaten kregen een ongunstig advies. Deze beslissingen werden meer bepaald genomen op grond van de veiligheidsverificaties die de Veiligheid van de Staat had verricht. De kandidaten die een ongunstig advies kregen, hadden het recht in beroep te gaan bij het nieuwe beroepsorgaan inzake veiligheidsmachtigingen, -attesten en -adviezen dat werd opgericht door de wet van 11 december 1998, gewijzigd door de wet van 7 mei 2005⁽⁵²⁾ (⁵³). Vier kandidaten hebben beroep ingediend en elk beroep werd ontvankelijk verklaard. In drie gevallen werd het beroep ongegrond verklaard en werd het ongunstig advies van de Nationale Veiligheidsoverheid (NVO) bevestigd. In één geval werd het beroep gegrond verklaard en vorderde het beroepsorgaan de NVO om aan de verzoeker een gunstig advies te verlenen. Het Vast Comité I heeft geen kennis van klachten, aangiftes of specifieke problemen waarmee de inlichtingendiensten werden geconfronteerd bij het uitvoeren van deze veiligheidsverificaties. Aldus werden verschillende radicale elementen, die meer bepaald nauwe banden hebben met de salafistische ideologie, geweerd uit de procedure voor het aanwijzen van de leden van de MEB.

De Veiligheid van de Staat heeft ook aandacht voor de financiële onregelmatigheden die in het beheer van de Moslimexecutieve aan het licht zijn gekomen en voor de gerechtelijke onderzoeken die in verband hiermee werden gevoerd. Voornoemde dienst heeft rapporten hierover bezorgd aan het parket van Brussel en aan het federaal parket. De minister van Justitie heeft daarvan kennis gekregen. In december 2006 liet het parket van Brussel een huiszoeking uitvoeren bij een voormalig voorzitter van de MEB. Deze huiszoeking volgde op een klacht van de minister van Justitie en had betrekking op vermoedens van verduistering in de boekhouding van de Moslimexecutieve. De certificatie van halal voedsel⁽⁵⁴⁾ zou de financiële inzet van de hele zaak zijn.

---

⁵² 29/11/2005, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Justitie op vraag nr. 9048 van dhr. Claude Marinower over 'de screening van de verkozenen van de Moslimexecutieve', Kamer, 4de zitting, 51ste zittingsperiode, CRABV 51 COM 766.

⁵³ 16/11/2005, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Justitie op vraag nr. 8836 van mevr. Nahima Lanjri over 'de verkiezing van de Moslimexecutieve en de oprichting van een Nederlandstalige kamer', Kamer, 4de zitting, 51ste zittingsperiode 2005-2006, CRABV 51 COM 745.

⁵⁴ Bij de islam wijst 'halal' op hetgeen toegelaten en geoorloofd is voor een moslim. Het tegenovergestelde wordt aangeduid met 'haram', d.i. zonde en dus verboden. De woorden halal en haram hebben meer bepaald betrekking op de voeding van de moslims: zo is het eten van vis halal, terwijl het eten van varkensvlees haram is. Opdat het vlees halal zou zijn, moet het dier in naam van God en volgens de beginselen van de islam worden geslacht. Voedingsondernemingen specialiseren zich in de productie van halal voedsel dat door religieuze moslimoverheden wordt goedgekeurd.

Bij deze gelegenheid zou een betaling zijn ontdekt van 100 euro van de rekening van de MEB naar de rekening van Nizar Trabelsi, opgesloten in de gevangenis van Vorst. De Veiligheid van de Staat werd hierover ondervraagd, maar verklaarde van deze zaak niets meer af te weten dan wat in de kranten was verschenen.

6.7. Het toezicht op moskeeën en imams die extremistische ideeën verspreiden

In het Belgische Parlement werd al meer dan eens lucht gegeven aan de bezorgdheid over de aanwezigheid in de Belgische moskeeën van imams die bekend staan om hun extremisme.

In het rapport over het onderzoek dat in 2001 werd gevoerd naar de manier waarop de inlichtingendiensten aandacht hebben voor extremistische en terroristische islamistische activiteiten, stelde het Vast Comité I meer bepaald vast dat van de ongeveer driehonderd moskeeën die in België gevestigd zijn een dertigtal het etiket 'radicaal' kan krijgen op grond van de door de Veiligheid van de Staat bepaalde criteria. Ongeveer vijftien daarvan zouden van salafistische strekking zijn. Er werd vastgesteld dat de meeste moskeeën, en niet de kleinste, waarvoor de Moslimexecutieve van België in die tijd een erkenning had gevraagd aan de minister, goed gekend waren door de Veiligheid van de Staat wegens hun radicale koers of omdat ze door een vreemd land werden gefinancierd.

In het aanvullend onderzoek dat in 2002 werd uitgevoerd, werd geen enkele belangrijke evolutie vastgesteld. Toch sloot de Veiligheid van de Staat een radicalisering van sommige islamitische instellingen in de nabije toekomst niet uit.

In het voorjaar van 2006 dienden verschillende Volksvertegenwoordigers in de Kamer een voorstel van resolutie in waarin meer bepaald de regering ertoe werd aangezet:

- de veronderstelde 15% imams met een onregelmatige verblijfssituatie in België, te controleren (evenals de gemelde aanwezigheid van een imam die recent uit Frankrijk werd uitgewezen wegens zijn extremistische standpunten over de onderwerping van de vrouw);
- de controlemechanismen betreffende de religieuze literatuur die in België wordt verspreid, te versterken;
- in samenwerking met de Moslimexecutieve van België de maatregelen betreffende de controle van de imams te versterken, evenals de procedure voor het onthaal van buitenlandse imams, en het tellen van de imams die in België actief zijn;
- op Europees niveau een lijst van radicale imams en islamisten op te stellen en een procedure goed te keuren voor de regelmatige uitwisseling van informatie tussen de Lidstaten;
- in onze wetgeving precieze bepalingen op te nemen over de eventuele uitwijzing van religieuze extremisten en radicale islamisten.

De minister van Justitie heeft de rol van de Veiligheid van de Staat ter zake herhaaldelijk gedefinieerd ⁽⁵⁵⁾. In de uitoefening van zijn wettelijke opdrachten moet deze dienst rekening houden met de grondwettelijke vrijheid van eredienst. De islamitische eredienst is wettelijk erkend sinds 1974. De benoeming van de imams behoort tot de exclusieve bevoegdheid van de Moslimexecutieve van België. De minister van Justitie mag in geen geval tussenkomen in deze benoemingsprocedure. Bijgevolg is het niet de taak van de Veiligheid van de Staat om een lijst op te stellen van alle bedienaars van de islamitische eredienst in België. Volgens de minister van Justitie zou ieder voorstel om een lijst aan te leggen van de imams – en alleen de imams – die geen erkenning zouden genieten als bedienaars van de eredienst, fundamenteel discriminerend zijn tegenover de bedienaars van de andere erediensten en strijdig met de grondwettelijke principes.

De Veiligheid van de Staat komt alleen tussen wanneer een van deze personen de aandacht trekt wegens zijn extremistische activiteiten.

Dezelfde handelwijze geldt mutatis mutandis voor de moskeeën. De Gewesten zijn bevoegd om de moskeeën op hun grondgebied te erkennen. De Veiligheid van de Staat volgt niet zozeer de moskeeën, maar ziet toe op de extremistische activiteiten die zich kunnen ontwikkelen in bepaalde moskeeën en binnen de moslimgemeenschap. Aangezien dit een problematiek is die evolueert, kan men geen moskeeën aanwijzen die als zodanig radicaal kunnen worden genoemd.

Om het niveau van radicalisme van een moskee te beoordelen, houdt de Veiligheid van de Staat rekening met verschillende criteria zoals het ideologisch profiel van de imam(s) die er preekt (preken), het profiel van de directieleden van de moskee, hun eventuele banden met groepen die als radicaal bekend staan en de activiteiten die ze ontwikkelen.

Wanneer de Veiligheid van de Staat weet heeft van de verspreiding van extremistische ideeën in bepaalde moskeeën en/of door bepaalde imams, brengt ze daarvan de politieke, administratieve, politionele en gerechtelijke overheden op de hoogte zodat er passende maatregelen kunnen worden genomen ⁽⁵⁶⁾.

Volgens een anonieme getuigenis van een politieagent in het weekblad Humo van 12 september 2006, bestaan er nog moskeeën die zichtbaar radicaal zijn. Niettemin zouden de gevaarlijkste bewegingen veeleer bijeenkomen in privé-woningen, in kelders, garages of op andere plaatsen waarvan er geen enkel officieel spoor bestaat ⁽⁵⁷⁾. De strategie van de salafistische militanten zou erin bestaan de controle over de moskeeën te verwerven door middel van 'entrisme', waarna er achter gesloten deuren radicale preken zouden worden gehouden ⁽⁵⁸⁾. De Veiligheid van de Staat bevestigt deze gang van zaken en verklaart dat dit haar observatieactiviteiten steeds moeilijker maakt.

Het Actieplan Radicalisme beveelt ook aan om de propagandacentra, boekhandels en uitgeverijen die extremistische propaganda verspreiden waarin wordt opgeroepen tot haat, racisme en terrorisme op een lijst van te volgen onderwerpen te plaatsen.

---

⁵⁵ 9 mei 2006, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Justitie op vraag nr. 11591 van dhr. Denis Ducarme over 'de situatie van de bedienaars van de islamitische eredienst in België', Kamer, 4de zitting, 51ste zittingsperiode 2005 2006, CRABV 51 COM 954 12.

⁵⁶ Antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Justitie op vraag nr. 3-1287 van mevr. Jansegers van 12 augustus 2004, Vragen en antwoorden, nr. 3-24, p. 1451.

⁵⁷ 'Extremistische moslims in België: de exclusieve getuigenis van een insider', Humo, 12/09/2006.

⁵⁸ Jean-Luc Marret, 'Le terrorisme et sa raison d'être' in 'Terrorisme – regards croisés' o.l.v. Quentin Michel OGCI Éditions P.I.E. Peter Lang 2006.

Conform het Actieplan Radicalisme van de regering wordt bijzondere aandacht besteed aan de buitenlandse predikers die openlijk de democratische waarden aanvallen of aanzetten tot geweld en haat. De vraag naar de wettelijkheid van het verblijf van imams in België ressorteert onder de bevoegdheid van de minister van Binnenlandse Zaken. Het komt erop aan eenvormige gedragsregels aan te nemen betreffende het onthaal van deze predikers in ons land ⁽⁵⁹⁾ ⁽⁶⁰⁾.

Voor deze groep van personen bestaat een bijzondere verblijfsprocedure die de Dienst Vreemdelingenzaken regelmatig controleert. Deze dienst bevestigt erop toe te zien dat de imams die we in België verwelkomen personen zijn die hun eigen nationale overheden erkennen en die een gematigd profiel bezitten ⁽⁶¹⁾. Een nieuwe imam mag alleen in België verblijven indien zijn voorganger het grondgebied heeft verlaten. Deze verplichting wordt eveneens gecontroleerd door de Dienst Vreemdelingenzaken. Telkens wordt het voorafgaand advies van de Veiligheid van de Staat gevraagd ⁽⁶²⁾ luidens de Minister van Binnenlandse Zaken.

De wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen bevat geen enkele bepaling waarbij de Dienst vreemdelingenzaken de Veiligheid van de Staat raadpleegt voor specifieke gevallen. Het lijkt nochtans gerechtvaardigd dat deze twee diensten elkaar raadplegen wanneer om redenen van openbare orde en nationale veiligheid de toegang zou moeten worden verboden aan bepaalde extremistische vreemdelingen.

In praktijk, zo stellen de verantwoordelijken van de Veiligheid van de Staat, worden zij zelden geconsulteerd door de Dienst Vreemdelingenzaken. Het Vast Comité I betreurt dit en beveelt aan dat een protocolakkoord deze kwestie zou regelen.

6.8. Het toezicht op extremistische websites

Het Actieplan Radicalisme bepaalt dat het toezicht op radicale websites wordt uitgeoefend door de *Computer Crime Unit* van de Federale Politie. De Veiligheid van de Staat neemt deel aan een werkgroep waar informatie over dit toezicht worden uitgewisseld.

Verschillende nota's die in 2005 en 2006 naar de overheden werden verzonden, getuigen van de controleactiviteiten die de Veiligheid van de Staat reeds uitoefende op dit gebied. De aandacht van de politieke en gerechtelijke overheden werd gevestigd op een aantal websites.

---

⁵⁹ 6 oktober 2005, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Justitie op vraag nr. 798 van dhr. Bert Schoofs van 23 september 2005, Kamer van volksvertegenwoordigers, Schriftelijke vragen en antwoorden, QRVA 51 096.

⁶⁰ Een artikel in De Volkskrant (Nederland) wijst op een tendens waarbij een groot aantal Marokkaanse imams uit Nederland naar België en Frankrijk zou zijn getrokken, gelet op de strengere verblijfsvoorwaarden die in Nederland zijn ingevoerd. 'Voorgangers vertrekken vanwege strenge regels naar België en Frankrijk – Moskeeën kampen met tekort imams', De Volkskrant – 19/01/2007.

⁶¹ Elk jaar organiseert de Moslimexecutieve van België de komst en het verblijf van buitenlandse imams in België tijdens de ramadan (1 maand). Deze imams komen voornamelijk uit Marokko en Egypte. Ze worden verspreid over de verschillende moskeeën waar ze de islam preken. La Libre Belgique, 22 september 2006.

⁶² Antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Binnenlandse Zaken op vraag nr. 3-1528 van mevr. Jansegers van 7 oktober 2004, Senaat, Vragen en antwoorden, 7 december 2004 (nr. 3-29), p. 1965.

6.9. Initiatieven tot onderricht van de islamitische godsdienst

Het Actieplan Radicalisme voorziet niet als zodanig in het toezicht op radicale indoctrinatie in bepaalde religieuze scholen.

De meeste islamitische organisaties hebben veel aandacht voor het onderricht en de opvoeding van jongeren. Bijna alle moskeeën organiseren onderricht in de Koran. Sinds de jaren negentig zijn er ook privé-scholen voor islamitisch onderwijs ontstaan. Dit vormt geen enkel probleem wanneer de lessen worden gegeven door gematigde leraren of imams. De Veiligheid van de Staat zegt ongerust te zijn over eventuele gevallen waar het onderricht een extremistisch profiel zou hebben. Ook hier stelt zich de gevoelige vraag te weten vanaf wanneer een godsdienstleraar of een islamitische school als extremistisch kan worden beschouwd.

In zijn jaarverslag 2001 meldde het Vast Comité I dat de Veiligheid van de Staat aandacht had voor het Institut des sciences islamiques Avicenne in Hensies. De Veiligheid van de Staat oordeelde dat deze strenge religieuze opvoeding van jonge Turkse meisjes uit heel Europa gold als een voorbeeld van fanatieke indoctrinatie.

In 2004 en 2005 bezorgde de Veiligheid van de Staat aan de overheden verschillende rapporten waarin deze dienst beschreef welke invloedstrijd er woedde tussen radicale en gematigde elementen binnen de inrichtende macht van het instituut om zijn religieuze koers uit te stippelen. Volgens de Veiligheid van de Staat zou de radicale stroming het laken uiteindelijk naar zich toe hebben getrokken, na zich eerst tijdelijk te hebben teruggetrokken ten voordele van een gematigde en verdraagzame lijn.

In verschillende nota's die de Veiligheid van de Staat in 2004 en 2005 aan de overheden bezorgde, drukt deze dienst ook zijn bezorgdheid uit over bepaalde initiatieven op het vlak van het godsdienstonderwijs. Er werden stappen gezet om een aantal instellingen te laten erkennen door een Gemeenschapsregering en om aldus subsidies voor die instellingen te verkrijgen. De Veiligheid van de Staat neemt zich voor om de evolutie van deze mogelijke factor van radicalisatie op te volgen die de vierde en vijfde generatie van immigranten dreigt aan te tasten.

Overeenkomstig artikel 18, 1 van het Koninklijk besluit van 22 maart 1969 kan niemand tot tijdelijk leerkracht worden benoemd als deze geen Belg of EU-onderdaan is behoudens derogatie van de regering.

De wetgeving op het onderwijs geeft geen enkel criterium aan dat deze regering moet toelaten om een weigering van een dergelijke derogatie op de nationaliteitsvereiste te motiveren. Een dergelijke beslissing is dus het resultaat van een discretionnaire bevoegdheid toegekend aan de regering. In praktijk kan deze derogatie dus geweigerd worden om reden van openbare veiligheid. Deze bevoegdheid komt toe aan de gemeenschapsregeringen die wel de gewoonte behouden hebben om de Dienst vreemdelingenzaken te raadplegen.

Ook hier beveelt het Vast Comité I aan dat de Dienst Vreemdelingenzaken niet nalaat om op zijn beurt de Veiligheid van de Staat te bevragen over de aanvragen tot derogatie.

6.10. Het islamistisch proselitisme in de gevangenissen

A. Algemeen

In zijn jaarverslag 2001 schreef het Vast Comité I dat de Veiligheid van de Staat zich zorgen maakte over het proselitisme van sommige islamistische organisaties in de gevangenissen. Voornoemde dienst klaagde echter dat het Bestuur der Strafinrichtingen nog niet de gewoonte had aangenomen om informatie in verband hiermee spontaan te melden.

In december 2004 publiceerde het Franse tijdschrift *Courrier International* de vertaling van een artikel uit de Amerikaanse krant *The New York Times* waarin een onrustwekkend beeld wordt geschetst van de toestand in de Franse gevangenissen ⁽⁶³⁾. Zestig procent van de gevangenen zouden moslims zijn en de overheden zouden het moeilijk hebben om tegemoet te komen aan hun spirituele behoeften en tegelijk de gevaren van het radicale proselitisme te vermijden. Dit artikel bekrachtigt sommige vaststellingen die de krant *Le Monde* in 2001 al had gemaakt over de situatie in de Franse gevangenissen ⁽⁶⁴⁾.

In de jaren 2005 en 2006 berichtte ook de Belgische pers over het ontstaan van een zekere malaise in de Belgische gevangenissen als gevolg van de opkomst van een latent islamistisch radicalisme.

Volgens sommige getuigen worden er religieuze groepen gevormd die alle contact met anderen weigeren, wordt er gewelddadige druk uitgeoefend tegenover moslimgevangenen die de voorschriften van de ramadan niet volgen, wordt er islamistische propaganda verspreid enzovoort. Een parallelle hiërarchie, gevormd door radicale kaïds, zou er de wet dicteren en hun misdrijven rechtvaardigen door de westerse samenleving de schuld te geven van alle kwalen. Personen die vervolgd worden wegens terroristische feiten zouden er niet alleen grote bekendheid genieten maar ook morele invloed uitoefenen op de gevangenen. Sommigen zouden de Belgen en de westerlingen in het algemeen aan de schandpaal nagelen bij hun medegevangenen ⁽⁶⁵⁾. Aldus zou de gevangenis een school voor misdaad en radicalisering worden ⁽⁶⁶⁾.

In Groot-Brittannië ondergaan imams die de gevangenissen bezoeken een voorafgaande veiligheidsverificatie. Bovendien worden alle in het Arabisch geschreven teksten vertaald en gecontroleerd alvorens ze aan de gevangenen mogen worden afgegeven ⁽⁶⁷⁾.

---

⁶³ Craig S. Smith, 'Derrière les barreaux, l'islam prospère', *Courrier International* nr. 737 van 16 tot 23 december 2004.

⁶⁴ Volgens een onderzoek van de krant *Le Monde*, uitgevoerd in 2001, werd het leven in de Franse gevangenissen getekend door opstandjes en spanningen met reeds als gemeenschappelijk element de aanspraak op een striktere beleving van de islam. Vast Comité I, jaarverslag 2001.

⁶⁵ Roland Planchard, 'Le prosélytisme de Nizar Trabelsi', *La Libre Belgique*, 17 oktober 2006.

⁶⁶ Jean-Pierre Borloo, 'Terrorisme / Derrière les barreaux, la radicalisation', *Le Soir*, 5 december 2005.

⁶⁷ 'The vetting, part of the effort to prevent inmates from being radicalised, is in addition to the routine counter-terrorism checks conducted by the Prison Service and a further check by the Criminal Record Bureau. (...) In addition, prison authorities are spending thousands of pounds translating all texts from Arabic to English to ensure that they do not contain hidden messages. It is understood that all Arabic books, including the Koran, are subject to this vetting.' *The Times*, 26/02/2007.

In mei 2005 maakte een stagiair bij de Veiligheid van de Staat zijn stageverslag in samenwerking met de psychosociale diensten van twee gevangenissen in Brussel. Dit verslag is niet geclassificeerd en handelt over de radicalisering van jonge moslims in de gevangenissen ⁽⁶⁸⁾. Een van de voorlopige conclusies luidt dat dit fenomeen blijkbaar nog geen grote omvang heeft aangenomen. Toch mag het risico van verspreiding niet worden onderschat en de auteur pleit ervoor dat een grootschalig wetenschappelijk onderzoek wordt gevoerd. Tot slot legt voornoemde studie de nadruk op de essentiële rol van de gevangenisbewaker die voor de gedetineerde de eerste vertegenwoordiger van de Staat en de Westerse samenleving is. Door voor deze bewakers een opleiding te organiseren over de Arabische cultuur, de islam en het radicalisme, kan men aan twee doelstellingen tegemoet komen: enerzijds kan men zo het radicalisme beter op het spoor komen, anderzijds kan dit helpen om religieuze conflicten te voorkomen en te matigen. De auteur besluit dat de strijd tegen de radicalisering gepaard moet gaan met de strijd tegen sociale uitsluiting.

De aanbevelingen in dit rapport hebben waarschijnlijk gediend als basis voor de onderhandelingen die hebben geleid tot het sluiten van een protocol van akkoord tussen de Veiligheid van de Staat en het Directoraat-generaal uitvoering van straffen en maatregelen van de FOD Justitie.

In december 2005 gaf de minister van Justitie aan dhr. Simon Peterman, professor op het departement politieke wetenschappen van de universiteit van Luik, de opdracht een onderzoek te voeren naar het proselitisme en de invloed van radicale islamisten in de gevangenissen. Het gaat er in de eerste plaats om een aantal vaststellingen die onze buurlanden hebben gemaakt op empirische wijze te controleren. Het onderzoek moet objectief zijn en er kan geen sprake van zijn een soort amalgaam te maken. De eerste resultaten die werden verkregen bij moslimgevangenen hebben nog niet toegelaten de omvang te meten van het fenomeen in de Belgische gevangenissen. Volgens de minister heeft het fenomeen hoe dan ook slechts betrekking op een heel kleine groep van personen. De minister verwijst naar een aantal onderzoeken die al werden gevoerd in Frankrijk, Groot-Brittannië, Duitsland, Spanje en Italië en waaruit blijkt dat de radicalisering van sommige gedetineerden het gevolg kan zijn van verschillende factoren:

- het perspectief voor gedetineerden met een gebrek aan herkenningspunten om in de ‘islam’ een culturele identiteit ‘terug te vinden’ of te ‘vinden’;
- de mogelijkheid te worden geassocieerd met het ‘prestige’ van individuen die wegens terroristische activiteiten werden gevonnist en veroordeeld;
- de mogelijkheid om via de radicalisering deel uit te maken van een religieuze groep, in voorkomend geval wanneer de betrokkene in een gevangenis zit ⁽⁶⁹⁾.

Deze studie zou in de loop van april 2007 moeten worden gepubliceerd.

---

⁶⁸ K. L., ‘*Radicalisering van moslimjongeren in de gevangenis*’, stageverhandeling – FOD Justitie, Veiligheid van de Staat, FOD Personeel en Organisatie (OFO) - mei 2005.

⁶⁹ 24 februari 2006, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Justitie op vraag nr. 3-4450 van mevr. Jansegers over de *gevangenissen, radicalisering, Actieplan*, Senaat, vragen en antwoorden, Bulletin 3-91.

Op 16 februari 2006 erkende de minister van Justitie dat het risico bestaat dat radicale islamisten als voorbeeld dienen in de gevangenissen en er rekruteren onder delinquenten van gemeen recht, *'zoals dat risico ook bestaat buiten de gevangenissen, ten opzichte van elke kwetsbare en beïnvloedbare bevolkingsgroep'*. Het aantal moslimgedetineerden is groot en volgens de minister zijn bepaalde incidenten ter kennis gebracht van het centraal bestuur van de strafinrichtingen, meer bepaald de neiging van sommige radicalere gevangenen om geen contact te hebben met anderen. Dit fenomeen is niet typisch voor de moslims en wordt ook bij andere groepen vastgesteld. *'Tijdens de ramadan kunnen inderdaad incidenten voorkomen: deze periode is op zich een periode die persoonlijke spanningen in de hand werkt.'*

Met betrekking tot het verspreiden van radicale ideeën behouden de gedetineerden hun grondwettelijk recht op de vrijheid van denken en religie. *'Rekrutering en indoctrinatie zijn in tegenspraak met de doelstellingen van rehabilitatie, reclassering en herstel. Dergelijke fenomenen kunnen dus niet worden geduld in de gevangenissen. Niettemin is het via een penitentiair stelsel dat wordt gekenmerkt door de eerbied voor het individu en zijn (grondwettelijke) rechten, (...) dat men op termijn kan hopen een rem te zetten op uitsluiting en sociaal isolement, die een vruchtbare voedingsbodem vormen voor de ontwikkeling van extremistische ideeën.'*

Een werkgroep werd nu samengesteld die de opdracht heeft alle dimensies van het fenomeen van de radicalisering in de gevangenissen in het algemeen te beschrijven ⁽⁷⁰⁾.

B. De rol van de moslimconsulenten in de gevangenissen

Het is al gebeurd dat de Veiligheid van de Staat aan het Directoraat-generaal uitvoering van straffen en maatregelen adviezen heeft bezorgd over personen die de Moslimexecutieve van België had voorgedragen als moslimconsulenten in de gevangenissen. Vóór de inwerkingtreding van de wet van 3 mei 2005 tot wijziging van de wet van 11 december 1998 betreffende de classificatie en de veiligheidsmachtigingen berustte deze praktijk op geen enkele wettelijke basis.

Uit het rapport van een stagiair bij de Veiligheid van de Staat⁽⁷¹⁾ blijkt dat het gebrek aan moslimconsulenten in de gevangenissen een probleem vormt in de mate waarin radicale religieuze denkbeelden en interpretaties die sommige extremistische gedetineerden verspreiden, zonder repletie blijven. De radicalisering is dus niet te wijten aan de religieuze moslimconsulenten, wel integendeel.

De minister van Justitie heeft niet alleen aangekondigd dat de strafinrichtingen en de Veiligheid van de Staat nauwer gaan samenwerken, maar ook dat er binnenkort morele en moslimconsulenten zullen worden benoemd om tegemoet te komen *'aan het schreeuwend tekort aan referentiepersonen voor mohammedaanse gedetineerden'* ⁽⁷²⁾.

---

⁷⁰ 8 december 2005, antwoord van dhr. Christian Dupont, minister van Ambtenarenzaken, Maatschappelijke Integratie, Grootstedenbeleid en Gelijke Kansen op de mondelinge vraag nr. 3-901 van mevr. Nele Jansegiers, Senaat, Handelingen 3-139/p. 39.

⁷¹ K. L., *'Radicalisering van moslimjongeren in de gevangenis'*, stageverhandeling – FOD Justitie, Veiligheid van de Staat, FOD Personeel en Organisatie (OFO) - mei 2005.

⁷² Antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Justitie op vraag nr. 877 van mevr. Corinne De Permentier van 22 december 2005, Kamer van volksvertegenwoordigers, QRVA 51 109 - 20/02/2006.

Een Koninklijk besluit van oktober 2005 bracht het aantal moslimconsulenten in de gevangenissen van 12 op 18 ⁽⁷³⁾. Uit de verklaringen van de minister van Justitie aan de pers blijkt dat alle aalmoezeniers en morele en religieuze consulenten voortaan een veiligheidsverificatie door de Veiligheid van de Staat zullen moeten ondergaan om hun functie uit te oefenen ⁽⁷⁴⁾. Deze procedure werd gelanceerd in de loop van het jaar 2006 en steunt vandaag op de artikelen 22 quinquies en 22 sexies van de wet van 11 december 1998 betreffende de classificatie en de veiligheidsmachtigingen, veiligheidsattesten en veiligheidsadviezen.

C. Het protocol van akkoord tussen de Veiligheid van de Staat en de Directie Penitentiaire Instellingen (EPI) voorheen het Directoraat-generaal uitvoering van straffen en maatregelen (DGUSM)

Begin december 2005 verklaarde de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat aan de media dat zijn dienst samenwerkte met de directie van de gevangenissen. Deze samenwerking had tot doel een plan op te stellen om het radicalisme van in België opgesloten moslims in te dijken. Het zou er in de eerste plaats om gaan de gevaarlijke elementen op het terrein op te sporen en vervolgens actieprogramma's te ontwikkelen in overleg met de bevoegde personen in de gevangenissen. Deze programma's moesten begin 2006 ten uitvoer worden gelegd ⁽⁷⁵⁾.

Op 20 november 2006 hebben de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat en de directeur-generaal van het Directoraat-generaal uitvoering van straffen en maatregelen (DGUSM) nu EPI (Etablissements Pénitentiaires – Penitentiaire Instellingen) van de FOD Justitie een protocol van akkoord getekend dat de minister van Justitie heeft goedgekeurd. Dit document herinnert aan de respectieve wettelijke opdrachten van beide partners. Het kadert in het Actieplan Radicalisme dat door het Ministerieel Comité Inlichting en Veiligheid werd aangenomen.

'Het beoogde doel bestaat er meer bepaald in het uitwisselen van informatie te vergemakkelijken en te stimuleren, de praktische voorwaarden van uitvoering van de samenwerking te bepalen, het uitwisselen van ideeën en analyses te intensiveren of, met andere woorden, de samenwerking praktischer te maken met betrekking tot de opdrachten en activiteiten van de betrokken diensten.'

Het protocol vormt geen belemmering voor andere vormen van samenwerking tussen beide administraties voor zover de geest van het protocol wordt nageleefd. De voorwaarden van deze samenwerking en de aard van de gegevens die kunnen worden uitgewisseld, zijn vertrouwelijk.

Het protocol bepaalt dat de uitwisseling van informatie tussen beide diensten geschiedt in overeenstemming met de geldende wetten en reglementen (bv. wet betreffende de bescherming van de persoonlijke levensfeer, wet betreffende de classificatie). Het protocol bepaalt ook dat de regel van de derde dienst wordt nageleefd ⁽⁷⁶⁾.

⁷³ K.B. van 25 oktober 2005 houdende vaststelling van het kader van de aalmoezeniers en de islamconsulenten van de erkende erediensten (...) bij de Strafinrichtingen, zomede tot vaststelling van hun weddeschalen, B.S. 10 november 2005 – 48342.

⁷⁴ 'Gevangenen krijgen 68 extra aalmoezeniers', De Standaard, 5 januari 2007.

⁷⁵ 'Staatsveiligheid tegen radicalisering in gevangenis', De Standaard, 5 december 2005 – 'Staatsveiligheid pakt radicalisme in gevangenissen aan', De Morgen, 5 december 2005.

⁷⁶ Conform deze fundamentele regel mag de informatie die een inlichtingendienst verstrekt alleen aan de andere overheden worden meegedeeld voor zover de informatieverstreckende dienst daarmee van tevoren en uitdrukkelijk instemt.

Tot slot bepaalt het protocol dat de Veiligheid van de Staat kan bijdragen tot de opleiding van het personeel van het EPI. Deze opleiding zal meer bepaald betrekking hebben op het sensibiliseren voor gedragingen waarin een houding van radicalisering kan worden herkend. Er kunnen ook briefings over terrorisme worden gegeven.

Met de uitvoering van dit protocol van akkoord was al begonnen in juni 2006, toen de Veiligheid van de Staat vormingsdagen organiseerde betreffende de radicale islam, bestemd voor de gevangenisdirecteuren.

D. Het beleid van opsluiting van radicale moslimgevangenen

Eind 2006 gingen er stemmen op om gedetineerden die wegens feiten van terrorisme in de gevangenis zijn opgesloten, af te zonderen in aparte vleugels. Andere instanties, zoals de Liga voor de Mensenrechten, zijn dan weer van mening dat dergelijke behandeling niet aangewezen is, aangezien de betrokken gedetineerden zichtbaarder zouden worden voor en een grotere invloed zouden uitoefenen op de andere gevangenen. Zo zou er rond deze moslimfundamentalisten en hun ideeën een soort cultus kunnen ontstaan.

Mevrouw de minister van Justitie wees erop dat er in sommige gevangenissen al een speciaal regime bestond om te voorkomen dat moslimfundamentalisten andere gedetineerden zouden indoctrineren. Tot op heden bestonden er echter nog geen aparte cellen. *‘Met betrekking tot het «samenbrengen van gevaarlijke gedetineerden» moet er een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen gedetineerden wegens terroristische feiten en gedetineerden «van gemeen recht» die een radicaal islamisme zouden ophemelen. Het klopt dat de administratie het regime dat op de eerste groep van toepassing is, van nabij volgt, maar tegenover de tweede groep geen maatregelen moet nemen zolang de uitoefening van hun vrijheid van meningsuiting hen er niet toe brengt wanbedrijven te plegen of de orde en de veiligheid in de gevangenis te verstoren. Er werd immers voor gekozen om terroristische gedetineerden over verschillende inrichtingen te verspreiden en voor hen een regime te creëren dat de contacten met andere gedetineerden zoveel mogelijk beperkt (77).’*

E. Het islamistisch proselitisme in Marokkaanse gevangenissen

Op 31 oktober 2006 hebben de Belgische en de Marokkaanse regering een akkoord gesloten met het oog op het organiseren van de automatische overbrenging naar Marokko van personen die de Marokkaanse nationaliteit bezitten en in België veroordeeld worden, of omgekeerd (78). In 2006 telde men in Marokko 24 gedetineerden die de dubbele Belgische en Marokkaanse nationaliteit bezitten.

Een rapport dat aan het ministerie van Buitenlandse Zaken werd bezorgd *‘door experts op het terrein’* zou de aandacht vestigen op het probleem van deze Belgisch-Marokkaanse gedetineerden in Marokkaanse gevangenissen. De invloed van islamisten, die niet worden gescheiden van Europese gedetineerden, zou er *‘uiterst nefast’* zijn. Een honderdtal jonge Belgisch-Marokkaanse gevangenen van gemeen recht, die *‘verzwakt en kwetsbaar’* zijn, zou er het mikpunt zijn van radicale predikers.

---

⁷⁷ Antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Justitie op vraag nr. 877 van mevr. Corinne De Permentier van 22 december 2005, Kamer van volksvertegenwoordigers, QRVA 51 109 - 20/02/2006.

⁷⁸ *‘Condamnés marocains en prison chez eux’*, Vers l’Avenir, 13 november 2006.

Een bron bij Buitenlandse Zaken zou hebben verklaard: *'Ze kunnen echte tijdbommen worden. Eens ze zijn bekeerd tot de hardste islam, worden ze losgelaten in de natuur. Ze hebben een Belgisch paspoort of hebben daar recht op. 24 uur na hun vrijlating zijn ze al weer in België met een indoctrinatie 'op maat' (79).'*

Het Vast Comité I beveelt de Veiligheid van de Staat aan om deze situatie aandachtig te volgen.

6.11. De opvolging van enkele specifieke gebeurtenissen

De Veiligheid van de Staat heeft geobserveerd en geanalyseerd hoe de Belgische moslimgemeenschap heeft gereageerd op bepaalde internationale gebeurtenissen.

6.11.1. De reacties in België op de ontwijding van de Koran in het gevangenenkamp van Guantánamo (2005)

In mei 2005 bracht de Veiligheid van de Staat de overheden op de hoogte van enkele extremistische reacties die volgden op de bekendmaking van de ontwijding van de Koran in het gevangenenkamp van Guantánamo. De meeste moslims, ook de meest gematigden, waren geschokt en hebben dat ook getoond. De diplomatieke vertegenwoordiging van een moslimland is tussengekomen om haar onderdanen tot bedaren te brengen.

6.11.2. De reacties in België op de publicatie in Denemarken van karikaturen van de profeet Mohammed (2006)

De Veiligheid van de Staat heeft in verband hiermee twee nota's opgesteld voor de overheden. De dienst had vragen bij de laattijdigheid van de reacties, vergeleken met de publicatiedatum van de karikaturen. Opnieuw waren de meeste moslims, ook de meest gematigden, geschokt en hebben dat ook getoond. Er werden petitie's opgesteld en er werd opgeroepen tot een boycot van Deense producten. Gewoonlijk verliepen de protestmanifestaties rustig. Ook in dit geval is de diplomatieke vertegenwoordiging van een aantal moslimlanden tussengekomen, de ene met meer succes dan de andere, om hun onderdanen tot kalmte aan te manen. Niettemin werden in bepaalde moskeeën enkele radicale, anti-joodse en antiwesterse stellingnames geregistreerd. De overheden werden daarvan op de hoogte gebracht.

6.11.3. De gevolgen in België van het conflict tussen Israël en de Hezbollah in Libanon in de zomer van 2006

In de zomer van 2006, ten tijde van het conflict tussen Israël en de Hezbollah in Libanon, heeft de Veiligheid van de Staat verschillende onderzoeken gevoerd. Ze hadden tot doel de reacties binnen de Libanese gemeenschap en de moslimgemeenschap in België te evalueren, meer bepaald de radicale preken en de oproepen tot geweld in een aantal sjjiitische moskeeën. Op verzoek van de Antiterroristische Gemengde Groep (AGG) werd ook een onderzoek gevoerd om de beschikbare informatie over de aanwezigheid en de activiteiten van Hezbollah in België te actualiseren.

---

⁷⁹ Martin Buxant, *'Au Maroc, des «bombes à retardement» qui pourraient exploser en Belgique'*, La Libre Belgique, 7 september 2006.

Deze onderzoeken richtten zich ook op extreemlinkse groepen die zich gewoonlijk manifesteren in het kader van antiwesterse of antiglobaliseringsacties, evenals op de AEL. De algemene tendensen die werden vastgesteld, werden ter kennis gebracht van de Belgische overheden en van een aantal buitenlandse correspondenten met wie informatie werd uitgewisseld betreffende reacties op het conflict in Libanon.

Volgens de AGG waren de enige reacties waarvoor men in België beducht moest zijn, acties op het vlak van de openbare orde. De AGG sloot echter niet uit dat een verslechtering van de toestand geweldadige acties kon uitlokken. De ernst en de waarschijnlijkheid van de bedreiging werden geëvalueerd op het niveau 'hoog'.

6.12. De bestrijding van het terrorisme

De actie van de Veiligheid van de Staat tegen het terrorisme is zowel van preventieve als van repressieve aard.

Het preventieve aspect : art. 19 van de wet van 30 november 1998 op de veiligheid- en inlichtingendiensten verplicht de inlichtingendiensten om aan de overheden en betrokken personen alle informatie te verstrekken over terroristische dreigingen waarvan deze het voorwerp zouden kunnen zijn.

Het repressieve aspect : de Veiligheid van de Staat beschouwt haar opdracht tegenover het terrorisme vooral van repressieve aard. Dit repressieve aspect is evenwel de voortzetting van haar werk van informatiegaring over het extremisme. Door stelselmatig het Federaal parket te informeren over de evolutie van bepaalde extremistische groepen naar het terrorisme, verleent de Veiligheid van de Staat hulp en assistentie aan de gerechtelijke en administratieve overheden zoals art. 20 § 2 van de organieke wet op de inlichtingendiensten bepaalt. De Veiligheid van de Staat lag aan de oorsprong van het merendeel van de gerechtelijke vervolgingen die in België werden ingesteld tegen terroristische netwerken, zoals bv. het dossier van de Belgische cel van de GICM (Marokkaanse Islamitische Gevechtsgroep). Uit de vonnissen en arresten die in deze zaak werden verleend blijkt duidelijk dat de rechter rekening heeft gehouden met observatierapporten van de Veiligheid van de Staat om vast te stellen dat de beklaagden lid waren van een terroristische organisatie ⁽⁸⁰⁾.

De Veiligheid van de Staat steunt eveneens de gerechtelijke onderzoeken inzake de financiering van het terrorisme.

De samenwerking die de inlichtingendiensten moeten leveren aan de gerechtelijke overheden is vastgelegd in art. 20 van de organieke wet op de inlichtingendiensten. De uitvoeringsmodaliteiten ervan werden in twee omzendbrieven verduidelijkt :

- de vertrouwelijke omzendbrief Col 9/2005 van 15 juli 2005 : deze omzendbrief van zowel de minister van Justitie als het College van Procureurs-generaal betreft de gerechtelijke benadering inzake terrorisme;
- de vertrouwelijke omzendbrief Col 12/2005 van 5 oktober 2005 van het College van Procureurs-generaal beschrijft op meer algemene wijze de samenwerking tussen de gerechtelijke overheden, de Veiligheid van de Staat en de ADIV;

---

⁸⁰ Meer bepaald hof van beroep van Brussel, arrest 2007/211 van 19/01/2007 – de federale Procureur tegen El Haski & consorten.

Voor zover het Comité I weet, bestaat er evenwel geen protocol tussen de bevoegde ministers, noch richtlijnen van het Ministerieel Comité voor inlichtingen en veiligheid in de zin van §§ 2 en 3 van voornoemd art. 20 om de grenzen en de voorwaarden van deze samenwerking aan te geven.

6.12.1. Analyse en evaluatie van de islamistische terroristische bedreiging

De Veiligheid van de Staat maakt geen periodieke analyses van de staat van de terroristische bedreiging in België of tegen Belgische belangen. Volgens deze dienst is dit de opdracht van de Antiterroristische Gemengde Groep (AGG). Sinds de inwerkingtreding van de wet van 10 juli 2006 betreffende de dreigingsanalyse behoort deze opdracht voortaan tot de bevoegdheid van het Coördinatieorgaan voor de Dreigingsanalyse (OCAD).

De voorbije jaren werd de Veiligheid van de Staat echter herhaaldelijk geraadpleegd over het eventuele bestaan van een terroristische bedreiging op het Belgische grondgebied of van vertakkingen in België van buitenlandse terroristische netwerken. Diverse instanties (ministeriële kabinetten of administraties) hebben grondige analyses ontvangen vanwege de Veiligheid van de Staat.

De Veiligheid van de Staat noemt meer bepaald de volgende analyses:

- 19 oktober 2006: analyse over de ontmanteling van een belangrijke terroristische cel in Marokko die volgens bepaalde informatie vertakkingen had in België; volgens de Veiligheid van de Staat bleek deze ongegrond te zijn;
- 6 november 2006: analyse over de evolutie van de Algerijnse terroristische netwerken in België. Aanvankelijk stonden cellen in voor de logistieke ondersteuning (verboden handel in wapens, documenten, propaganda, onderdak verlenen enzovoort) van de 'Algerianistische' strijd van de Algerijnse Gewapende Islamitische Groep (GIA). Deze beweging is op het einde van de jaren negentig geëvolueerd van een nationaal islamistisch terrorisme naar een 'gedeterritorialiseerd' terrorisme dat internationale jihad wordt genoemd en wordt opgehemeld door de Salafistische Groep voor Prediking en Strijd (GSPC). Deze tendens wordt ook waargenomen in andere landen.

De Veiligheid van de Staat heeft ook verschillende analyses aan de Counter Terrorism Group meegedeeld.

A. De globale dreiging

In november 2006 waarschuwde Eliza Manningham-Buller, toenmalig directeur-generaal van MI5, er in een toespraak voor dat de volgende terroristische aanvallen op Britse bodem wel eens gebruik zouden kunnen maken van massavernietigingswapens. Ze vestigde de aandacht op de opkomst van wat ze 'home-grown terrorists' noemde. In Duitsland formuleerde de minister van Binnenlandse Zaken eenzelfde verwittiging (⁸¹).

De Veiligheid van de Staat heeft aan de betrokken ministers verschillende analyses van de Counter Terrorism Group bezorgd die betrekking hebben op:

- de evaluatie van de globale bedreiging: dit document betreft voornamelijk het soennitisch islamistisch terrorisme en heeft een wereldwijde draagwijdte;

---

⁸¹ 'Schäuble: *terrorbedrohung ist 'sehr ernst'*, Die Welt, 05/02/2007.

- de evaluatie van de bedreiging in Europa: dit document heeft betrekking op het terrorisme en het islamistisch radicalisme. De Veiligheid van de Staat verklaart hieraan een heel belangrijke bijdrage te hebben geleverd;
- de evaluatie van de terroristische bedreiging voor de luchtvaart in het licht van het complot dat in augustus 2006 op Heathrow werd ontdekt.

De Veiligheid van de Staat verklaart samen te werken met verschillende buitenlandse diensten op het vlak van een globale dreiging met een aanslag tegen Europa. De Antiterroristische Gemengde Groep (vandaag het OCAD) en de minister van Justitie ontvangen in verband hiermee de nota's van de Veiligheid van de Staat. Het Vast Comité I heeft geen kennis van de inhoud van al deze analyses. Het bestaan van sommige van deze evaluaties is echter gebleken uit het antwoord op parlementaire vragen.

Ook hier vond het Vast Comité I bij de lectuur van de publicatie naar aanleiding van de 175ste verjaardag van de Veiligheid van de Staat een aantal elementen van de analyse terug die deze dienst had gemaakt inzake de mondiale terroristische dreiging (⁸²).

De analyse van deze globale dreiging is de laatste jaren geëvolueerd. In de jaren negentig was West-Europa voor islamistische groepen een basis waar ze zich terugtrokken en logistieke ondersteuning vonden voor het voorbereiden en financieren van de gewapende of zelfs terroristische strijd in hun landen van herkomst. In de omstandigheden die toen heersten, hadden die groepen niet tot doel aanslagen te plegen in Europa of in België. Ze opereerden in de clandestiniteit en probeerden onopgemerkt te blijven. Dit gold bijvoorbeeld voor de logistieke ondersteuningswerken van het FIS en de GIA die in 1995 werden blootgelegd.

De internationalisering van het islamisme manifesteert zich vandaag op het vlak van terrorisme met de verschijning van het netwerk Al Qaida en van de Arabische strijders in Afghanistan, Kosovo en Tsjetsjenië. Deze personen hebben een paramilitaire opleiding genoten. Zij strijden vandaag niet langer voor nationale doelstellingen, maar voeren veeleer een wereldwijde jihad tegen de 'ongelovigen' of de 'afvalligen', ongeacht hun herkomst.

Bin Laden is erin geslaagd het begrip 'jihad' te globaliseren en organisaties die in het verleden gericht waren op regionale conflicten ervan te overtuigen zich te verenigen in een strijd op grote schaal: een strijd tegen de Verenigde Staten en hun westerse bondgenoten ('*de joden en de kruisvaarders*'). Dit betekent dat deze fanatici van de islam Europa voortaan beschouwen als een mogelijk doelwit van terroristische aanslagen.

B. Bedreigingen op het Belgische grondgebied

De evaluatie van terroristische bedreigingen op het Belgische grondgebied lijkt de voorbije jaren te zijn geëvolueerd.

In december 2005, kort na de aanslag door Muriel Degauque, verklaarde Alain Grignard, commissaris bij de cel Antiterrorisme van de federale politie in Brussel, aan de pers: '*België is noch een draaischijf noch een uitvalsbasis van het terrorisme. Ons land is zoals andere landen in Europa het slachtoffer van het fenomeen. In België bevinden zich vooral logistieke*

⁸² Joris Segers en Dirk Peeters, '*Inlichtingendiensten en extremisme*', De Staatsveiligheid – essays over 175 jaar Veiligheid van de Staat – Politeia 2006 (p. 301).

netwerken en hoewel het nulrisico niet bestaat, mag men de bedreiging niet overdrijven.'

In november 2006 verklaarde de veiligheidsadviseur van de Eerste minister aan de pers dat de globale dreiging tegen het Belgische grondgebied groter werd⁸³. Volgens dhr. Brice De Ruyver '[beschouwen] *de jihadististen Europa als een belangrijke plaats om westerse belangen aan te vallen*'⁸⁴.

Vroeger ging men er nog van uit dat België op zich geen doelwit vormde voor het islamistisch terrorisme. Wel kon men vrezen voor terroristische bedreigingen tegen de internationale organisaties die in ons land gevestigd zijn, zoals de Europese Unie en de NAVO.

Tot vandaag blijken drie islamistisch geïnspireerde terroristische aanslagen in België te zijn ontdekt:

- in 2001 werd Nizar TRABELSI veroordeeld wegens het voorbereiden van een plan voor een aanslag tegen de NAVO-basis van Kleine Brogel;
- in april 2004 zouden twee plannen voor aanslagen zijn vrijdeld: één tegen een joodse school te Antwerpen en een ander tegen de openingsceremonie van een HST-tunnel in dezelfde stad.

In september 2004, kort na de arrestatie in België van personen die ervan werden verdacht lid te zijn van de Marokkaanse Islamitische Gevechtsgroep (GICM), werd de Veiligheid van de Staat ondervraagd over de potentiële bedreiging tegen doelwitten zoals de NAVO, SHAPE en kerncentrales⁸⁵.

In november 2006 berichtte de pers over dreigingen met aanslagen, toegeschreven aan Al Qaida, tegen de spoorweginfrastructuur en/of tegen het luchtverkeer ergens in Europa. Dergelijke aanslagen zouden gepland zijn tijdens de eindejaarsperiode 2006. De Veiligheid van de Staat liet toen weten aan de AGG (nu OCAD) dat ze over geen enkel element beschikte om deze bedreiging te bevestigen, wat nadien door de veiligheidsadviseur van de Eerste Minister bevestigd werd.⁸⁶

---

⁸³ '(...) we leven nu eenmaal in een permanente staat van alertheid, waarbij niet veel nodig is om van een verhoogde dreiging te spreken.' ('Terreurdreiging blijft ook in België groeien', interview van dhr. Brice De Ruyver, veiligheidsadviseur van premier Guy Verhofstadt, HLN, 12/11/2006).

⁸⁴ 'Trends in Global Terrorism: implications for the United States', *National Intelligence Estimates*, april 2006.

⁸⁵ Antwoord op vraag nr. 3-1507 van dhr. Delacroix van 27 september 2004, Senaat, Vragen en antwoorden nr. 3-29, p. 1964.

⁸⁶ "Of we concrete waarschuwingen (daarvan) van buitenlandse overheden hebben gekregen? Bij mijn weten niet" zegt veiligheidsadviseur De Ruyver. "En in principe zou ik daarvan op de hoogte moeten zijn. Maar we leven nu eenmaal in een permanente staat van alertheid, waarbij niet veel nodig is om van een verhoogde dreiging te spreken". ("Terreurdreiging blijft ook in België groeien" interview van dhr. Brice De Ruyver, veiligheidsadviseur van premier Guy Verhofstadt – HLN 12/11/2006).

C. Bedreigingen tegen personen

Artikel 19, 2de lid van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdienst bepaalt dat deze diensten bepaalde inlichtingen mogen meedelen aan instanties en personen die het voorwerp zijn van een bedreiging zoals bedoeld in de artikelen 7 en 11.

De voorbije jaren werden verschillende personaliteiten met de dood bedreigd omdat ze kritiek hadden geleverd op de islam of 'zich godslasterlijk' hadden geuit tegen deze godsdienst. In januari 2007 kon de Britse politie een plan vrijdelen om een moslimsoldaat te ontvoeren: extremisten wilden hem folteren en onthoofden wegens zijn engagement.

In november 2004, kort na de moord op de cineast Theo Van Gogh in Nederland, verklaarde de Veiligheid van de Staat niet over aanwijzingen te beschikken op grond waarvan ze kon bevestigen dat soortgelijke groepjes op dezelfde manier konden handelen in ons land⁸⁷. Op 18 januari 2007 verklaarde de Nederlandse minister van Binnenlandse Zaken dat hij bij de Commissie belast met het toezicht op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (het equivalent van het Vast Comité I) een vraag tot onderzoek aanhangig zou maken om te laten vaststellen of de AIVD (het equivalent van de Veiligheid van de Staat) de moord op Theo Van Gogh had kunnen voorkomen⁸⁸.

In januari 2006 verklaarde de Minister van Justitie dat de Veiligheid van de Staat op dat ogenblik geen enkele informatie bezat die zou kunnen aantonen dat er zich in België een concrete bedreiging aftekende tegenover personen die kritiek hadden geuit ten overstaan van de islam⁸⁹.

In het omgekeerde geval zou deze dienst de bevoegde overheden inlichten teneinde hen toe te staan op preventieve en proactieve wijze tussen te komen. Zo informeerde de Veiligheid van de Staat de AGG en de Federale procureur begin 2005 dat er op een radicale website doodsbedreigingen werden geuit tegen een particulier die publiekelijk vijandige verklaringen tegen de islam verkondigde.

Op 16 januari 2007 veroordeelde de correctionele rechtbank van Brussel twee presentatoren van een islamitische radiozender voor het aanzetten tot rassendiscriminatie en het oproepen tot rassenhaat. De Veiligheid van de Staat had reeds in 2002 de aandacht van de overheden gevestigd op dit radiostation. Volgens de pers heeft deze inlichtingendienst belangstelling getoond voor deze radio, omdat de presentatoren meer bepaald opriepen tot haat tegen moslims die bij de Belgische ambtenarij werkten, meer bepaald bij de politie- of de inlichtingendiensten, *'omdat ze hun broeders verraden'*. Een van de beklaagden werd ook veroordeeld wegens het bedreigen van een politieagent van Maghrebijnse afkomst. De betrokkenen ontkennen de feiten die hun ten laste worden gelegd en zijn in beroep gegaan tegen hun veroordeling.

---

⁸⁷ 9 november 2004, antwoord van mevr. Laurette Onkelinx, Vice-Eerste minister en minister van Justitie op de gezamenlijke vragen van de heren Marinower, Van Parys, Massin, De Man, Laeremans en mevr. Genot, Kamer van volksvertegenwoordigers, CRIV 51 COM 383.

⁸⁸ *'Rol van AIVD bij moord op Van Gogh'*, De Volkskrant, 19/01/2007.

⁸⁹ 17 januari 2006, antwoord van mevr. Laurette Onkelinx op vraag nr. 843 van dhr. O. Depoortere van 23 november 2005 (*Veiligheid van de Staat – bescherming van opposanten van de islam – opvolging van bedreigingen geuit door moslimintegristen*), Kamer van volksvertegenwoordigers, QRVA 51 106 p. 19675.

6.12.2. De rekrutering van islamistische vrijwilligers voor de jihad

A. Algemeen

Op 1 december 2005 formuleerde de Europese Raad de aanbeveling om verplaatsingen naar conflictgebieden op te sporen en te controleren om te vermijden dat personen terroristische opleidingen zouden kunnen volgen.

In april 2006 werd een syntheserapport van het Amerikaanse inlichtingenwezen ('National Intelligence Estimates'), getiteld *'Trends in Global Terrorism: implications for the United States'*⁹⁰, openbaar gemaakt. Met betrekking tot de wereldwijde jihad verklaart dit rapport: *'Wij menen dat de wereldwijde jihadistische beweging, die de bij Al Qaida aangesloten netwerken, onafhankelijke terroristische groepen en opkomende netwerken en cellen omvat, zich ontwikkelt en zich aanpast aan de inspanningen die worden geleverd om het terrorisme te bestrijden. (...) De activisten die zich identificeren als jihadstrijders (...) nemen niet alleen in aantal toe, maar verspreiden zich ook steeds meer over de hele wereld. Indien deze tendens aanhoudt, zullen de bedreigingen tegen Amerikaanse belangen in de Verenigde Staten en in het buitenland talrijker worden en zal het aantal aanvallen wereldwijd toenemen. (...) Het conflict in Irak is voor de jihadstrijders een «cause célèbre» (in het Frans in de tekst) geworden die niet alleen een diepgewortelde wrok tegen de Amerikaanse inmenging in de moslimwereld voedt maar ook sympathie wekt voor de jihadistische beweging wereldwijd. De jihadstrijders zien Europa als een belangrijke plaats om westerse belangen aan te vallen. De extremistische netwerken binnen de mohammedaanse diaspora in Europa vergemakkelijken de rekrutering en bereiden het terrein voor om aanvallen in de steden te plegen, zoals is gebleken (...) in 2004 in Madrid en in 2005 in Londen. Indien de perceptie zou bestaan dat de jihadstrijders de overwinning behalen (in Irak), indien de jihadstrijders de indruk zouden krijgen dat wij bij het verlaten van Irak in ons opzet mislukt zijn, dan denken we dat minder strijders geneigd zouden zijn om de strijd voort te zetten.'*

In september 2006 verklaarde de Franse commissaris Christophe Chaboud, hoofd van de Unité de Coordination de la Lutte Antiterroriste (eenheid voor de coördinatie van de strijd tegen het terrorisme): *'Laten we niet naïef zijn: we moeten ermee ophouden reizen naar Irak in naam van de jihad te beschouwen als eenvoudige ontdekkingsreizen naar de Mesopotamische ruïnes tussen Tigris en Eufraat!'*⁹¹.

In een studie die in januari 2007 is verschenen met de titel *'Jihadi terrorists in Europe'*⁹² bestudeerde professor Edwin Bakker van het Nederlandse Clingendael Instituut het profiel van 242 personen en 28 netwerken, betrokken bij plannen voor aanslagen in Europa tussen 2001 en 2006. Uit de studie blijkt hoeveel verschillende profielen er bestaan onder Europese jihadstrijders. Terwijl de meesten onder hen van Noord-Afrikaanse of Pakistaanse origine zijn, gaat het niettemin om personen die in Europa geboren zijn of die er al lang wonen. Hij besluit dan ook dat *'jihadi terrorists in Europe are now homegrown'*.

⁹⁰ 'Tendensen van het wereldwijd terrorisme: gevolgen voor de Verenigde Staten'. De **National Intelligence Estimates** (NIE) zijn rapporten van de National Intelligence Council (NIC), een groep die bestaat uit analisten en experts op het vlak van inlichtingen. De rapporten worden getekend door de Director of Central Intelligence (DCI) en hebben tot doel tendensen op te sporen die de nationale veiligheid kunnen bedreigen. Soms dienen ze ook om de uiteenlopende meningen van de belangrijkste personen van het Amerikaanse inlichtingenwezen toe te lichten. Samenvattingen van de NIE worden opgesteld voor de president, de vice-president en de belangrijkste leden van de Amerikaanse regering: [http:// www.intelligence.gov/0-glossary.shtml/](http://www.intelligence.gov/0-glossary.shtml/).

⁹¹ Le Monde, 12 september 2006, *'Al-Qaida est bien vivante et reste un instrument de propagande très puissant'*, interview met Christophe Chaboud door Piotr Smolar.

⁹² Edwin Bakker, *'Jihadi terrorists in Europe'*, Clingendael Institute, Den Haag, januari 2007 (www.clingendael.nl).

De studie beschrijft de evolutie van het fenomeen en het spontane, individuele en weinig gestructureerde karakter van nieuwe netwerken van jihadstrijders. Hun motieven lijken meer en meer summier te zijn en ver verwijderd van de religieuze of ideologische doelstellingen van de eerste salafistische groepen of zelfs van het netwerk Al Qaida.

We zullen verder zien dat deze analyse gedeeld wordt door de analisten van de Veiligheid van de Staat.

B. Jihadstrijders in België

Tot op heden werden vier Belgen die bekend staan als extremistische moslims, met zekerheid geïdentificeerd als daders van zelfmoordaanslagen in het buitenland: Rachid El Ouair en Dahmane Abd al Sattar (Afghanistan, september 2001); Issam Goris en Muriel Degauque (Irak, november 2005).

In 2000 verklaarde de Veiligheid van de Staat dat de Belgische moskeeën bij haar weten niet dienden als rekruteringscentra voor islamistische strijders. *‘Wel worden er, al naargelang de actualiteit ten gunste van de islamitische zaak in Tsjetsjenië, Bosnië, Kosovo enzovoort, pamfletten uitgedeeld, fondsen ingezameld, sensibiliseringslezingen gegeven enzovoort die van tijd tot tijd kunnen leiden tot de rekrutering van de ene of andere moedjahedien’*⁹³. De Veiligheid van de Staat heeft geen bewijzen dat jonge moslims in Belgische moskeeën worden gerekruteerd voor de jihad. Er zijn echter ook andere belangrijke plaatsen die moeten worden bewaakt in het kader van dit proces van rekrutering.

In een interview dat de krant Le Monde op 10 augustus 2004 publiceerde, verklaarde de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat: *‘Misschien zijn er bij ons al rekruteringsbasis en gecreëerd voor wat, volgens sommigen, een nieuw Afghanistan is, maar wij beschikken niet over de middelen om te controleren of personen uit België naar Irak zijn vertrokken’*⁹⁴.

In maart 2005 berichtte de Belgische pers over het onderzoek dat de onafhankelijke journaliste Hind Fraïhi had gevoerd nadat ze was doorgedrongen in moslimmilieus in Molenbeek. Deze journaliste had voorgewend een studente in de sociologie te zijn en verklaart vele getuigenissen van jonge moslims te hebben verzameld. Volgens deze getuigenissen zou er overal in Brussel worden gerekruteerd, meer bepaald in moskeeën die achter anonieme gevels schuilgaan. België zou een operationele basis zijn voor deze rekruteringen, maar zou op zich geen doelwit vormen. Volgens de journaliste is de Veiligheid van de Staat onmachtig tegenover dit type rekrutering, gelet op de clandestiene middelen die worden gebruikt. Een anonieme getuigenis die op 16 september 2006 in het weekblad Humo is verschenen, lijkt deze situatie te bevestigen⁹⁵.

Als gevolg van deze onthullingen verklaarde de minister van Justitie op 15 maart 2005 in de Kamer van volksvertegenwoordigers: *‘Het feit dat jongeren verklaren bereid te zijn om voor de islam te vechten is één ding, de actieve rekrutering van jongeren voor de jihad is heel iets anders. Bovendien lossen we niets op met een overdreven bezorgdheid voor de openbare veiligheid. Door een dergelijke houding aan te nemen, zouden we zelfs bepaalde criminele gedragingen in de hand kunnen werken. Dit gezegd zijnde, zetten mijn diensten hun observatieopdracht voort en brengen zij regelmatig verslag bij mij uit. De gerechtelijke*

⁹³ 29 mei 2000, antwoord van dhr. Marc Verwilghen, minister van Justitie, op vraag nr. 206 van dhr. Koen Bultinck van 26 april 2000, QRVA 50 032, p. 3765.

⁹⁴ Le Monde, 10 augustus 2004, *‘L’édification d’une ‘grande maison’ européenne du renseignement serait une grave erreur’*, interview met Koen Dassen door J.P. Stroobants.

⁹⁵ *‘Extremistische moslims in België: de exclusieve getuigenis van een insider’*, Humo, 16/09/2006.

overheden zijn heel waakzaam met betrekking tot dit probleem⁹⁶.

In juli 2005 maakten twee leden van de raad voor maatschappelijk welzijn van de stad Antwerpen zich ongerust over de werkelijke redenen van de reizen die een aantal uitkeringsgerechtigde politieke vluchtelingen, maakten naar landen als Afghanistan, Pakistan of ex-Joegoslavië. Volgens hen waren ongeveer zestig verplaatsingen verdacht en er werd geopperd dat sommige verplaatsingen wel eens te maken zouden kunnen hebben met terroristische netwerken. Het parket van Antwerpen heeft in verband hiermee een onderzoek geopend. Terecht werd de vraag gesteld of de Veiligheid van de Staat kennis had van deze verplaatsingen⁹⁷.

In de krant *“De Tijd”* van 29 juli 2005 beklagde Koen Dassen, administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat, zich erover dat het OCMW van Antwerpen hem de lijst niet had bezorgd van de personen van wie men vermoedde dat ze verdachte reizen naar Pakistan en Afghanistan ondernamen. Hij zou de bewuste dossiers pas hebben ontvangen na tussenkomst van het parket.

In een reactie verklaarde het OCMW van Antwerpen dat het zelf geen lijsten van verdachte personen aanlegde, maar dat het de namen van verdachte personen al had meegedeeld aan ‘verschillende instanties’, dat het een akkoord had gesloten met de Dienst Vreemdelingenzaken betreffende het proactief verstrekken van informatie en dat het er geen graten in zag om hetzelfde te doen met de Veiligheid van de Staat⁹⁸.

In november 2005 nam ons land stomverbaasd kennis van het feit dat een jonge Belgische vrouw, Muriel Degauque, die zich tot de islam had bekeerd, een zelfmoordaanslag had gepleegd tegen de Amerikaanse troepen in Irak. Als gevolg van deze zaak werden veertien personen, onder wie zeven Belgen, door de Belgische politie geïnterpelleerd en werd tegen hen een onderzoek geopend wegens lidmaatschap van een terroristische organisatie. Ze worden ervan verdacht een netwerk te hebben gecreëerd om strijders te rekruteren en naar Irak te sturen. Het betreffende gerechtelijk onderzoek is nog steeds hangende.

Andere recente zaken waarover de pers bericht heeft

In februari 2006 werd een jonge Belg van Rwandese afkomst, die zich tot de islam had bekeerd, aangehouden in Pakistan waar hij verbleef om er de Koran te leren in een madrasa (Koranschool). Hij werd teruggestuurd naar België waar hij niet van zijn vrijheid werd beroofd, maar waar een onderzoek werd geopend. De betrokkene zou zijn gerekruteerd door een koppel Nederlanders die banden hebben met de partij Hizb-ut-Tahrir⁹⁹, om de jihad te voeren. Deze laatste werden in januari 2007 aangehouden in Nederland.

---

⁹⁶ 15 maart 2005, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Justitie op de samengevoegde vragen van de heren Van Parys, Laeremans en Marinower over het radicale islamisme in Molenbeek, Kamer van volksvertegenwoordigers, CRABV 51 COM 534.

⁹⁷ Zie meer bepaald *‘Antwerpse VLD’er linkt leefloners aan terreurnetwerken’*, De Morgen, 18/07/2005. *‘Niet blind zijn voor dreiging in ons land’*, Het Laatste Nieuws, 18/07/2005.

⁹⁸ *‘Polémique entre Sûreté de l’État et CPAS d’Anvers’*, La Libre Belgique, 30/07/2005. *‘Staatsveiligheid kreeg wat ze vroeg’*, Gazet van Antwerpen, 30/07/2005. *‘Antwerps OCMW ontkent aantijgingen Staatsveiligheid’*, De Morgen, 30/07/2005.

⁹⁹ Hizb-Ut-Tahrir of Partij van de Islamitische Bevrijding (PLI) is in 1948 in Palestina ontstaan als gevolg van een scheuring binnen de Moslimbroeders. Deze beweging streeft naar de oprichting van het kalifaat, d.i. een eengemaakte en transnationale islamitische staat waar de *oemma* (de gemeenschap van moslimgelovigen) wordt geleid door een kalief die regeert volgens de beginselen van de sharia. Indien nodig wordt het kalifaat opgericht via de jihad.

Eind november 2006 kondigde de pers aan dat twee Belgen in Egypte waren aangehouden en verzocht werden terug te keren naar België. Deze personen, die in Egypte verbleven om er Arabische en islamitische studies te volgen, werden ervan verdacht vrijwilligers te zoeken en te rekruteren voor de jihad in Irak. Ze werden op 7 december Egypte uitgezet en naar België teruggestuurd. Beiden ontkennen lid te zijn van een terroristisch netwerk en/of terroristische bedoelingen te hebben¹⁰⁰. Twee andere Belgen zouden in Saoedi-Arabië zijn geïnterpelleerd in het kader van een antiterroristische operatie. Volgens de minister van Justitie blijven de redenen van hun aanhouding vaag en wacht ze nog op bijkomende informatie van de betrokken buitenlandse overheden. Uit informatie die het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft ontvangen, waren de twee Belgen die in Egypte verbleven er persona non grata geworden. Vandaag staan deze vier Belgen bij de Veiligheid van de Staat niet bekend wegens hun betrokkenheid bij terroristische of extremistische organisaties. Bovendien hebben ze geen gerechtelijke antecedenten. De twee Belgen in Egypte werden uitgewezen, werden door de politie ondervraagd bij hun terugkomst in België en werden op 8 december 's morgens vrijgelaten. Het Federaal Parket onderzoekt deze dossiers in het kader van de internationale gerechtelijke samenwerking¹⁰¹.

6.12.3. Opvolging door de Veiligheid van de Staat van de verplaatsingen van personen die via België reizen en/of ons land verlaten naar Irak of andere gevoelige gebieden (Pakistan, Afghanistan...)

Op 22 juli 2005 ontving het Vast Comité I het volgende schrijven van mevrouw Anne-Marie Lizin, voorzitter van de Senaat: *'Zoals afgesproken in aanwezigheid van de heer Hugo Vandenberghe, wens ik een onderzoek te openen betreffende de opvolging door de inlichtingendiensten van de verplaatsingen van personen die via België reizen en/of ons land verlaten naar Irak. Het blijkt inderdaad dat dergelijke verplaatsingen niet onschuldig zijn en bijzondere aandacht verdienen. Is de opvolging toereikend? Worden dergelijke verplaatsingen regelmatig gecontroleerd?'*

De eventuele opvolging van deze verplaatsingen werd bestudeerd in het kader van een afzonderlijk onderzoek dat in augustus 2005 werd geopend. Het besluit van dit onderzoek luidt dat de Veiligheid van de Staat niet in staat is om stelselmatige controles te verrichten van dit soort verplaatsingen van personen. Deze dienst verklaart dat dergelijke stelselmatige controle trouwens illusoir is, gelet op het veelvoud van gebruikte routes, de informele aard van de (opgerolde) netwerken evenals de doorlaatbaarheid van de Europese grenzen.

De Veiligheid van de Staat heeft al sedert 2001 oog voor het probleem van de 'iraakse filières' die de 'afghaanse' filières hebben vervangen. Sinds het begin van de Iraakse crisis in 2003 hebben sommige landen vastgesteld dat het aantal reizen/verplaatsingen naar en uit dit land in stijgende lijn gaat. De Veiligheid van de Staat verklaart als een van de eerste te hebben gewezen op de premissen van deze problematiek. Deze dienst beweert tal van buitenlandse correspondenten kennis te hebben gegeven van dit fenomeen. Zo blijkt Irak een nieuw theater van de 'internationale jihad' te zijn, zoals Kasjmir of Tsjetsjenië, om er enkele andere te noemen.

---

¹⁰⁰ 'Nous ne sommes pas des terroristes', La Dernière Heure, 8 januari 2007.

¹⁰¹ 12/12/2006, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Justitie op vraag nr. 13376 van dhr Bart Laeremans over 'de arrestatie van Belgische moslimfundamentalisten in Egypte en in Saoedi-Arabië', Kamer van volksvertegenwoordigers, 5de zitting van de 51ste zittingsperiode, 2006/ 2007, CRABV 51 COM 1133.

In april 2005 bezorgde de Veiligheid van de Staat aan de gerechtelijke overheden het profiel van enkele moslimfundamentalisten waarvan bekend was dat ze naar Pakistan waren gereisd om er religieus onderwijs te volgen, maar waarschijnlijk ook om er een paramilitaire opleiding te krijgen.

Nog in 2005 heeft het onderzoek van de Veiligheid van de Staat naar de problematiek van de 'iraakse filières' de aandacht gevestigd op personen van verschillende nationaliteiten uit Maghrebijnse en Subsaharische landen evenals op tot de islam bekeerde Belgen.

De problematiek van de Iraakse moedjahedien is herhaaldelijk ter sprake gebracht met het kabinet van Justitie en was in de jaren 2005 en 2006 het voorwerp van verschillende specifieke nota's.

De aandacht van de Veiligheid van de Staat richt zich op de radicale netwerken in België die contacten kunnen hebben met terroristische organisaties in het buitenland. De gegevens die in dit kader worden verzameld over verplaatsingen naar het buitenland, worden beschouwd als elementen op grond waarvan het risico kan worden geëvalueerd. De Veiligheid van de Staat verklaart ook dat elke bedreiging die opduikt niet noodzakelijk in verband mag worden gebracht met de Iraakse jihad of met Iraakse filières in het algemeen. Deze bezorgdheid is een gedragslijn in haar onderzoeken en haar analyses.

In december 2005 zond de Veiligheid van de Staat twee analysenota's over de zelfmoordaanslag van Murielle Degauque aan het SITCEN onder het directe gezag van dhr. Solana. Voornoemde dienst voegt eraan toe: *'Er werd ons informeel gemeld dat deze nota ten zeerste op prijs werd gesteld op het hoogste niveau van het SITCEN.'*

Het fenomeen van de moedjahedien is echter geen nieuw fenomeen. Ook in het verleden kreeg de Veiligheid van de Staat er al mee te maken, meer bepaald ten tijde van de crisis in Afghanistan toen vele moedjahedien naar Afghanistan vertrokken om er een opleiding te volgen, onder andere in de beruchte door Al Qaida gefinancierde kampen, en om er te vechten. De betrokkenen, die 'Afghaanse Arabieren' worden genoemd, kregen er een ideologische en religieuze opleiding of verwierven er specifieke kennis op gebieden zoals het behandelen van springstoffen, verschillende gevechtstechnieken, het vervalsen van documenten, e.d.m.

De Veiligheid van de Staat vestigt de aandacht op twee interessante elementen die eigen zijn aan de crisis in Irak. Ten eerste speelt dit conflict zich dicht bij de Europese grenzen af. Vervolgens, in vergelijking met Afghanistan waar het conflict ook vele personen aantrok om ideologische redenen, om lessen te volgen of te geven in de Koranscholen enzovoort, draait de crisis in Irak bijna uitsluitend rond de gewapende strijd en het terrorisme.

Natuurlijk heeft de Veiligheid van de Staat niet alleen aandacht voor personen die vanuit of via België naar Irak reizen. Deze dienst heeft immers vastgesteld dat verplaatsingen naar Irak om er aan de jihad deel te nemen, niet noodzakelijk rechtstreeks verlopen.

De in deze filières betrokken personen gebruiken bijna stelselmatig verschillende paspoorten of identiteitspapieren en reizen door verschillende landen. Na een opleiding te hebben gevolgd en/of te hebben gestreden in Afghanistan of Pakistan, zijn sommige van deze 'Afghaanse Arabieren' teruggekomen naar Europa waar ze beetje bij beetje netwerken hebben opgebouwd, filières hebben georganiseerd (verboden handel en leveren van valse documenten, onderdak geven...), andere personen hebben gerekruteerd enzovoort (¹⁰²).

---

¹⁰² Lees in verband hiermee het boek van Omar Nasiri, *'Au cœur du Jihad. Mémoires d'un espion infiltré dans les filières d'Al-Qaïda'*, Flammarion, Collection Enquête, 2006.

Hoewel deze fenomenen niet helemaal dezelfde zijn met betrekking tot Irak, mag men de mogelijkheid niet onderschatten dat sommige van deze moedjahedien na het conflict in Irak, of nog vóór het einde van dit conflict, terugkomen naar Europa. Bijgevolg is het mogelijk dat ze hier dezelfde activiteiten zullen beoefenen als die welke hierboven werden beschreven met betrekking tot de 'Afghaanse Arabieren'.

De Veiligheid van de Staat verklaart ook de mede-initiatiefnemer te zijn geweest van een Europese benadering van deze problematiek die wordt behandeld door een werkgroep, de Counter Terrorism Group (CTG).

De Veiligheid van de Staat behandelt ook een aantal belangrijke dossiers in verband met een operationele opvolging van personen die betrokken kunnen zijn in rekruteringsnetwerken. Bepaalde informatie werd bezorgd aan het federaal parket en heeft geleid tot het openen van opsporings- of gerechtelijke onderzoeken. In het kader van een gerechtelijk onderzoek kan de Veiligheid van de Staat specifieke expertise leveren via de technische bijstand conform de rondzendbrief Col. 13/99, onlangs vervangen door de rondzendbrief Col. 12/2005. De gegevens die aan de gerechtelijke instanties worden bezorgd, worden permanent geëvalueerd. Dankzij het werk van de Veiligheid van de Staat konden tot op heden een aantal feiten en personen worden geïdentificeerd die betrokken zijn in Iraakse 'filières'.

In zijn arrest van 15 september 2006 hield het hof van beroep van Brussel rekening met de rapporten van de Veiligheid van de Staat tot bewijs dat de beklaagden lid waren van een terroristische organisatie. Aan de hand van de informatie die voornoemde dienst heeft verstrekt, werd bewezen dat de beklaagden van plan waren om in België een GICM-cel op te richten. Ze werden aansprakelijk geacht voor het organiseren van buitenlandse reizen, onder meer naar kampen in Afghanistan waar opleidingen en trainingen werden georganiseerd voor leden van terroristische islamistische groepen.

6.12.4. De operationele opvolging van de Belgische gevangenen in Guantánamo

De Veiligheid van de Staat werkt mee aan de operationele opvolging van de Belgische gevangenen in Guantánamo, vóór en na hun vrijlating. Leden van de Veiligheid van de Staat hebben ter plaatse kunnen spreken met deze gevangenen. Rapporten werden toegezonden aan het Federaal parket in het kader van de tegen deze twee personen geopende gerechtelijke onderzoeken. Actueel zijn de beperkende voorwaarden voor de vrijlating van deze personen opgeheven.

Op 30 juni 2006 stelde mevrouw Anne-Marie Lizin een rapport op over Guantánamo Bay in haar hoedanigheid van speciaal vertegenwoordiger van de voorzitter van de parlementaire assemblee van de OVSE. Een deel van dit rapport is gewijd aan het gevaar dat deze gedetineerden vertegenwoordigen: *'Volgens de verantwoordelijken van het centrum zijn sommige gedetineerden (± 70) blijkbaar bijzonder gevaarlijke militanten. Indien ze in vrijheid zouden worden gesteld, zouden ze deelnemen aan de jihad en ten strijde trekken tegen de Verenigde Staten en hun bondgenoten. Op een totaal van ongeveer 270 gedetineerden die werden overgeplaatst of vrijgelaten, werden zo'n vijftien personen opnieuw aangehouden nadat ze hadden gerecidiveerd en terroristische daden hadden gepleegd. (...) Het lijkt evident dat sommige gedetineerden radicaler zijn geworden tijdens hun lange opsluiting. Anderen hadden, eens ze waren vrijgelaten en met roem waren overloden omdat ze opgesloten waren geweest op Guantánamo Bay, geen andere keuze, teneinde in hun sociale omgeving niet te worden beschouwd als collaborateurs van de Amerikanen, dan opnieuw aan de jihad deel te nemen.'*

In het rapport staat niets over de Belgische gevangenen die waren vrijgelaten uit Guantánamo.

7. PERSONELE EN MATERIËLE MIDDELEN VOOR DE OPVOLGING VAN HET ISLAMISTISCH TERRORISME EN HET RADICALE ISLAMISME

In een brief van 20 oktober 2004 aan het Vast Comité I wijt de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat de beperkte actieradius van zijn dienst aan een gebrek aan operationele middelen en aan personeel: *'Dit gebrek aan middelen is alleszins de voornaamste reden dat de problematiek van het islamisme, net als andere thema's, op een selectieve wijze door onze dienst werd benaderd. De graduele invulling van het personeelskader en de daarmee gepaard gaande structurele hervormingen zullen normaliter evenwel leiden tot een meer gestructureerde benadering van de problematiek van het islamistisch extremisme, met bredere studies tot gevolg.'* De Veiligheid van de Staat pleit voor een uitbreiding van haar personeelsformatie^{103/104}.

Op 16 maart 2005 kondigde de Minister van Justitie aan dat ze 28 extra agenten zou indelen bij de cel Extremisme van de Veiligheid van de Staat¹⁰⁵. Sindsdien is de personeelsformatie van de Veiligheid van de Staat uitgebreid met 191 nieuwe banen. In de loop van 2007 worden 120 nieuwe agenten in de personeelsformatie opgenomen¹⁰⁶. Een aanwervingsprocedure voor analisten en hulpanalisten is momenteel aan de gang bij SELOR.

De nieuwe opleiding van de agenten van de buitendiensten zal met name worden gericht op de kennis van vreemde talen. De Veiligheid van de Staat beschikt al over gespecialiseerd personeel dat meerdere talen beheerst¹⁰⁷ waaronder twee islamologen die de klassieke Arabische talen machtig zijn.

De aanwerving van agenten die een goede kennis hebben van bepaalde oriëntaalse talen is zeker geen eenvoudige zaak voor de Veiligheid van de Staat. Vooreerst stelt zich de vraag welke de taal of talen zijn waarvan de kennis het meest geschikt is om het radicaal islamisme te benaderen: gaat het over het klassieke Arabisch en/of over zijn vele dialecten: het Farsi, het Urdu, enz.... De Belgische onderdanen met dergelijke kennis, die zich aanbieden voor de aanwervingsproeven, zijn zeldzaam. De kandidaten van vreemde origine die een van deze vaardigheden bezitten, hebben helaas niet altijd een voldoende scholingsgraad in een van onze nationale talen om te lukken in de selectieproeven. Deze moeten ongetwijfeld worden aangepast om de rekrutering toe te laten van personen met een

---

¹⁰³ Ook de federale politie vraagt meer personeel: 'Het gaat er «slechts» om onze informatiepositie ten opzichte van de radicalisering van de moslimgemeenschap te handhaven', verklaart Glenn Audenaert, gerechtelijk directeur van de federale politie, in een interview met het tijdschrift Knack, 6 september 2006.

¹⁰⁴ Ter vergelijking de algemene directie van de gerechtelijke politie beschikt over ongeveer 200 specialisten inzake terrorismebestrijding. Een derde van deze enquêteurs behandelen dossiers inzake radicaal islamisme. *"De werklast is verhoogd omwille van de geo-politieke context, de versterking van de internationale samenwerking en observaties op het terrein"* (10/01/2007, antwoord van dhr Patrick Dewael, minister van Binnenlandse Zaken op de vraag nr. 13397 van dhr Patrick De Groote op "het aantal islamspecialisten binnen het geheel van deskundigen inzake terrorisme op de ADGP van de federale politie – CRABV 51 COM 1154).

¹⁰⁵ 15 maart 2005, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Justitie op de samengevoegde vragen van de heren Van Parys, Laeremans en Marinower over het radicale islamisme in Molenbeek, Kamer van volksvertegenwoordigers, CRABV 51 COM 534.

¹⁰⁶ *De juristenkrant* - 31/01/2007.

¹⁰⁷ 19 februari 2007, antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Justitie op vraag nr. 1140 van dhr. Bart Laeremans van 8 november 2006, QRVA 51 154 19-2-2007.

aan de kennis van vreemde culturen aangepast profiel. De wijze van uitvoering van de veiligheidsonderzoeken voor het bekomen van veiligheidsmachtigingen zouden eveneens moeten worden aangepast voor personen die in het buitenland verblijven.

De analysediensten hebben de opdracht de inlichtingen te analyseren die de buitendiensten verzamelen. Een interne cel is ook belast met het verzamelen van inlichtingen uit open bronnen (OSINT: pers, media, internet enzovoort).

Vijf afdelingen analyseren de geostrategische situaties in vijf delen van de wereld. Drie andere afdelingen analyseren welbepaalde onderwerpen zoals het ideologisch extremisme (links en rechts), schadelijke sektarische organisaties, het wetenschappelijk en economisch potentieel, contraspionage, criminele organisaties en de verspreiding van wapens.

De filosofie van het werk berust op een benadering die de volgende aspecten integreert: geografie, maatschappij, geschiedenis en politiek. Deze verschillende aspecten worden geanalyseerd.

De benadering van het radicale islamisme is geostrategisch: ieder van de vijf afdelingen die bevoegd zijn voor een welbepaalde geografische zone analyseert de situatie in het deel van de wereld waarvoor ze bevoegd is (Europa, Azië, Afrika, Midden-Oosten enzovoort), evenals de mogelijke gevolgen in België.

De afdeling die bevoegd is voor Noord-Afrika, het Nabije Oosten en het Midden-Oosten is een van de afdelingen die het meest betrokken is bij het fenomeen. Ze bestudeert de ontwikkeling van het radicale islamisme en het daarmee verbonden terrorisme op internationaal niveau. Deze afdeling onderzoekt ook de inmenging van bepaalde regeringen in zaken van de institutionele islam in België. De afdeling Europa en Klein-Azië onderzoekt de ontwikkeling van het islamisme in Turkije, de Balkan en Tsjetsjenië en de gevolgen daarvan voor de gemeenschappen die in ons land leven.

Boven al deze afdelingen staat een coördinatieorgaan dat er onder meer op toeziet dat de dossiers worden bezorgd aan de betrokken afdelingen, afhankelijk van hun evolutie. Het kan gebeuren dat verschillende afdelingen gemeenschappelijke analyses maken over bewegingen en personen die in verschillende landen aanwezig zijn. De prioriteiten van deze diensten variëren in functie van de actualiteit en van de beschikbare informatiebronnen met betrekking tot de onderwerpen. Uiteindelijk beslist de dagelijkse logica, ook indien de opdracht erin bestaat de werkelijkheid van een bedreiging op lange termijn te voorzien en te evalueren.

De opvolging van islamistische extremistische geschriften en toespraken in moskeeën of op andere plaatsen van bijeenkomst, in radio-uitzendingen, op websites enzovoort, brengt heel wat problemen met zich mee wanneer het gaat om geschriften of toespraken in een vreemde taal (bv. Arabisch, Turks, Farsi of Oerdoe).

De analyse van de arresten die het Hof van Beroep van Brussel heeft verleend in de zaak van de ontmanteling van een GICM-cel in België bevestigt dat de Veiligheid van de Staat informatie verzamelt via menselijke bronnen en bij 'personen of organen uit de privé-sector'. Uit de arresten blijkt ook dat de Veiligheid van de Staat schaduw- en observatieopdrachten heeft uitgevoerd op de openbare weg. Het Hof van Beroep erkende dat de inlichtingen die aldus werden verkregen en aan de gerechtelijke overheden werden bezorgd, werden verzameld conform de wet en conform het Europees Verdrag betreffende de Rechten van de Mens. Het Hof merkt ook op dat het strafrechtelijk dossier niet aantoonde dat de Veiligheid van de Staat telefoongesprekken zou hebben afgeluisterd of dat haar agenten zouden zijn geïnfiltrerd.

De Veiligheid van de Staat geeft toe dat zij informatie ontvangt van buitenlandse diensten en van de federale politie of dat zij gegevens verzamelt dankzij haar buitendiensten die op het terrein aanwezig zijn of via haar eigen informanten. De efficiëntie van dit laatste middel om inlichtingen te verzamelen, moet niet meer worden aangetoond. Het wordt in ere hersteld, vooral sinds de Amerikanen hebben toegegeven dat ze deze manier van inlichtingen inwinnen hebben verwaarloosd ten gunste van de technische bronnen. Deze bewustwording kwam er na de aanslagen van 11 september 2001. Menselijke bronnen blijven de onmisbare aanvulling van technische middelen.

De Veiligheid van de Staat werkt 'in de breedte' en 'in de diepte'. In de breedte probeert ze overal waar mogelijk te zijn om zoveel mogelijk informatie in te winnen. De diepte van dit verzamelen van informatie is afhankelijk van het aantal en de kwaliteit van de bronnen: hoe meer bronnen, hoe meer informatie. Ook indien de Veiligheid van de Staat af luisteroperaties zou mogen uitvoeren om inlichtingen in te winnen – een bevoegdheid die ze nog niet bezit, maar die heel waardevol zou zijn –, zou ze voornamelijk gebruik blijven maken van informanten.

8. DE OPVOLGING VAN HET RADICALE ISLAMISME DOOR DE ADIV

8.1. Algemeen

Sedert 2001 zijn, volgens het “*Stuurplan Inlichtingen en Veiligheid*” en het “*Stuurplan Veiligheid*”, - beide telkens goedgekeurd door de Stafchef van het Leger (CHOD) en de Minister van Landsverdediging - , het radicale islamisme en het terrorisme een absolute prioriteit geworden bij de Algemene Dienst Inlichting en Veiligheid (ADIV).

In 2002, in afwachting van richtlijnen van het Ministerieel Comité Inlichting en Veiligheid met het oog op het verdelen van de taken tussen de beide inlichtingendiensten en de federale politie, voerde de ADIV nog geen globaal onderzoek op dit gebied, maar beperkte deze dienst zich ertoe specifieke informatie te verzamelen. Sedertdien heeft de ADIV instructies gekregen van het Ministerieel Comité Inlichting en Veiligheid, waardoor deze dienst een rol speelt in de uitvoering van het Actieplan Radicalisme. De ADIV werkt nu samen met de Veiligheid van de Staat aan de uitvoering van het Actieplan Radicalisme.

Twee afdelingen van de ADIV laten zich in met het extremisme en het islamistisch terrorisme:

- De ene afdeling heeft meer bepaald oog voor grensoverschrijdende fenomenen die een bedreiging kunnen vormen voor de veiligheid van de strijdkrachten in het buitenland (Balkan, Afghanistan, Libanon).
- De andere afdeling heeft specifiek aandacht voor bedreigingen voor de strijdkrachten in België: terrorisme, subversieve activiteiten, spionage.

8.2. De opvolging van het radicale islamisme in het buitenland

De ADIV besteedt aandacht aan het islamistisch activisme in landen waar Belgische troepen deelnemen aan internationale opdrachten van vredeshandhaving. Na gedurende lange tijd

voorrang te hebben gegeven aan Bosnië, Kosovo en de Balkan in het algemeen, heeft de ADIV vandaag meer in het bijzonder aandacht voor Afghanistan en Libanon. Ook het aanhoudend voortschrijden van het radicale islamisme in subtropisch Afrika wordt een steeds belangrijker aandachtspunt voor de ADIV.

De ADIV volgt in het bijzonder de beweging Al Qaida en de activiteiten die daarmee verband kunnen houden. In Afghanistan besteedt de ADIV uiteraard aandacht aan de Taliban, maar tevens aan de beweging Hizb Al Islami Gulbudin (HIG), die moordende aanslagen heeft gepleegd tegen soldaten van de internationale NATO-macht. In Libanon heeft de ADIV meer bepaald aandacht voor de Salafistische en jihadistische bewegingen.

8.3. De opvolging van de islamitische ngo's

De ADIV is aandachtig voor de problematiek van de islamitische ngo's in het algemeen, gelet op hun aanwezigheid in de Balkan, in Libanon en in Afghanistan, gebieden waar Belgische soldaten opdrachten uitvoeren.

De activiteiten van deze ngo's situeren zich niet enkel op humanitair vlak. Sommige organisaties proberen in de eerste plaats het gebied waar ze actief zijn te islamiseren en steunen lokale radicale islamisten. Diverse Arabische en moslimlanden ondersteunen en financieren deze activiteiten.

De ADIV verklaart dat ze geen grondige opvolging verzekert van de islamitische ngo's, al verdenkt ze sommige van deze ngo's ervan banden te hebben met Al Qaida, met name de ngo's *Benevolence International Foundation* (BIF) en *Global Relief Foundation* die in Chicago zijn gebaseerd, en de Belgische tak *Fondation Secours Mondial*, waarvan de financiële middelen zouden zijn bevroren wegens banden met het terrorisme. De ADIV erkent dat het bewijs van zulke banden nog niet werd geleverd: *'De wijdvertakte en gedecentraliseerde netwerken van Al Qaida worden langzaam zichtbaar, maar het bewijs van hun banden met de organisatie moet nog worden geleverd.'*

Na de aanslagen van 11 september werden onderdanen van Arabische landen die werken voor islamitische humanitaire organisaties in Bosnië aangehouden in het kader van de strijd tegen het terrorisme. De SFOR, de internationale vredeshandhavingmacht onder leiding van de NAVO en gestationeerd in dit land, heeft zelfs een huiszoeking verricht in een lokaal van het Saoedi-Arabische Hoog Comité voor hulp aan de moslims in Bosnië¹⁰⁸.

De ADIV bezorgt zijn analyses terzake regelmatig aan diverse Belgische en buitenlandse militaire overheden, alsook aan de gerechtelijke overheden, aan de AGG (vandaag het OCAD) en aan de Veiligheid van de Staat. In september 2006 kondigde de pers aan dat het federale parket aandacht had voor verschillende vzw's die ervan werden verdacht het terrorisme te financieren¹⁰⁹.

De verantwoordelijken van verschillende moslimverenigingen hebben aanstoot genomen aan deze beschuldigingen van banden met het terrorisme. Volgens hen hebben deze beschuldigingen tot doel de islamitische caritatieve verenigingen in het algemeen te verzwakken. Ze verwijzen naar de gedragscode van het Internationale Rode Kruis en de Rode Halve Maan waarvan de werking noch partijdig noch politiek is.

¹⁰⁸ Le Monde, 2 november 2001: *'L'Arabie saoudite ne ménage pas son aide à la Bosnie – une influence au service d'un Islam plus rigoureux.'*

¹⁰⁹ *'33 vzw's verbergen terreurgeld'*, L.B. De Tijd, 23/09/2006.

Het Vast Comité I is van oordeel dat elke vorm van bijdrage tot de verspreiding van islamistische opvattingen en van directe of indirecte steun aan terroristische bewegingen, weze het door middel van pseudo-caritatieve ngo's de volgehouden aandacht van zowel de Veiligheid van de Staat als van de ADIV verdient, elk binnen zijn respectievelijke bevoegdheden.

8.4. De opvolging van 'het terugplooiën op de eigen gemeenschap' en van de radicalisering van de moslims in België

Het "Stuurplan Inlichtingen & Veiligheid" van de ADIV schrijft de studie en de analyse voor van de politieke en sociologische context binnen dewelke de dreigingen opduiken waarop deze dienst zich belegt. In het kader van algemene informatie heeft de ADIV dus oog voor de factoren van opsluiting in de eigen gemeenschap. Zo heeft deze dienst een reflectieatelier over de problematiek van de islamitische sluier gecreëerd. Het resultaat van dit reflectieproces werd neergeschreven in een intern rapport van augustus 2004. Dit werk werd ingegeven door het streven om *'de taboes te doorbreken en alle vooroordelen uit de weg te gaan die zouden voortvloeien uit een slechte kennis van dit eventuele probleem'*. Aldus heeft de ADIV geprobeerd te bestuderen en te begrijpen waarom sommige extremistische organisaties verklaren voor of tegen het dragen van de sluier te zijn (hijab, chador, boerka...). Het doel bestond erin de mogelijke acties van dergelijke organisaties te voorkomen, zoals het verstoren van de openbare orde, subversieve activiteiten *'of nog meer'*. Dit onderzoek werd voornamelijk gevoerd op basis van open bronnen. Het besluit van deze reflexie werd geformuleerd in vraagvorm: *'Bevrijding, zeggen de aanhangers van het «identi-communautaire» systeem. Onderwerping, repliceert men in naam van de seculiere traditie. Religieuze symbolen verontrusten en roepen vragen op. Maar moeten we ze daarom schrappen?'*

Volgens de ADIV is dit soort studies heel nuttig voor de perceptie en het begrip van sociologische fenomenen die op middellange en lange termijn politieke problemen veroorzaken. In een meer algemeen kader heeft de ADIV overigens herhaaldelijk gepleit voor een beleid van onderzoek op lange termijn. Volgens deze dienst is dit een belangrijke opdracht voor inlichtingendiensten. De ADIV betreurt echter ook dat tijdsgebrek, andere prioriteiten en het personeelstekort deze dienst beletten deze taak te vervullen.

8.5. Het toezicht in België op radicale islamistische groepen door de ADIV

Dankzij de uitvoering van het Actieplan Radicalisme kan de ADIV vandaag zijn specifieke competenties gebruiken, meer bepaald om preken van imams op te sporen die de Arabische en moslimbevolking in België in radicale zin kunnen beïnvloeden. Met 'radicale invloed' bedoelt de ADIV elk geval van aanzetten tot haat en xenofobie of elke rechtvaardiging van en oproep tot geweld.

Uit de interne rapporten die de ADIV aan het Vast Comité I bezorgt, blijkt dat deze dienst aandacht heeft voor enkele radicale islamistische groepen of groepen die als zodanig worden beschouwd.

Sommige bewegingen worden niet als terroristisch op zich beschouwd, maar veeleer als subversief en gezagsondermijnd. Evenwel kunnen deze groepen dienen als kweekvijver voor extremisten van wie sommigen tot terroristen zouden kunnen uitgroeien.

De rapporten over deze groeperingen zijn opgesteld op basis van open bronnen.

De ADIV neemt deel aan de groep Clearing House van de Europese Unie. Het gaat om de instantie die beslissingen neemt betreffende het opnemen van natuurlijke of rechtspersonen op de lijst van personen en entiteiten die banden hebben met het terrorisme¹¹⁰.

8.6. De opvolging van enkele specifieke gebeurtenissen

8.6.1. Analyse van het geweld in Franse steden in 2005

De ADIV verklaart niet te hebben gewerkt op de problematiek van de onlusten in de Franse voorsteden in 2005. Het analysebureau van de ADIV kreeg geen kennis van het onderzoek gevoerd door de Franse algemene inlichtingendienst (Renseignements Généraux), daar de ADIV geen protocol van akkoord met deze politiedienst heeft gesloten. In december 2005 heeft de ADIV niettemin een analyse van de gebeurtenissen gemaakt. De dienst leverde gedetailleerde commentaar op de houding van enkele moslimorganisaties met betrekking tot de gebeurtenissen.

Overwegende dat de enkele gewelddadige gebeurtenissen die zich ook in België hebben voorgedaan, niet zijn uitgevoerd in opdracht van radicale islamistische elementen, is de ADIV derhalve van mening dat kaïds die de parallelle economie leiden (drugs, verboden handel van welke aard ook, verboden handel waarvan ook armere jongeren profiteren), van dergelijke feiten gebruik zouden kunnen maken om te proberen de bestaande 'wetteloze zones' te vergroten of nieuwe dergelijke zones te creëren. Dergelijke gebeurtenissen zouden door radicale elementen kunnen worden aangegrepen en 'gerecupereerd' met subversieve doeleinden of doeleinden van politieke positionering.

De ADIV heeft ook verklaringen opgetekend die poneren dat de situatie van sociale uitsluiting van de allochtonen in België overeenkomsten vertoonde met de situatie in Frankrijk. Een incident zou het vuur aan het lont kunnen steken in de buitenwijken van Brussel of Antwerpen die dicht bevolkt zijn met bewoners van buitenlandse afkomst.

8.6.2. De reacties in België op de publicatie in Denemarken van karikaturen van de profeet Mohammed (2006)

De ADIV heeft ook een analyse gemaakt van deze problematiek. De ADIV omschrijft dit orkestreren van verontwaardigde en soms gewelddadige reacties door sommige religieuzen als 'intellectueel terrorisme' en 'desinformatie'. De ADIV stelt ook vast dat de radicale islam terrein wint in de oemma. *'Terrorisme is niet het enige wapen van verovering. Deze radicalisering wordt duidelijk georkestreerd, niet alleen door Staten (Syrië en Iran), maar ook door religieuzen.'*

---

¹¹⁰ Dit mechanisme van inschrijving, 'Clearing House' genoemd, wordt gedefinieerd door de gemeenschappelijke positie PESC/930/2001.

Tot slot merkt de ADIV op dat deze gebeurtenissen bevestigen dat internet (websites, discussieforum, blogs) en moderne communicatiemiddelen (gsm en sms) een belangrijke rol spelen in het verspreiden van informatie, geruchten en desinformatie. Deze middelen worden ook gebruikt om 'spontane' manifestaties te organiseren.

8.7. Opvolging door de ADIV van verplaatsingen van personen die via België reizen en/of het land verlaten naar Irak of andere gevoelige gebieden (Pakistan, Afghanistan...)

De ADIV verklaart geen bijzondere aandacht te besteden aan dit dossier, wegens een gebrek aan personeel en een gebrek aan input. Deze dienst oefent geen enkele stelselmatige controle uit, maar ontvangt van tijd tot tijd hierover informatie uit het buitenland.

Algemeen vermoedt de ADIV echter dat er in de Pakistaanse en Afghaanse gemeenschap in België personen aanwezig zijn die logistieke ondersteuning bieden aan extremistische islamistische bewegingen in hun land van herkomst. In sommige gevallen zou het om terroristische bewegingen kunnen gaan. De ADIV beschikt in verband hiermee echter nog niet over afdoende bewijzen. Volgens deze dienst zou de grootste bedreiging nu eens van extremistische personen uit de Maghrebijnse gemeenschap en dan weer uit Afghaanse en Pakistaanse milieus komen. Deze islamistische extremisten van alle horizons onderhouden echter relaties met elkaar. De ADIV benadrukt dat hij alleen personen viseert die onderlinge contacten hebben, niet gemeenschappen in hun geheel. De ADIV meent dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen netwerken voor het rekruteren van strijders enerzijds en netwerken voor het rekruteren van kandidaat-martelaren anderzijds. Buiten hun sektarische eigenheid en hun overtuigingskracht zouden deze laatste gebruik maken van bedrieglijke vormen van overtuiging.

Gegevens die de ADIV heeft verzameld, werden opgenomen in een dossier dat de federale magistraat behandelt. Nuttige informatie werd verstrekt aan het federaal parket, de AGG, de Veiligheid van de Staat en aan de Federale politie. Veertien personen werden geïnterpelleerd bij de huiszoeken die op 30 november 2005 in verschillende Belgische steden hebben plaatsgevonden. Tegen vijf van hen heeft een onderzoeksrechter een aanhoudingsbevel afgeleverd. Deze aanhoudingen hebben aangetoond dat er in België een structuur bestaat die instaat voor de verplaatsing, de financiering, de ondersteuning en de exfiltratie van personen die als vrijwilligers in Irak willen gaan strijden. Het gaat om het netwerk dat Muriel Degauque heeft gerekruteerd om op 9 november 2005 een zelfmoordaanslag te plegen in Bagdad. Het onderzoek naar deze feiten is vandaag afgerond en het dossier werd in februari 2007 naar de federale procureur gestuurd¹¹¹.

Ook hier heeft het Comité I geen weet van een protocol tussen de Ministers van Landsverdediging en Justitie, of evenmin van een richtlijn van het Ministerieel Comité Inlichting & Veiligheid in de zin van art. 20§2 en 3 van de organieke wet op de inlichtingendiensten. Een dergelijk protocol zou nochtans nodig zijn om de grenzen en de voorwaarden van deze samenwerking tussen de ADIV en de gerechtelijke overheden vast te leggen.

Analyse en evaluatie van de islamistische terroristische bedreiging

De ADIV neemt de evaluaties van de terroristische bedreiging door de AGG (vandaag het OCAD) over en becommentarieert ze (zie infra). Dit belet niet dat de ADIV regelmatig zijn

¹¹¹ 'Terrorisme : l'instruction sur la première filière kamikaze est terminée à Bruxelles', Le Soir, 20/02/2007.

eigen analyses en evaluaties maakt van de latente bedreigingen voor ons land, voor het buitenland en de militaire installaties. Deze evaluaties worden doorgegeven aan het OCAD en aan de Veiligheid van de Staat.

Zo meende de ADIV in december 2005 dat de ontmanteling van een terroristische cel in Marokko, waar ook een Belg deel van uitmaakte, gevolgen kon hebben in België. Daar Europa wordt gezien als een bondgenoot van het Marokkaanse regime, de Verenigde Staten en Israël, zou dit continent het doelwit kunnen worden van terroristische aanslagen.

Nog in december 2005 meende de ADIV dat de kort tevoren aan het licht gekomen activiteiten betreffende het overbrengen van personen die zinnens waren in Irak te gaan strijden geen directe en nakende bedreiging vormden voor de militaire installaties in België. De aanwezigheid en de activiteiten van islamistische netwerken op ons grondgebied verhoogden echter het risico van een potentiële aanslag in ons land.

In februari 2006 meende de ADIV over geen enkel element te beschikken dat toeliet een bedreiging op korte termijn voor de militaire belangen in België te identificeren.

Niettemin werd het risico van een terroristische actie niet onbestaand geacht en bijgevolg riep de ADIV op tot waakzaamheid: *'Gelet op de internationale situatie waarbinnen het actief radicaal fundamentalisme opereert, meent onze dienst dat het risico van een terroristische actie tegen internationale militaire belangen in België groter is dan een actie tegen louter Belgische militaire belangen. We beschikken echter over geen enkel element dat toelaat te geloven in een nakende dreiging tegen genoemde doelstellingen.'*

8.8. De personele en materiële middelen die de ADIV inzet

De ADIV telt in zijn rangen analisten die vertrouwd zijn met de Arabische taal. Bijgevolg is de ADIV in staat om vrij gerichte informatie te leveren en te analyseren, meer bepaald over de in België aanwezige islamistische stromingen.

Sinds de gebeurtenissen van 11 september 2001 heeft de ADIV grote inspanningen geleverd om informanten aan te trekken. Natuurlijk zijn de bronnen recent en begint dit pas nu vruchten op te leveren. De bronnen worden geëvalueerd telkens er een rapport wordt opgesteld.

Tijdens bepaalde onderzoeken bleek de dwingende noodzaak om de bescherming te verzekeren van sommige leden van de ADIV en van sommige federale politieagenten die direct werden bedreigd. De efficiëntste manier om deze bescherming te verzekeren, bestaat erin de anonimiteit van de experts van de ADIV te garanderen.

9. DE SAMENWERKING TUSSEN DE INLICHTINGEN- EN DE POLITIE-DIENSTEN OP HET VLAK VAN RADICAAL ISLAMISME

9.1. De samenwerking tussen de ADIV en de Veiligheid van de Staat vóór 2005

Na de inwerkingtreding van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdienst werd overeengekomen om het protocol van akkoord aan te passen dat de Veiligheid van de Staat en de ADIV in 1997 hadden gesloten. De

besprekingen tussen de ADIV en de Veiligheid van de Staat met het oog op het aanpassen van dit protocolakkoord, werden pas in november 2004 met succes afgerond.

In zijn jaarverslag 2001 meldde het Vast Comité I dat de leidinggevende personen van beide diensten de toepassing van het protocol bevredigend noemden. Gerichte toezichtonderzoeken wezen echter op een gebrekkige samenwerking tussen de ADIV en de Veiligheid van de Staat, meer bepaald in het kader van de nieuwe opdrachten waarmee de al genoemde wet van 1998 de Veiligheid van de Staat belastte. Het Vast Comité I leidde uit deze vaststellingen af dat *'de systematische samenwerking tussen deze diensten nog niet goed verankerd is in de respectievelijke gewoonten en dat er wederzijds wantrouwen blijft bestaan'*¹¹². In 2002 stelde het Vast Comité I vast dat *'het protocol van akkoord tussen de Veiligheid van de Staat en de ADIV niet langer werd toegepast op het vlak van het extremistisch islamisme'*. Voor het overige wees het Vast Comité I er ook herhaaldelijk op dat *'de Veiligheid van de Staat beschouwde dat de algemene opvolging van de bedreiging als gevolg van het islamistisch extremisme niet onder de wettelijke bevoegdheid van de ADIV ressorteerde'*.

Volgens de Veiligheid van de Staat zou het moeilijk zijn om een akkoord te bereiken als gevolg van het expliciete verlangen van de ADIV om bepaalde domeinen te behandelen die tot de wettelijke bevoegdheid van de Veiligheid van de Staat behoren, meer bepaald het islamisme. Dit zou in strijd zijn met de wet. De ADIV van zijn kant verklaarde blij te geven van voorzichtigheid door niet *'onder de duiven van de Veiligheid van de Staat te schieten'*.

Diverse interne documenten van de Veiligheid van de Staat getuigen inderdaad van een uiteenlopende zienswijze tussen deze dienst en de ADIV. De Veiligheid van de Staat verdedigde het standpunt volgens hetwelk het paste zich te houden aan :

- a) de absolute eerbiediging van de wil van de wetgever zoals vertaald in de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdienst;
- b) de wil dubbel werk te vermijden, geëxpliciteerd in de richtlijnen door de inlichtingenpolitiek 2005-2010;
- c) de creatie van een taskforce daar waar een intensere samenwerking op het inlichtingenvlak noodzakelijk blijkt.

'De middelen van de diensten zijn te beperkt om te aanvaarden dat de krachten worden verspild, wat ook de wet heeft willen vermijden', verklaarde de administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat in maart 2004.

9.2. De huidige samenwerking (sinds 2005) tussen de ADIV en de Veiligheid van de Staat met het oog op de uitvoering van het Actieplan Radicalisme

De Veiligheid van de Staat en de ADIV hebben aan het Comité documenten, rapporten, analyses en interne nota's bezorgd waaruit blijkt dat beide diensten in de jaren 2005 en 2006 intensief inlichtingen hebben uitgewisseld.

Op 30 januari 2007 maakten de Veiligheid van de Staat en de ADIV een gemeenschappelijke analyse van de terroristische groepering GICM (Marokkaanse Islamitische Gevechtsgroep).

---

¹¹² Vast Comité I, algemeen activiteitenverslag 2001, p. 204

De Veiligheid van de Staat en de ADIV hebben aan het Comité gemeld dat ze ook gingen samenwerken over het onderwerp Libanon.

We herinneren eraan dat het Actieplan Radicalisme zeven assen van actie omvat in het kader waarvan beide diensten met elkaar moeten samenwerken, waarbij de ene het project stuurt en de andere zijn medewerking verleent.

Controle van radicale radio- en televisie-uitzendingen

Deze controle heeft tot doel uitzendingen op te sporen die een radicaliserende invloed kunnen hebben op de Arabische en moslimgemeenschappen in België. De relevante informatie ter zake moet onmiddellijk worden meegedeeld aan de andere diensten die betrokken zijn bij het Actieplan Radicalisme (politiediensten, Veiligheid van de Staat...) en aan de AGG (vandaag het OCAD). De informatie die aldus wordt gedeeld, is bestemd om samen te worden geëxploiteerd en geanalyseerd.

Het Comité heeft kennis genomen van twee syntheserapporten over het beluisteren van de uitzendingen van enkele private radiozenders in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Daaruit blijkt dat er vandaag niets op wijst dat deze radio's voor radicale doeleinden worden gebruikt. Een rapport stelt echter vast dat verschillende radio's '*eruit springen*' en in 2007 nader moeten worden onderzocht, gelet op hun sterk nationalistische toon of hun nadrukkelijke inzet voor de Palestijnse zaak.

Het rapport beveelt aan om sommige radio's '*à la carte*' te beluisteren teneinde de invloeden, financieringsmiddelen, programmamakers enzovoort te evalueren en aldus na te gaan of ze radicale propaganda verspreiden. Deze controle moet de bevoegde overheden in staat stellen de noodzakelijke maatregelen te nemen om radicale programmamakers te 'neutraliseren'.

Op 16 januari 2007 heeft de correctionele rechtbank van Brussel twee radiopresentatoren veroordeeld wegens het aanzetten tot rassendiscriminatie en het oproepen tot rassenhaat. Uit het dossier blijkt meer bepaald dat de betrokkenen op de radio haat predikten tegen moslims die werken in het Belgische ambtenarij, met name bij de politie of de inlichtingendiensten, '*omdat ze hun broeders verraden*'. Een van de beklaagden werd ook veroordeeld wegens het bedreigen van een politieagent van Maghrebijnse afkomst. De veroordeelden betwisten de feiten echter en zijn tegen hun veroordeling in beroep gegaan.

Er wordt ook aandacht besteed aan de informatie en commentaren die Arabische televisiezenders in het buitenland verspreiden. Deze uitzendingen kunnen in België worden bekeken dankzij digitale ontvangers of schotelantennes. Sommige van deze zenders verspreiden de communiqués van Al Qaida of toespraken waarin wordt opgeroepen tot haat tegen de joden, de Amerikanen en de westerlingen (de '*kruisvaarders*').

Voor de controle van radio- en televisieprogramma's in vreemde talen zijn enorme technische en vertaalcapaciteiten vereist, meer bepaald ingevolge het grote aantal uren tijdens hetwelke wordt uitgezonden. Het is moeilijk een relevante selectie te maken wanneer ongeveer 90% van de beluisterde uitzendingen bestaan uit muziek en reclame. Er werden extra technische en personele middelen gevraagd (meer bepaald externe medewerkers voor het vertalen) om de interessante uitzendingen beter te kunnen selecteren.

Bij gebrek aan voldoende capaciteit om al deze zenders onafgebroken te volgen en in afwachting van extra middelen, wordt bij het beluisteren voorrang gegeven aan de kwaliteit boven de kwantiteit. Sommige zenders worden beluisterd naar aanleiding van speciale gebeurtenissen.

9.3. De samenwerking van de inlichtingendiensten met de federale politie op het vlak van het radicaal islamisme

De samenwerking tussen de inlichtingendiensten en de federale politiediensten vindt plaats binnen een taskforce die belast is met het coördineren en verdelen van de taken op gerechtelijk vlak tussen de diensten, onder het gezag van de Federaal Magistraat.

De Federale politie bevestigt dat ze goed samenwerkt met de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, meer bepaald op het vlak van de opvolging van het islamitisch extremisme. In het kader van de uitvoering van haar opdrachten kan de Veiligheid van de Staat corresponderen met de verschillende diensten van de eengemaakte politie op de verschillende niveaus van de politiestructuur (op federaal, arrondissementeel en lokaal vlak)¹¹³. De centrale dienst Terrorisme en Sekten van de federale politie heeft van de Veiligheid van de Staat verschillende rapporten ontvangen waarin gewag wordt gemaakt van de radicalisering van de preken in sommige moskeeën of bij bepaalde imams.

Alle informatie over het ideologisch extremisme wordt stelselmatig geanalyseerd en geëxploiteerd door de bevoegde gespecialiseerde diensten van de federale politie en dit in overeenstemming met de bepalingen van de ministeriële richtlijn betreffende de verwerking van de informatie (MFO3). Op het centrale niveau analyseert en exploiteert de dienst Terrorisme en Sekten van de directie Criminaliteit tegen personen, die deel uitmaakt van de gerechtelijke pijler, in het kader van zijn verantwoordelijkheden (strategische analyse, coördinatie en ondersteuning), de informatie die de inlichtingen- en veiligheidsdiensten doorspelen. De directie Operaties en Informatie, ondergebracht bij de administratieve pijler, exploiteert dezelfde informatie en houdt daarbij eerder rekening met de aspecten die ressorteren onder de uitoefening van de bestuurlijke politie.

De inspecteurs van de federale politie onderzoeken of er op basis van de ontvangen informatie een gerechtelijk onderzoek (proactief of reactief) kan worden ingesteld. Indien er sprake is van terrorisme, wordt de federale procureur op de hoogte gebracht, daar hij in deze materie bijzondere bevoegdheid geniet. Indien de informatie die de Veiligheid van de Staat bezorgt geen enkel element bevat dat aanleiding kan geven tot het openen van een gerechtelijk dossier, zetten de inspecteurs van de federale politie de exploitatie van de bewuste informatie niettemin verder en wel in het kader van de uitvoering van hun opdrachten van bestuurlijke politie.

Aan officieren van de Veiligheid van de Staat werd gevraagd om voor leden van de lokale en de federale politie informatiesessies te houden over het radicale islamisme.

De ADIV wordt soms verzocht om als expert op te treden in het kader van lopende gerechtelijke onderzoeken. Uit deze onderzoeken is de dwingende noodzaak gebleken om de anonimiteit van de onderzoekers te verzekeren teneinde hen tegen bedreigingen te beschermen.

Er moet nog een protocolakkoord gesloten worden tussen de FOD Binnenlandse Zaken en de FOD Justitie om de uitwisseling van bepaalde informatie mogelijk te maken, meer bepaald deze ingewonnen door de politie bij toepassing van artikel 44 van de wet op het politieambt. Het Vast Comité I beveelt aan dat dit dringend zou gebeuren.

---

¹¹³ Antwoord van de Vice-Eerste minister en minister van Binnenlandse Zaken op vraag nr. 3-1529 van mevr. Jansegers van 7 oktober 2004 (N.): Moslimextremisme – Veiligheid van de Staat – Controle van de moskeeën – Opvolging door de politie.

9.4. De samenwerking van de inlichtingendiensten met de AGG (vandaag het OCAD) voor de analyse van de terroristische bedreiging

Talrijke nota's en rapporten die de inlichtingendiensten aan het Vast Comité I hebben bezorgd, getuigen van een intensieve uitwisseling van informatie met de AGG, thans het OCAD, en dit sinds het einde van 2006. Deze instantie levert regelmatig evaluaties af over de ernst van de terroristische dreiging in België, alsook over vreemde landen bijvoorbeeld ingeval van dreiging jegens vertegenwoordigers van Belgische overheden op bezoek in die landen. Deze evaluaties houden tevens rekening met bedreigingen tegen buitenlandse belangen in België.

9.5. De samenwerking tussen de Belgische inlichtingendiensten en buitenlandse diensten

Artikel 20 van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdienst bepaalt dat deze diensten zorg dragen voor de samenwerking met hun buitenlandse tegenhangers.

De Europese Commissie moedigt een intensere samenwerking aan tussen de strijdkrachten en de veiligheidsdiensten van de Lidstaten op het vlak van operaties, inlichtingen en strategieën en beveelt aan dat zij hun beste praktijken en hun expertise betreffende de gewelddadige radicalisering meer met elkaar delen in het kader van structuren die de Europese Unie creëert. De Lidstaten zijn verplicht samen te werken met instanties zoals Europol, maar ook de samenwerking met het gezamenlijk situatiecentrum van de EU (SITCEN) wordt sterk aangemoedigd.

Het werk van de Veiligheid van de Staat kadert ook in een internationale dimensie (bilateraal en multilateraal), zowel op operationeel als op analytisch vlak. Deze dienst maakt deel uit van de *Counter Terrorism Group (CTG)*.

De Veiligheid van de Staat zegt dat ze sinds het begin van de Iraakse crisis in 2003 aan tal van buitenlandse correspondenten informatie heeft bezorgd over de 'Iraakse filières'.

De Veiligheid van de Staat verklaart ook de mede-initiatiefnemer te zijn geweest van een geïntegreerde Europese benadering van de Iraakse filières op het niveau van de CTG.

De Veiligheid van de Staat stelt eveneens een analyse van de zelfmoordaanslag van Muriel Degauque aan het SITCEN te hebben bezorgd. Voornoemde dienst voegt eraan toe: *'We hebben formeel vernomen dat deze nota ten zeerste werd gewaardeerd op het hoogste niveau van het SITCEN.'*

De Europese Commissie roept ook op om het fenomeen van gewelddadige radicalisering grondiger te onderzoeken. Ze overweegt om in verband hiermee netwerken van Europese experts te creëren en studies over aanverwante onderwerpen te financieren die zullen dienen om in de toekomst een efficiënter beleid te ontwikkelen.

Leden van de Veiligheid van de Staat en de ADIV nemen deel aan de bijeenkomsten van het *Global Futures Forum (GFF)*¹¹⁴. Het GFF is geen gestructureerde organisatie, maar een flexibel netwerk dat de uitwisselingen tussen internationale experts bevordert in verband met

---

¹¹⁴ www.globalfuturesforum.org

een tiental thema's: radicalisering, verboden handel, pandemieën enzovoort. Leden van verschillende Europese en Amerikaanse inlichtingendiensten nemen deel aan dit forum aan de zijde van vertegenwoordigers van andere administratieve overheden en van universiteitsprofessoren. Verschillende seminaries van het GFF waren gewijd aan de radicalisering, het geweld en de macht van netwerken.

10. BESLUITEN

10.1. Het verloop van het onderzoek

Het Vast Comité I ondervond tal van moeilijkheden om dit onderzoek van lange adem tot een goed einde te brengen. De aanvankelijke antwoorden die verschaft werden door de Veiligheid van de Staat stelden het Comité niet in staat om zich een duidelijk beeld te verschaffen van het werk verricht door deze dienst.

Tal van informaties waren geclassificeerd (soms tot op het hoogste niveau), gedekt door de regel van de derde dienst of door het geheim van lopende opsporings- of gerechtelijke onderzoeken en het Comité verkreeg niet meteen de nuttige documenten, rapporten en analyses.

Als gevolg hiervan diende het Comité zich dus in eerste instantie wenden tot de enkele open bronnen die over deze materie beschikbaar waren om antwoorden te zoeken op de vragen die het zich stelde. Het betreft in het bijzonder de antwoorden op enkele parlementaire vragen, persartikelen, verslagen van colloquia alsook een publicatie uitgaande van de Veiligheid van de Staat.

In de loop van het laatste trimester van 2006 hebben de Veiligheid van de Staat en de ADIV een reeks informaties en documentatie verstrekt aan het Comité wat toeliet om het werk van deze inlichtingendiensten beter te kunnen inschatten. Het Comité verheugt zich over deze openheid vanwege voormelde diensten.

10.2. De prioriteiten van de diensten

Het verdient te worden herhaald dat noch de Veiligheid van de Staat noch de ADIV de moslims en het praktiseren van de islamgodsdienst in België als dusdanig opvolgen. De islam als zijnde een religieuze geloofsovertuiging en wettelijk erkende cultus is niet het voorwerp van toezicht door de inlichtingendiensten. Deze interesseren zich daarentegen wel aan wat men gemeenzaam het islamisme noemt, zijnde de politieke vertaling van de islam, evenals aan de fundamentalistische, neofundamentalistische, salafistische en terroristische ontwikkelingen van deze ideologie.

De Veiligheid van de Staat heeft weet van het bestaan van verschillende radicale stromingen die een minderheid van personen binnen de moslimgemeenschap in ons land beïnvloeden. Deze stromingen en bewegingen zijn ingeschreven in een lijst van onderwerpen die permanent gevolgd worden. De ADIV werkt eerder op basis van een inlichtingen- en veiligheidsstuurplan dat elk jaar wordt opgesteld in functie van de prioriteiten van de opdrachten van het Belgisch leger in het buitenland.

De beide diensten verlenen een absolute prioriteit aan het terrorisme en aan de dreigingen

die islamistische en extremistische religieuze overtuigingen doen wegen op de duurzaamheid van de democratische en constitutionele orde. De Veiligheid van de Staat verleent eveneens haar medewerking aan de gerechtelijke instanties in onderzoeken betreffende de financiering van het terrorisme.

10.2.1. Extremisme en radicalisme

Het in werking stellen van het regeringsplan tegen het radicalisme en de oprichting van een coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse (OCAD), bieden momenteel een beter gedefinieerd samenwerkingskader tussen de twee inlichtingendiensten en de politiediensten. De volledige uitwerking van dit plan "radicalisme" vereist de ondertekening van een protocolakkoord tussen de Federale Politie en de Veiligheid van de Staat. Het Comité beveelt aan dat dit snel zou gebeuren.

Inzake extremisme en radicalisme is de rol van de Veiligheid van de Staat van essentieel preventieve aard. Het hebben van extremistische of radicale overtuigingen is immers geen misdrijf. De rol van een inlichtingendienst is dus deze van een objectieve toeschouwer die in staat is om met de nodige wetenschappelijke ernst de extremistische fenomenen, incidenten en activiteiten te analyseren en uit te leggen.

De Veiligheid van de Staat verklaart evenwel zich te onthouden van een opvolging van het terugplooiën op de eigen gemeenschap of eigen religie zoals vastgesteld in bepaalde gemeenschappen. Deze dienst meent dat de studie van deze fenomenen niet past in een van de peilers van het plan radicalisme. Nochtans kan het ene het andere aanvullen.

Enigszins buiten het strikte kader van de bedreigingen tegen de uitvoering van de opdrachten van de strijdkrachten, de veiligheid van Belgische onderdanen in het buitenland en de militaire veiligheid, pakt de ADIV ook het islamistisch extremisme aan en dit in het meer algemeen kader van het plan "radicalisme" waarbij de dienst door een regeringsbeslissing werd betrokken.

De samenwerking tussen de twee inlichtingendiensten inzake dit onderwerp, die eertijds te kort schoot, blijkt momenteel effectief te zijn.

10.2.2. Het islamisme in het buitenland

Na langdurig prioriteit aan de islamistische bedreigingen in Bosnië, Kosovo en in de Balkan te hebben verleend, interesseert de ADIV zich momenteel meer in het bijzonder voor Afghanistan en Libanon.

Ook de constante progressie van het radicaal islamisme in subtropisch Afrika wordt een steeds belangrijker aandachtspunt voor de ADIV. Het optreden van bepaalde islamitische NGO's verdient hierbij zeker nader onderzoek.

10.2.3. Terrorisme en djihadisme

Inzake terrorisme is de opdracht van een inlichtingendienst van een meer repressieve aard.

Via de inlichtingen die zij hebben doorgegeven aan de gerechtelijke overheden, hebben de

twee diensten deelgehad aan de ontmanteling van verscheidene terroristische cellen en cellen voor de rekrutering van djihadisten die in België waren gevestigd.

De samenwerking die de inlichtingendiensten moeten verlenen aan de gerechtelijke overheden is omschreven in artikel 20 van de wet van 30 november 1998 op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

De modaliteiten van deze samenwerking zijn gepreciseerd in twee vertrouwelijke circulaire van het College van Procureurs-generaal die werden goedgekeurd door de Minister van Justitie maar niet door de Minister van Landsverdediging.

Bij weten van het Vast Comité I bestaat er dus noch een protocol tussen de twee Ministers, noch een richtlijn van het Ministerieel Comité inlichtingen en Veiligheid in de zin van de paragrafen 2 en 3 van dit artikel 20.

Dergelijke voorschriften zouden echter nuttig zijn om de grenzen en de voorwaarden te bepalen van de medewerking die de Veiligheid van de Staat en de ADIV moeten leveren aan de gerechtelijke overheden. Het Comité meent dat het gepast zou zijn deze wettelijke bepalingen te respecteren.

De belangrijkste rol van de inlichtingendiensten situeert zich evenwel stroomopwaarts, dit wil zeggen buiten elke gerechtelijke procedure, misdaad of wanbedrijf. Het is eveneens hun rol om de best mogelijke inlichtingen te verzamelen over extremistische personen en bewegingen die in aanmerking komen om zich te bewegen binnen terroristische sferen of zelfs tot de daad overgaan en om deze inlichtingen door te geven aan de overheden die verantwoordelijk zijn voor de veiligheid.

Dit proces verloopt eveneens via het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse (OCAD).

De diensten zijn zich er van bewust dat ons land op elk moment het doelwit kan worden djihadistisch terrorisme. Zij dramatiseren noch minimaliseren de realiteit van deze dreiging.

De inlichtingendiensten zijn niet in staat om systematisch een toezicht uit te oefenen op de verplaatsing van personen naar gevoelige regio's. Hun aandacht concentreert zich op de radicale netwerken in België die mogelijk contacten kunnen onderhouden met buitenlandse terroristische organisaties.

10.3. De evolutie van de dreiging

De diensten zijn er zich van bewust dat ze te maken hebben met een dreiging die een constante kwalitatieve evolutie vertoont. Zij stellen bij immigrantenjongeren van de "derde generatie" het ontstaan vast van een terugplooiing op de eigen identiteit, vermoedelijk verbonden met een sociaal onvolmaakte integratie evenals met werkelijke of veronderstelde vernederingen waarvan ze zeggen het slachtoffer te zijn.

Dit "terugplooiing" houdt het verwerpen van de waarden van de Westerse samenleving in. Een dergelijke ontwikkeling van een oppervlakkige ideologie gekoppeld aan marginaliteit en delinquentie kan leiden tot radicalisatie en tot terrorisme.

De individualisering van dergelijke radicaliseringsprocessen maakt de inspanningen om dergelijke risicogroepen en –personen te detecteren en te identificeren nog moeilijker.

Tot vandaag blijkt dat de Belgische inlichtingendiensten niet zijn overgegaan tot een kwantitatieve evaluatie van de islamistische radicalisering in ons land. Geconfronteerd met dwingende verplichtingen op korte termijn evenals met de constante evolutie van de bedreigingen, ondervinden deze diensten moeilijkheden om inzichten over de ontwikkeling van de radicale islam in België uit te werken zowel in de diepte als op lange termijn. De beschikbare tijd, de prioriteiten en het permanent gebrek aan personeel laten de diensten niet toe om deze taak te verzekeren.

Daarenboven lijkt de Veiligheid van de Staat weigerachtig te staan tegenover de idee om meer in de diepte de politieke, culturele, sociale en sociologische oorzaken van de gewelddadige radicalisering te onderzoeken. Zij stelt dat zulk een type van analyse niet onder haar bevoegdheden valt. Het Vast Comité I deelt deze zienswijze niet helemaal.

Het Vast Comité I heeft dezelfde aarzelingen niet vastgesteld aan de zijde van de ADIV.

Deze dienst interesseert zich in het kader van een meer algemene informatie aan de politieke en sociologische factoren die bijdragen tot het terugplooiën op de eigen gemeenschap en tot de radicalisering van de moslimgemeenschappen. In deze optiek bestudeerde de ADIV de problematiek van de sluier en de baldadigheden die de Franse voorsteden in 2005 teisterden.

Het Vast Comité I kan deze intellectuele nieuwsgierigheid van de ADIV voor deze maatschappelijke vraagstukken slechts toejuichen. Nochtans meent het Vast Comité I dat een dergelijke houding meer aangewezen zou zijn bij de Veiligheid van de Staat dan bij de ADIV waarvan de bevoegdheden toch hoofdzakelijk moeten gericht zijn op de bedreigingen tegenover de strijdkrachten.

De ADIV is evenwel van oordeel dat dergelijke studies zeer nuttig zijn voor de perceptie en het begrip van sociologische fenomenen die mogelijks op middellange en lange termijn politieke en militaire problemen kunnen genereren. Het Comité kan de pertinentie van dit standpunt niet ontkennen. Meer in het algemeen heeft de ADIV trouwens reeds vaker gepleit voor een politiek van studie op lange termijn, hetgeen volgens deze dienst een wezenlijke rol is voor de inlichtingendiensten.

Dit standpunt komt trouwens overeen met de benadering van de Europese Unie inzake terrorisme. De Unie dringt er op aan dat met betrekking tot de gewelddadige radicalisering meer in de diepte zou worden geanalyseerd alsook dat er tot het oprichten van netwerken van Europese experts in dit domein zou worden overgegaan. Zij beveelt eveneens de financiering aan van studies van soortgelijke onderwerpen die nuttig zijn voor het uitwerken van een doeltreffend beleid in de toekomst.

Het Vast Comité I pleit er voor dat een bijkomende inspanning zou geleverd worden om het geheel van politieke, economische, culturele en sociologische factoren te detecteren en te onderzoeken die bepaalde lagen van de bevolking leiden tot vormen van terugplooiën op de eigen gemeenschap en van radicalisme. Een intensere samenwerking met de eenheden van de lokale politie zal hierin vermoedelijk zijn nut kunnen bewijzen.

10.4. De internationale samenwerking

De uitwisseling van inlichtingen tussen de politie- en veiligheidsdiensten van verschillende landen is een noodzaak die door de internationale conventies en verdragen meer en meer op de voorgrond wordt geplaatst.

De internationale samenwerking tussen inlichtingendiensten is evenwel onderworpen aan de

ijzeren regel van de derde dienst. Het is bijgevolg niet bepaald gemakkelijk voor het Comité om dienaangaande onderzoek te voeren en uitsluitel te geven. Ondanks wat bezorgdheid geuit in het buitenland ingevolge de inwerkingtreding van de wet op de analyse van de dreiging, verklaren de Belgische diensten dat de samenwerking met hun buitenlandse partners hierdoor niet werd geschaad.

10.5. Menselijke en technische middelen

Het personeelskader van de twee diensten werd in de loop van de voorbije maanden reeds versterkt, dan wel is deze versterking nog aan de gang. De inlichtingendiensten worden evenwel geconfronteerd met de moeilijkheid om personeel te kunnen aanwerven dat over bijzondere vaardigheden beschikt op het gebied van vreemde talen en culturen. De herziening van bepaalde statutaire rekruteringsvoorwaarden dringt zich op.

Het toezicht op radio- en televisieuitzendingen in buitenlandse talen vereist enorme vertaal- en technische capaciteiten waarover de dienst die met deze opdracht belast is, niet beschikt.

De gebiedende noodzaak om de bescherming te garanderen van de leden van de inlichtingendiensten en van bepaalde leden van de federale politie die rechtstreeks bedreigd werden, is in de loop van verschillende onderzoeken aan het licht gekomen. De meest doeltreffende wijze om deze bescherming te kunnen garanderen is het vrijwaren van de anonimiteit van deze agenten.

10.6. Algemene evaluatie

Het Vast Comité I is ervan overtuigd dat de inlichtingendiensten een goede theoretische kennis bezitten van de islamdoctrine en de evolutie van de interpretatie hiervan in de loop van de geschiedenis. De Veiligheid van de Staat blijkt de islamistische radicalisering te analyseren in de zin en in de geest van “het initiatief van een alliantie van beschavingen” zoals gelanceerd in augustus 2005 door de secretaris-generaal van de Verenigde Naties.

Het Vast Comité I heeft kennis kunnen nemen van elementen en analyses die weergeven dat de twee inlichtingendiensten:

- zowel op anticipatieve als op reactieve wijze handelen als experts van het federaal parket; in dit kader worden ze frequent opgeroepen om mee te werken met de politiediensten, deze laatste beoordelen trouwens deze samenwerking als excellent;
- er niet op uit zijn om enige gemeenschap in het bijzonder te stigmatiseren; zij pogen een verhoogde waakzaamheid te ontwikkelen ten overstaan van het radicalisme in de verschillende politieke, culturele en sociale sectoren die hun aandacht verdienen. De ingewonnen gegevens blijken met voorzichtigheid en gematigdheid geanalyseerd te worden. Indien enkele punctuele analyses van de ADIV door de Veiligheid van de Staat bekritiseerd werden, blijken de beide diensten het nochtans eens te zijn over het essentiële.

11. AANBEVELINGEN

Het Vast Comité I is van oordeel dat het zijn volledige opdracht van toezicht op de inlichtingendiensten niet kan waarnemen indien het de toegang tot de richtlijnen van het Ministerieel Comité inlichtingen en veiligheid ontzegt of onderworpen wordt aan de goodwill van de regering. Het Vast Comité I beveelt daarom aan dat de wet van 11 juli 1991 regerende het toezicht op de politie- en inlichtingendiensten en het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse deze kwestie zou regelen.

Het Comité herinnert eraan dat het er reeds bij herhaling heeft voor gepleit dat de wet duidelijk de noties hulp en technische bijstand die de inlichtingendiensten kunnen leveren aan de gerechtelijke overheden in hun opdracht om de daders van misdrijven op te zoeken en te vervolgen inzonderheid in de materie van het terrorisme, zou definiëren.

Het Comité heeft ook aanbevolen dat de bevoegde ministers (Justitie en Landsverdediging) een protocol zouden opstellen over de voorwaarden binnen dewelke de inlichtingendiensten hun medewerking en technische bijstand kunnen verlenen aan de gerechtelijke overheden in uitvoering van artikel 20 paragraaf 2 van de organieke wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

De twee circulaire COL9/2005 en COL12/2005 kunnen niet in de plaats worden gesteld noch van het protocol noch van de richtlijn in de betekenis van de paragrafen 2 en 3 van dit artikel 20 om de limieten en voorwaarden van deze samenwerking vast te leggen.

Het Vast Comité I herhaalt daarom de twee voorgaande aanbevelingen. Het vraagt in het bijzonder vanwege de Minister van Landsverdediging aandacht voor deze noodzaak in hoofde van de ADIV, die steeds meer wordt opgeroepen om samen te werken met de gerechtelijke overheden.

Het Vast Comité I herhaalt eveneens de noodzaak om een diepteanalyse op lange termijn te maken van de ontwikkeling van de strategie van de islamisten.

Het Vast Comité I beveelt ook aan dat:

- de wet van 15 december 1980 op de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, de raadpleging van de Veiligheid van de Staat door de bevoegde overheden zou inschrijven telkenmale dat de “veiligheid van de Staat” op het spel staat.
- de dienst Vreemdelingenzaken niet zou nalaten om op zijn beurt de Veiligheid van de Staat te bevragen over de verzoeken tot derogatie van nationaliteit, ingediend door vreemdelingen die in België de functie van leerkracht van de islamreligie wensen uit te oefenen.
- de Veiligheid van de Staat bijzonder aandachtig de problematiek zou volgen van de invloed van radicale islamisten op de Belgo-Marokkaanse gevangenen in de Marokkaanse gevangenissen.
- de problematiek van de ondersteuning die bepaalde islamitische NGO's verlenen aan radicale of terroristische bewegingen niet zou worden verwaarloosd door de twee diensten.

- er snel een protocolakkoord zou worden afgesloten tussen de FOD Binnenlandse Zaken en de FOD Justitie teneinde de uitwisseling van bepaalde informatie mogelijk te maken tussen deze twee overheden en in het bijzonder van deze ingewonnen door de politie in uitvoering van artikel 44 van de wet op het politieambt. Een dergelijke uitwisseling van informatie blijkt in het bijzonder aangewezen met de eenheden van de lokale politie voor de detectie van symptomen van het terugplooiën op de eigen gemeenschap en de radicalisering in bepaalde gemeenschappen. Het afsluiten van een dergelijk protocol is noodzakelijk opdat het Actieplan Radicalisme volledig en goed zou kunnen worden uitgevoerd.
- te overwegen dat de mogelijkheid wordt geschapen om te rekruteren via contractuele weg, hetzij de statuten dermate aan te passen teneinde agenten kunnen aan te werven die bepaalde specifieke profielen vertonen, aangepast aan de kennis van vreemde culturen en talen.
- om een bijzonder regime in te stellen voor de vrijwaring van de anonimiteit van de agenten van de inlichtingendiensten in het bijzonder wanneer zij ertoe geroepen worden om te getuigen in rechte.
- de bevoegde diensten uit te rusten met voldoende menselijke en technische middelen om de opvolging te doen van radio- en televisiemedia evenals van internetsites, die oproepen tot rassenhaat, radicalisme of de verspreiding van terroristische propaganda.

*   *

*

INHOUDSTAFEL

1. INLEIDING	1
2. ENKELE PROEVEN VAN VOORAFGAANDE DEFINITIES	3
3. PROCEDURE	6
4. INTERNATIONALE CONTEXT	8
4.1. De benadering van de Verenigde Naties.....	8
4.2. De strategie van de Europese Unie tegen het terrorisme.....	11
4.3. De benadering van de Raad van Europa	13
5. HET ACTIEPLAN RADICALISME VAN DE BELGISCHE REGERING	14
6. DE VEILIGHEID VAN DE STAAT	17
6.1. Algemeen	18
6.2. De dialoog met de allochtone gemeenschap	20
6.3. Het “terugplooiën op de eigen gemeenschap” en de islamistische radicalisering.....	20
6.3.1. Algemeen.....	20
6.3.2. De aandacht van de inlichtingendiensten voor het terugplooiën op de eigen gemeenschap en/of religie en de radicalisering	22
6.4. Het islamitisch extremisme gezien door de Veiligheid van de Staat	23
6.5. Het toezicht op radicale islamistische groepen door de Veiligheid van de Staat.....	27
6.5.1. Algemeen.....	27
6.5.2. De moslimbroeders.....	29
6.5.3. De beweging Jamaat Al Tabligh.....	31
6.5.4. De beweging Khatme Nubuwat (kn).....	33
6.6. Extremistische activiteiten binnen de institutionele islam in België	33
6.7. Het toezicht op moskeeën en imams die extremistische ideeën verspreiden.....	36
6.8. Het toezicht op extremistische websites	38
6.9. Initiatieven tot onderricht van de islamitische godsdienst	39

6.10.	Het islamistisch proselitisme in de gevangenissen	40
6.11.	De opvolging van enkele specifieke gebeurtenissen	45
6.11.1.	De reacties in België op de ontwijding van de koran in het gevangenenkamp van Guantánamo (2005)	45
6.11.2.	De reacties in België op de publicatie in denemarken van karikaturen van de profeet Mohammed (2006)	45
6.11.3.	De gevolgen in België van het conflict tussen Israël en de Hezbollah in Libanon in de zomer van 2006	45
6.12.	De bestrijding van het terrorisme	46
6.12.1.	Analyse en evaluatie van de islamistische terroristische bedreiging	47
6.12.2.	De rekrutering van islamistische vrijwilligers voor de jihad	51
6.12.3.	Opvolging door de veiligheid van de staat van de verplaatsingen van personen die via België reizen en/of ons land verlaten naar Irak of andere gevoelige gebieden (Pakistan, Afghanistan...)	54
6.12.4.	De operationele opvolging van de Belgische gevangenen in Guantánamo.....	56
7.	PERSONELE EN MATERIËLE MIDDELEN VOOR DE OPVOLGING VAN HET ISLAMISTISCH TERRORISME EN HET RADICALE ISLAMISME	57
8.	DE OPVOLGING VAN HET RADICALE ISLAMISME DOOR DE ADIV	59
8.1.	Algemeen	59
8.2.	De opvolging van het radicale islamisme in het buitenland.....	59
8.3.	De opvolging van de islamitische ngo's.....	60
8.4.	De opvolging van 'het terugplooiën op de eigen gemeenschap' en van de radicalisering van de moslims in België.....	61
8.5.	Het toezicht in België op radicale islamistische groepen door de ADIV	61
8.6.	De opvolging van enkele specifieke gebeurtenissen	62
8.6.1.	Analyse van het geweld in Franse steden in 2005	62
8.6.2.	De reacties in België op de publicatie in Denemarken van karikaturen van de profeet Mohammed (2006).....	62
8.7.	Opvolging door de ADIV van verplaatsingen van personen die via België reizen en/of het land verlaten naar Irak of andere gevoelige gebieden (Pakistan, Afghanistan...)	63
8.8.	De personele en materiële middelen die de ADIV inzet.....	64

9.	DE SAMENWERKING TUSSEN DE INLICHTINGEN- EN DE POLITIEDIENSTEN OP HET VLAK VAN RADICAAL ISLAMISME.....	64
9.1.	De samenwerking tussen de ADIV en de Veiligheid van de Staat vóór 2005	64
9.2.	De huidige samenwerking (sinds 2005) tussen de ADIV en de Veiligheid van de Staat met het oog op de uitvoering van het Actieplan Radicalisme	65
9.3.	De samenwerking van de inlichtingendiensten met de Federale politie op het vlak van het radicaal islamisme.....	67
9.4.	De samenwerking van de inlichtingendiensten met de AGG (vandaag het OCAD) voor de analyse van de terroristische bedreiging.....	68
9.5.	De samenwerking tussen de Belgische inlichtingendiensten en buitenlandse diensten	68
10.	BESLUITEN	69
10.1.	Het verloop van het onderzoek.....	69
10.2.	De prioriteiten van de diensten.....	69
10.2.1.	Extremisme en radicalisme.....	70
10.2.2.	Het islamisme in het buitenland	70
10.2.3.	Terrorisme en djihadisme	70
10.3.	De evolutie van de dreiging	71
10.4.	De internationale samenwerking	72
10.5.	Menselijke en technische middelen	73
10.6.	Algemene evaluatie	73
11.	AANBEVELINGEN.....	74